

Mötesplatsen Gamlegården en länk mellan det gamla och det nya

– Centrumförnyelse för ett tryggt och integrerat Näsby

Gamlegårdens Meeting Place, A Link Between Old and New-Center Renewal For a Safe and integrated Näsby

Kalida Åmerbilly

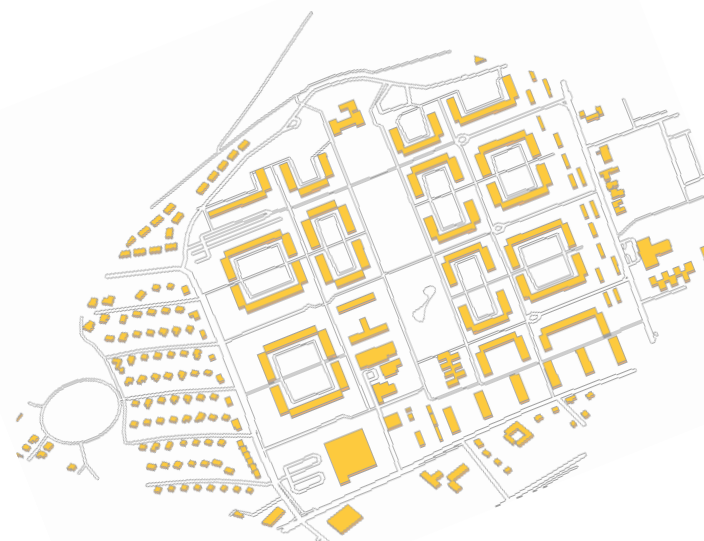
Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp 2023

Titel: Mötesplatsen Gamlegården en länk mellan det gamla och det nya – Centrumförnyelse för ett tryggt och integrerat Näsby

Titel: Gamlegården Meeting Place, A Link Between Old and New – Center Renewal For a Safe and integrated Näsby

Författare: Kalida Åmerbilly
Handledare: Linnéa Fridell, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Mats Gyllin, SLU, institutionen för människa och samhälle
Bitr. examinator: Lisa Norfall, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod: EX0859
Program: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2023
Omslagsbild: Fotografens/illustratörens namn, ev. företag

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU: s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Förord

Denna masteruppsats har skrivits vid Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning och inom ramen för mastersprogrammet: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning

Jag vill börja med att rikta ett stort tack till Anders Magnusson utvecklingsledare på KLK- Kristianstad som gjorde det möjligt att få praktisera på KLK och som vägledde mig under praktiken med insiktsfulla och värdefulla kunskaper samt erfarenheter.

Ett stort tack till Annika Olsson projektledare för Stadsutveckling Näsby för allt stöd och uppmuntran under praktiken och under uppsatsen gång. Utan er stöd hade resultatet inte blivit detsamma och jag hoppas på att resultatet även kan ge er något till kommunen och projektet Stadsutveckling Näsby.

Jag vill även tacka min handledare Linnéa Fridell för vägledning och stöd under arbetets gång. Jag vill också tacka kursledarna Helena Mellqvist och Matilda Alfengård för uppmuntran och att ni gjorde det möjlig för mig att välja det ämne jag brinner för.

Slutligen vill jag tacka min familj och mina vänner, som stöttat mig och motiverat mig att alltid fortsätta framåt trots svårigheter.

Kalida Åmerbilly

Hästveda, maj 2023

Abstract

Kristianstad's master plan (ÄÖP, 2021) highlights three urban development goals: City for all, attractive city and green-blue city. The development is about social, economic and ecological sustainability. The local development plan for Näsby focuses on densification, renewal, social networks, meetings between generations and cultures for an attractive Näsby and living center. Gamlegården is currently in various stages of the planning process. The new physical structure will link Gamlegården with the rest of Näsby. The development plans are appreciated by many, while at the same time, they raise concerns about the consequences of large investments in a vulnerable area. Gamlegården is known as a socio-economically vulnerable area with serious problems. Despite the problems in Gamlegården, the area has great potential and constitutes one of Kristianstad's important development projects with 1200 new homes in the coming years.

Analysis and discussion

ABK has invested heavily in renovations of Gamlegården over the years. Despite this, the area remains on the police's list of particularly vulnerable areas. This classification has not weakened, but has become stronger. Näsby is an attractive district with high quality and proximity to large recreational facilities. Gamlegård is a

valuable extension of the city structure and considered a point of pride for Kristianstad. Gamlegården's center is an important hub in Näsby and Kristianstad. It can be developed into a better functioning shopping center and meeting place for everyone. Gamlegården and Näsby can have stronger ties to each other with the help of new site formations, stronger and clearer nodes and paths.

The plan proposals

A new floor plan for the shopping center with new functions, activities and spaces is necessary. Visitor intensive businesses replace weak and passive businesses. Several meeting places in the center increase social interaction and safety. A new entrance in the northern facade opens up the center building towards the buildings to the north and increases inflow to the center. A multifunctional meeting place in the square with several seats and activity areas increases cross generational and cultural meetings. Redesigning the parking area and moving the entrance creates a quiet transition zone. It improves the connection between Södra Näsby and Gamlegården. New spaces are linked together like a string of pearls for increased attractiveness and security in Näsby. Public space creation such as the Gamlegården meeting place, Näsby cultural center and new hubs. Changes in the center and the square are the first step for the Näsby sustainability model.

Sammanfattning

Kristianstads översiktsplan (ÄÖP, 2021) lyfter tre stadsbyggnadsmål: Stad för alla, attraktiv stad och grönblå stad. Utvecklingen handlar om social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Lokala utvecklingsplanen för Näsby fokuserar på förtätning, förnyelse, sociala nätverk, möten mellan generationer och kulturer för ett attraktivt Näsby och levande centrum. Gamlegården befinner sig idag i olika skeden av planeringsprocessen. Den nya fysiska strukturen ska få Gamlegården att bli länkad med resten av Näsby. Utvecklingsplanerna är uppskattade av många. Samtidigt väcker de oro för konsekvenser av stora investeringar i ett utsatt område. Gamlegården är känd som ett socioekonomiskt utsatt område med allvarliga problem. Trots problemen i Gamlegården har området stor potential och utgör ett av Kristianstads viktiga utvecklingsprojekt med 1200 nya bostäder de kommande åren.

Analys och diskussion

ABK har investerat stort i renoveringar av Gamlegården under åren. Trots detta kvarstår området i polisens lista över särskilt utsatta områden. Problemnivådelningen har inte sjunkit utan den har blivit högre. Näsby är en attraktiv stadsdel med hög kvalitet och närhet till stora rekreationsanläggningar. Gamlegården är ett värdefullt tillskott

i stadsstrukturen och utgör en av Kristianstads stoltheter. Gamlegårdens centrum är ett viktigt nav i Näsby och Kristianstad. Det kan utvecklas till ett bättre fungerande köpcentrum och mötesplats för alla. Gamlegården och Näsby kan få starkare band till varandra med hjälp av nya platsbildningar, starkare och tydliga noder och stråk.

Planförslagen

Ny planlösningen för köpcentrumet med nya funktioner, verksamheter och platsbildningar är nödvändig. Besöksintensiva verksamheter ersätter svaga och passiva verksamheter. Flera mötesplatser i centrumet ökar social interaktion och trygghet. En ny entré i norra fasaden öppnar upp centrumbyggnaden mot bebyggelsen i norr och ökar inströmning till centrumet. En multifunktions mötesplats på torget med flera sittplatser och aktivitetsytor ökar generations- och kulturmöten. Omgestaltning av parkeringsyta och förflyttning av infarten skapar en lugn övergångszon. Den förbättrar sammankopplingen mellan Södra Näsby och Gamlegården. Nya platsbildningar sammanlänkas genom ett pärlband för ökad attraktivitet och trygghet i Näsby. Platsbildningar såsom mötesplatsen Gamlegården, Näsby kulturhus och nya knutpunkter. Förändringar i centrumet och torget är första steget för hållbarhetsmodellen Näsby.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1	4.7.5. Behov av ökad attraktivitet.....	23
1.1. Bakgrund	1	4.7.6. Behov av effektivare områdets samverkan	24
1.2. Syfte och frågeställningar	2	4.7.7. Bebyggelsens utformning och rumslighet.....	25
1.3. Avgränsning och fokusområde	3	4.7.8. Genomströmning	26
1.4. Analys och Resultat.....	3	4.7.9. Behov av modeller för socialt innovativa mötesplatser.....	27
1.5. Planförslag.....	3	Kvinnokooperativet- YallaTrappan	27
1.6. Disposition	3	Ideell förening- Kodcentrum	27
2. Gamlegården och Näsby	5	Helsingborgs utvecklingsmodell	28
2.1. Trygghetsmätning Gamlegården- Kristianstad.....	6	Mixköket – Den nya moderna mötesplatsen	29
2.2. Integrationsinsatser i Gamlegården	7	5. Teoretiska utgångspunkter	32
3. Metod	9	5.1. Jan Gehl	33
3.1. Forskningsöversikt & teoretiska utgångspunkter	9	5.2. CPTED -Crime Prevention Through Environmental Design	35
3.2. Kvalitativ semistruktur intervjuer.....	9	5.3. Kevin Lynch- Visuell Analys	38
3.3. Deltagande observation- fokusgrupp	10	5.4. Jämförelse av analysmetoderna	40
3.4. Platsbesök	10	6. Analys & Resultat	41
3.5. Referensprojekt	11	6.1. Intervjuar.....	41
4. Forskningsöversikt	12	6.2. Boendedialog- Stadsutveckling Näsby.....	44
4.1. Miljonprogrammets mål och perspektiv.....	12	6.3. Samverkansmöte och fokusgruppen.....	45
4.2. Segregation	14	6.4. Platsanalyser	46
4.3. Otrygghet i utanförskapsområde	15	6.4.1 Jan Gehl	46
4.4. Statliga och kommunala integrationsinsatser.....	17	6.4.2 CPTED	57
4.5. Offentliga rum i miljonprogramsområde	17	6.4.3 Kevin Lynch- Näsby	59
4.6. Mötesplatser	18	7. Planförslagen	65
4.7. Varför förnyelse av miljonprogrammets offentliga rum?.....	20	7.1. Gamlegårdens centrum	65
4.7.1. Anpassningsbehov	20	7.1.1. Planförslaget- Centrumparkeringen.....	69
4.7.2. Trygghets och Trivsel	21	7.1.2. Näsby.....	72
4.7.3. Mobilitet för ökad tillgänglighet	23	8. Diskussion	75
4.7.4. Länka samman staden	23	8.1. Resultatdiskussion	75
		8.2. Metodval	76

8.3.	Om resultaten	77	9.1.	Litteratur.....	80
8.4.	Planförslagen.....	78	9.2.	Muntliga källor	84
8.5.	Om fortsättningen	79	9.3.	Bildkällor	84
9.	Referenser	80			

1. Inledning

I detta kapitel redovisas bakgrunden till uppkomsten av Gamlegården och de processer som legat till grund för utförandet samt aktuella och pågående utvecklingsplaner i Näsby. Detta följs sedan av syfte och forskningsfrågor, metoder, avgränsning, analys, resultat och planförslagen.

1.1. Bakgrund

Näsby ligger ca 3 km från Kristianstads centrum och består av Gamlegården i norr och Södra Näsby i söder (Se bild 1, 3). Södra delen av Näsby är ett villaområde som byggdes i början av 1900-talet för officerare som var verksamma på Norra skånska regementet. För att möta befolkningens tillväxt i Kristianstad förtätades norra Näsby med ett miljonprogramområde. Det nya bebyggda området fick heta Gamlegården efter en gammal gård i området med anor från 1600-talet. Gamlegården består av flerbostadshus i varierande form och höjd med drygt 1839 hyresrättslägenheter. Första inflytningen var i april 1965. Gamlegården ägs av AB Kristianstadsbyggden (ABK). På 70-talet

utökades bebyggelsen med ett industri- och handelsområde (ABK, 2022). Näsby har idag 9000 invånare. 1994 avvecklades Norra skånska regementet och militärövningsplatsen köptes av Kristianstads kommun. 2002 omvandlades övningsfältet till ett naturreservat. Näsby är en attraktiv stadsdel med höga kvaliteter och närhet till viktiga rekreationsplatser. Näsby har stora utvecklingspotentialer och kan utgöra en av Kristianstads viktiga utvecklingsområde. Ca 1200 nya bostäder ska byggas de kommande 15 åren (Social hållbarhet Näsby, 2021). Kristianstad översiktsplan (ÄÖP, 2017) lyfter upp tre stadsbyggnads mål: Stad för alla,

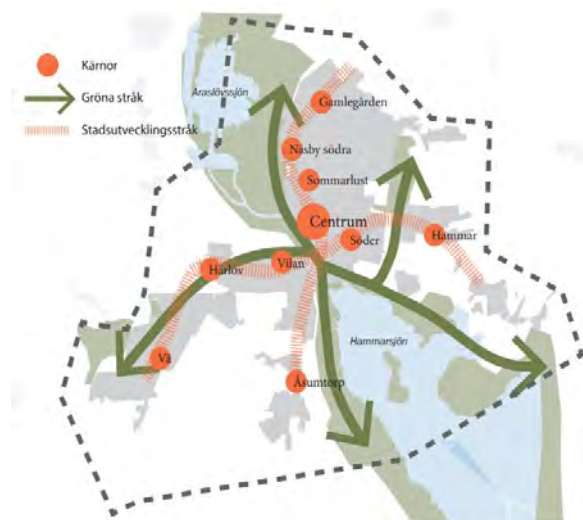

Bild 2, Visar viktiga stadskärnor och stråk i Kristianstad, (Kristianstads kommun, 2021)

attraktiv stad och grönblå stad. Utvecklingsplanerna bygger på Agenda 2030 och handlar om social- ekonomisk- och ekologisk hållbarhet. Den lokala utvecklingsplanen för Näsby och strukturkartan för de nya bebyggelsen redovisas i rapporten Stadsbyggnadsdialog Näsby (Se bild 3). Det övergripande målet för planeringen är: förtätning, förnyelse, attraktivt, blandad funktionsbebyggelse, socialt liv och flera mötesplatser. Parallellt med utvecklingsplanerna görs kontinuerliga dialoger och analyser för kartläggning av

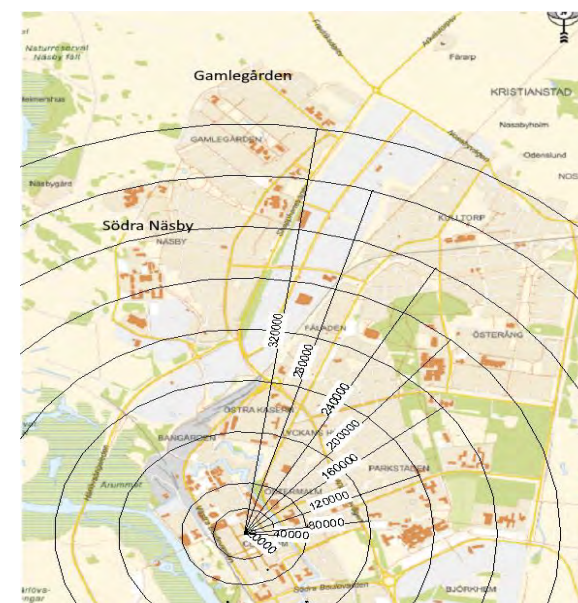

Bild 1. Gamlegården avstånd till Kristianstad C. Kristianstads kommun bearbetad av Kalida Åmerbilly, 2022).

Näsbybornas behov. Näsby's framtida byggplaner uppskattas av många samtidigt som de väcker stor oro för konsekvenser av stora investeringar i ett område som upplevs av många som otryggt (Se bild 5). Gamlegården är känd som ett socioekonomiskt utsatt område med stora socioekonomiska- och integrationsproblem så som arbetslöshet, öppen kriminalitet, trångboddhet och nedskräpning. I Gamlegården dominerar unga män över offentliga platserna i området. Kvinnor och unga flickor känner sig begränsade från att röra sig fritt. Centrumbyggnaden saknar ett socialt liv och senaste tidens skjutningar gör att många känner sig rädda och vill flytta därifrån. Nedskräpning och vandalisering i området ger ett dåligt rykte och signalerar brist på territorialitet och kollektivt ansvar bland invånarna. Situationen i Gamlegården är ohållbar och kräver annorlunda åtgärder för att få in stabilitet i området. Alla målgrupper, stora som små behöver känna sig trygga och att kunna röra sig fritt i området (ÄÖP, 2021). Tillträde till offentliga rum skall inte begränsas på grund kriminella gäng och rädsla för att utsättas för brott. Kommunerna ska på alla nivåer i samhället utveckla sitt brottsförebyggande arbete. (BRÅ, 2022).

Dessa problem bromsar utvecklingen i Gamlegården och Näsby. ABK och Kristianstads Kommun bär huvudansvaret för bostadsförsörjning i Gamlegården och har framför sig stora utmaningar som kräver löpande planering och investering. Kommunen vill att alla i området ska få tillgång till en trivsamt bostad och en god bomiljö. Gamlegården behöver integreras med Södra Näsby för att tillsammans bli en stark del av Kristianstad. Frågan är hur detta kan åstadkommas. Denna fråga och andra frågor ska uppsatsen försöka att svara på. Vi börjar från Gamlegårdens centrum och parkeringsyta. Vi förnyar och omvandlar det till en trygg och

Bild 3, byggelsestruktur och planerade byggelse i Näsby (Kristianstads kommun, 2022)

attraktiv mötesplats. Vi skapar en fysisk och emotionell länk mellan det "gamla" och det "nya" i Näsby.

1.2. Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att bidra med kunskap om mötesplatser och länkande stråks betydelse för ökad trygghet och integration. Dessutom hur nya och befintliga platsbildningar kan byggas hållbar stadsutveckling.

- Vilka fysiska förändringar ska införas i Gamlegårdens centrum för att bli ett tryggt och levande centrum?
- Hur skulle mötesplatsen på Gamlegårdens centumparkeringsyta kunna utformas för att bidra till ökad trygghet och integration? Vilka funktioner, aktiviteter och rum skulle bidra till att mötesplatsen blir jämlik och generationsöverskridande?
- Hur kan utveckling av Gamlegårdens centrum och mötesplatsen bidra till att Näsby kommer närmare målet att bli ett modellområde för hållbarhet

1.3. Avgränsning och fokusområde

Bild 4, visar fokusområden för platsanalysen

Åtgärder för ökad trygghet och integration kan ha olika former och arbetssätt. Att ta med alla aspekter för att lösa ett områdes problem är en utmanande uppgift. Med anledning av tidsbegränsning och frågeställningarna har jag valt att geografiskt begränsa studieområdet.

Jag avgränsar mig till Gamlegårdens centrum, parkeringsyta och stråken i närheten. Den geografiska begränsningen varierar i storlek och är beroende av vilket analysverktyg som används. Variationen på storleken är att få överblick över områdets fysiska struktur och dess sammanhang. Tre platsanalysverktyg har använts i fokusområdena (Se bild 4). Gehl analysmetod valdes för köpcentret och det beror på att metoden är väl detaljerad och kräver flera element för att genomföras. CPTED metoder är för att undersöka den upplevde tryggheten och territorialitet. Kevin Lynchs analysmetod används över hela Näsby för att ta fram en mental karta över Näsby samt undersöka var de fem elementen finns och varför de är viktiga för Näsby's läs- och orienteringsbarhet.

1.4. Analys och Resultat

Resultat från inventering, intervjuer och analys sammanställs för att ge en helhetsbild av studien och att besvara frågeställningarna. I detta avsnitt redovisas platsernas karaktär, kvaliteter och brister. Slutsatserna från analysen och stödet från teorierna blir grunden till planförslaget.

1.5. Planförslag

Förslagen utgår från studiens resultat, utmaningar och brister som konstaterats i analysen samt utvecklingsmöjligheter till följd av Stadsbyggnadsdialog och Näsby slutrapport. Planförslagen redovisar åtgärder för förbättring av centrumet, mötesplatsen och stråken mellan Gamlegården och Södra Näsby. Åtgärderna som redovisas i Planförslagen kommer att uppfylla dessa mål

- Omgestaltning av Gamlegårdens centrum
- Översiktsskiss över mötesplatsen
- Funktioner och aktiviteter
- Målgrupper och målpunkter
- Integration och trygghet
- Sammanlänkade stråk
- Förutsättningar för hållbarhet

1.6. Disposition

Arbetet är indelat i åtta huvudkapitel (Se bild5). I **Inledning** presenteras bakgrund, syfte och frågeställning, avgränsning och fokusområden.

I **metod kapitlet** presenteras den tidigare forskningen och de teorier som har använts som utgångspunkt för studien. Här redovisas litteraturen planeringsperspektiv och de teoretiska ramverken som lades till grund för stadsplanering och förändringsarbeten, vilket sedan följs av koppling mellan miljonprogramområdets fysiska struktur och socioekonomiska problem. Därefter en redogörelse av de offentliga rummen och socialt innovativa mötesplatsers betydelse för en hållbar stadsutveckling. I **Analys och resultat** redovisas resultaten från inventering, intervjuer och platsanalyser för att sedan sammanställas och analyseras utifrån de teoretiska ramverken för att bidra till planförslagen. I **Diskussion** återknyts och besvaras studiens syfte och frågeställningar, slutsatser och koppling till studiens fall och hur dessa förhåller sig till den tidigare forskningen och teorierna. Här diskuteras metodvalen och hur de har påverkat resultatet och planförslagen. Hur kunde arbetet göras bättre och annorlunda samt fortsättning för vidare forskning?

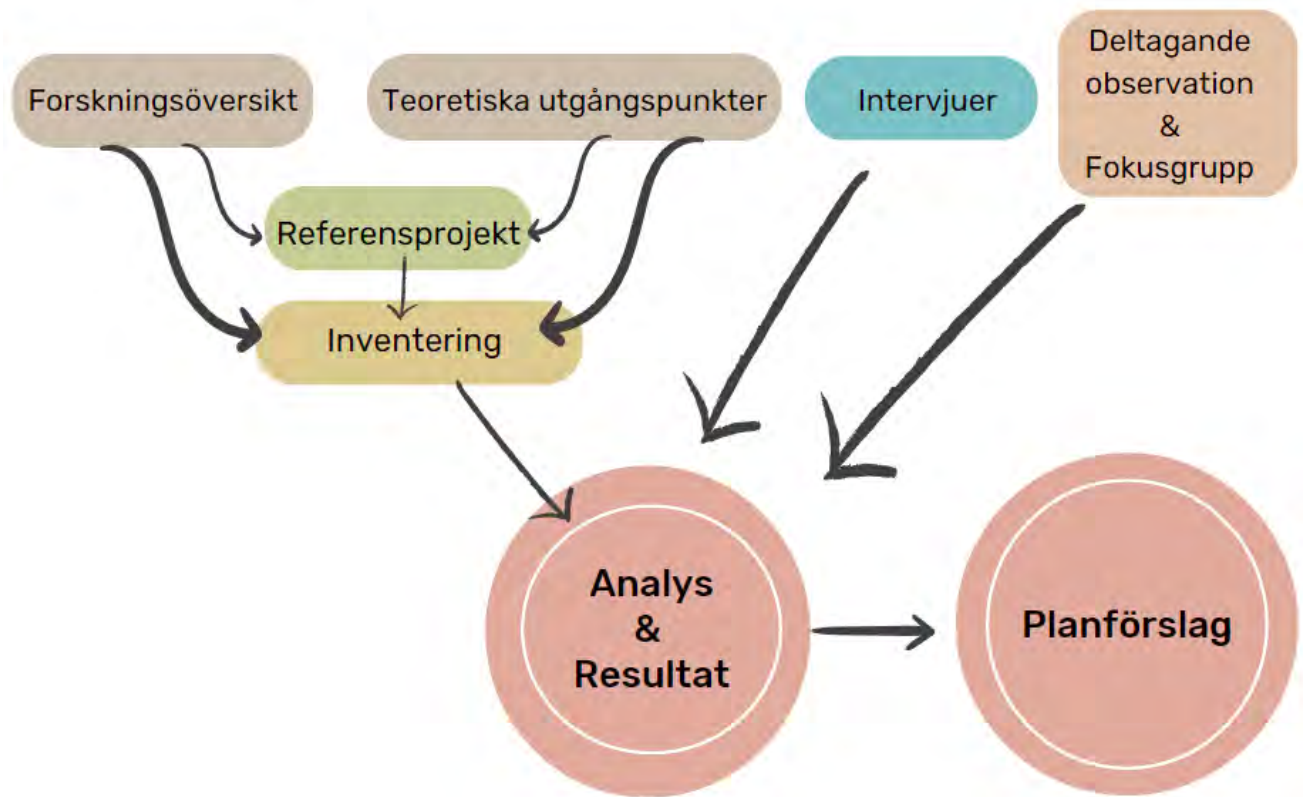

Bild 5, illustrerar metodvalen för studien (Kalida Åmerbilly, 2023)

2. Gamlegården och Näsby

- Öppna upp Näsby och öka inströmning till området
- Utveckla mötesplatser, stråk och besöksmål
- Utveckla befintlig infrastruktur och initiera nya verksamheter
- Insatser för beteendeförändring kring källsortering och nedskräpning
- Åtgärder för klimatsmart och innovationskapande tillväxt
- Öka dialog och delaktighet
- Kommunikationsplan för en positiv bild av Näsby

Stadsbyggnadsdialog Näsby slutrapport fokuserar på fysiska åtgärder för att öka Näsby attraktivitet. En målbild genom ramen för Kristianstads kommuns nuvarande Översiktsplan (ÄÖP) och vision ”Vi lyfter tillsammans 2030” har skapat. Tre övergripande stadsbyggnadsmålen har tagits fram: stad för alla, grönbå stad och attraktiv

stad. **Social hållbarhet Näsby** är underlaget för kartläggning av Näsby behov och framtida utvecklingsarbete. Den pekar ut behovet av ökad trygghet i Näsby med särskild betoning på Gamlegården. Rapporten föreslår en rad rekommendationer och åtgärder och menar att den upplevda tryggheten i Gamlegården kan ökas genom fysiska åtgärder och relationsskapandinsatser. Byggandet av Gamlegården kom som svar på bostadsbrist och den fortsatta omflyttningen från landsbygden till Kristianstad under 1960-talet. Kommunen startade en stor reklamkampanj för att göra Kristianstad känt över hela Sverige (Sydsvenska Dagbladet, 2021). Industritillväxten ledde till etablering av LM Ericsson och Rosendahls i Kristianstad. Kommunen ville bygga bostäder åt de som arbetade på industrierna i Näsby. Det nya området skulle vara stort och ligga långt ifrån stadskärnan. De första lägenheterna blev inflyttningsklara i april 1965. Ytorna mellan husen planerades med bollplaner, daghem, familjehus och vårdcentral. Varje lägenhet fick en parkeringsplats och ettusen extra reservparkeringar för områdets besökare. 1970 ökades Gamlegården med ett köpcenter med livsmedelsaffärer, bank, postkontor, bibliotek,

fritidslokal, kemptvätt, och herr- och damfrisör. 1974 bodde 7000 personer i Gamlegården. I takt med industrietablering i Kristianstad ökade arbetskraftsinvandringen och de flesta

var från Grekland, Jugoslavien och Finland (ABK, 2022). Gamlegården har idag runt 5 100 invånare med relativt en ung befolkning. 86% av befolkningen har en utländsk bakgrund och det är mest barnfamiljer som bor i området. Trångboddheten är hög cirka 60% vilket kan påverka livskvaliteten och bli orsaken till att det finns flera barn och unga ute på gårdarna. Det är färre elever som når gymnasiebehörighet till yrkesprogram och det är mer killar än tjejer enligt statistiken. Skadegörelsen är hög och befolkningen trivs mindre i sina bostadsområden än i övriga delar av kommunen. Utsatthet och utanförskap är stor i Gamlegården. Det finns ett stort behov av säkra och aktiva resurser för att skapa trygga och meningsfulla sammanhang för alla, och särskilt för barn och unga när kommunala verksamheter såsom skolor och bibliotek har stängt efter skoltiden (Se bild 6). Det finns behov av mindre könsstereotypa aktiviteter och mindre ålderssegregerade mötesplatser. I området finns aktörer och samarbetsformer men det saknas ett helhetsgrepp kring samverkan och samsyn kring en gemensam strategi för området. Projekttrötthet och ointresse för tillfälliga lösningar försvårar riktiga förändringar och man är tillbaka i ruta

ett igen när dessa avslutas (Social hållbar Näsby, 2021). ABK är medveten om problemen i Gamlegården och fortsätter att hålla hög kvalitet på sina bostäder (ABK, 2022). ”Vi behöver inte uppfinna något nytt för att klara det. Vår skyldighet som politiker är att ordna att det blir tryggt att bo på Gamlegården. Vi har goda förutsättningar att klara av det bättre. Att ta tag i problem är bättre än att riva hus”, säger en av politikerna till Kristianstadsbladet (Socialdemokraterna i Kristianstad, 2021).

Bild 6, sjunkningar framför Gamlegårdens centrum, (Kristianstadsdagblad, 2021)

2.1. Trygghetsmätning Gamlegården- Kristianstad

Trygghetsmätningen är baserad på en enkätundersökning som skickades till 1800 personer i kommunen och som slumpvis utvaldes i åldersgruppen 16–85 år. Sex geografiska områden valdes ut (Se bild 7). Mätningen visade att Gamlegården har ett högt problemindex på 3,22 inom flera kategorier.

Bild 7, visar de geografiska områden för trygghetsmätning, (Kalida Åmerbilly, 2021)

2021	Kristianstad	Gamlegården
Problemindex	2,22	3,22
Utemiljö		
Nedskräpning	3	5
Skadegörelse	2	5
Missbruksproblem		
Berusade personer, utomhus	2	3
Narkotikapåverkade personer, utomhus	3	5
Utomhusstörningar		
Folk bråkar och slåss, utomhus	2	6
Kvinnor antastas	2	4
Ungdomsgång bråkar och stör ordningen	3	6
Bilarna kör för fort	3	2
Buskörning med mopeder, mc	3	4
Trafikregler respekteras inte	2	2
Utsatthet för brott		
Under sen 12 mån varit utsatt för fysiskt våld	1	1
Utsatt för stöld	1	1
Utsatts för skadegörelse	1	1
Andel utsatts för minst ett mångbrott	1	1
Oro för att utsättas för brott		
Att Du oroat Dig för inbrott i bostaden	2	1
Oro för överfallen/misshandlad i området	2	5
Andel varit orolig för någon typ av brott	1	1
Konkret känsla av otrygghet		
Trygg ute ensam sen kväll	4	6
Otrygg ute ensam sen kväll	3	7

Bild 8, visar problemnivå i Gamlegården enligt polisens trygghetsmätning (Polisen 2021)

2.2. Integrationsinsatser i Gamlegården

Bild 9, Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

Kristianstadsbyggden AB(ABK) är ägare till Gamlegårdens bebyggelse och köpcentrumet (se bild 9). Efter en dialog med boende i området genomfördes följande åtgärder i syfte att göra centrumet attraktivt och välkomnande (Hem & Hyra, 2015).

- Bättre belysning, ljud, glada färger och växter i centrumet
- Mindre rum för aktiviteter för barn i biblioteket
- Bildskärmar med information på olika språk.

2016 och 2017 fick centrumet ett nytt innertak, och tillgänglighets anpassade toaletter. Ett nytt familjeservicehus byggdes i anslutning till centrumbyggnaden för att bättre erbjuda tjänster till barnfamiljer i området. Med dessa åtgärder trodde ABK att centret kommer att fungera som en bra mötesplats med unika funktioner (ABK, 2016). Utvecklingen av Gamlegården fortsätter och en aktivitetspark byggs i området. Parkens storlek, form och placering i mitten av området gör den tillgänglig för alla och ger Näsby ett nytt landmärke. Tidigt i projekteringen tillfrågades boenden om vad de önskar sig i området. Tanken var att skapa en plats för en bredare målgrupp. Materialval och underhåll spelade en viktig roll i planeringen eftersom området är hårt utsatt för vandalisering. Därför var det viktigt att involvera en intern besiktningsgrupp från bostadsbolaget i projektet. Materialen skulle vara tåliga och kräva så litet underhåll som möjligt. Därför blev det mycket plast och stål (ABK, 2022). ABK, Kristianstads konsthall och statens konstråd skapade ett konstverk av en 500 m lång vit marmorlinje. Konstverket genom sin raka linje förbinder Södra Näsby med Gamlegården och skapar ett

spår som kan följas från två håll (Se bild10) (Statens konstråd, 2022).

Insatser för beteendeförändring kring sophantering och nedskräpning påbörjades sedan 2004. Det började först genom särskilda sopsanare som punktbevakade avfallsstationerna. Sopspaningen genomfördes av pensionerade poliser och vid oregelbundna tider dygnet runt sju dagar i veckan. (Förpackningsinsamlingen, 2004). Fortsatt nedskräpning tvingade ABK att anställa tre miljövårdare 2016. De gick runt och knackade dörr för att informera om källsortering på arabiska, somaliska, engelska och svenska. Drygt 1800 lägenheter besöktes under 2016 Månadsbladet (2019). 2019 bestämde sig ABK, House of Beatrice, Kristianstads Renhållning

Bild 10, Marmorlinjen konstverket (Kristianstads kommun, 2019)

och Hyresgästförening ABF att göra något åt nedskräpningen (Se bild 11). Varje morgon gick åtta personer ut och plockade upp skräp på gårdarna. På eftermiddagarna gick de runt och informerade om sopsortering och hur den går till. ”Vi berättade att det här betyder en ökade kostnader för ABK som i sin tur kan innebära högre hyror (ABK, 2019). Den lokala drog- och brottsförebyggande rådet, BRÅ, ordnar med jämna mellanrum trygghetsvandring på kvällen och nätter i Gamlegården och Näsby och syftar till att få en gemensam lägesbild av drog-, gängkriminalitet i området. I Rådet finns representanter från kommunala förvaltningar, fritidsgårdar, ABK, vaktbolag, Region Skåne, polisen och räddningstjänsten. Rådet fungerar som en taktisk resurs och samordnare av förebyggande insatser i området (Kristianstads kommun, 2022)

Bild 11, avfallskärl i Gamlegården (Kalida Åmerbilly, 2022)

3. Metod

I detta avsnitt presenteras metoderna som ska besvara studiens syfte och frågeställningar. Här görs en kvalitativ forskning i syfte att få ett brett och djupt kunskapsunderlag att grunda resultaten på. Metoder som använts i studie är:

3.1. Forskningsöversikt & teoretiska utgångspunkter

Är för att samla in data kring det valda forskningsämnet samt undersöka kunskapsläget kring miljonprogrammet och dess konsekvens, mötesplatser och sammanlänkande stadsstrukturens betydelse för ökad trygghet och integration i socioekonomiska områden. Insamlade data från litteratur och stadsanalyteorier som presenteras i detta kapitel tas med som kunskapsunderlag vid platsbesöken, intervjuerna och urval av referensprojekt. Den insamlade kunskapen ska underlätta förståelse för nuvarande situationen i studieområdet samt visa vilka lösningar som kan fungera bra eller mindre bra och varför.

Den använda litteraturen i studien har hämtats in digitalt och i tryckform från Kristianstads kommun, Malmö universitets bibliotek och andra stadsbibliotek i Skåne. Aktuell kunskap bland annat artiklar, rapporter och dokument är hämtade via Google. En del av litteraturen bland annat böcker och rapporter är äldre, men fortfarande relevanta för forskningsämnet. Till exempel i Arnstberg & Ramberg bok från 1997 diskuterar nio forskare djupgående olika aspekter av miljonprogrammet bland annat den fysiska strukturen, invandring, segregation och makt utövning. Eftersom de flesta av dagens miljonprogramproblem är de samma miljonprogrammets gamla problem, egna erfarenheter från miljonprogramområde i Ale kommun i Västra Götaland och Malmö och den detaljerade kunskapen inom ämnet så tycks den äldre litteraturen fortfarande vara relevant. Fastighetsbolagens egna rapporter om hyresgästers problematik samt åtgärder de har utfört för effektiv förvaltning har använts också som källa för kunskapsinhämtning och inspiration till lösningar i studieområdet.

Som komplettering till litteraturöversikten har tre teoretiska utgångspunkter valts för att bredda kunskapsunderlaget för platsanalysen.

Statsteorierna som tagits fram för studien syftar till att kartlägga brister, utmaningar och möjligheter för ett bra samspel mellan stadsrum och sociala liv i Gamlegården och Södra Näsby.

3.2. Kvalitativ semistruktur intervjuer

En kvalitativ semistrukturerande intervjumetod har valts för studien vilken anses vara relevant för de fenomen som studerats i studien. Databesamling genom intervjuer och inventering används idag inom flera forskningsområden. Betydelsen av valda metoder är inte att de skiljer sig från varandra utan hur man går till väga när man samlar in data om en fenomen eller ett objekt. Det styrs av vilken kunskap man är ute efter för att kunna upprätta en empiri för samma kunskapsyften (Åsberg, 2001). En semistrukturerad intervju möjliggör att frågorna bli specificerade och anpassade till den intervjuade personen. Den ger frihet att fördjupa svaren. Intervjuerna i studien skedde fysiskt och i samband med platsbesök på Gamlegården samt under

medverkande i dialogdagar inom projektet Stadsutveckling Näsby.

Semistruktur intervjumetod ger möjlighet till selektiv- och djupintervju. Det börjar med ett par förutbestämda frågor och sedan till mera spontana frågor. För att få kontinuitet och flexibilitet i samtalen antecknades svaren efter intervjuerna. De flesta av de intervjuade var offentliga personer. De fick välja att vara anonyma. Frågorna var allmänna och handlade om de intervjuades vardag och arbetsro i Gamlegården. Anonymiserade personer i studien kallas respondent och listas enligt följande: R1, R2, R3, R4, där "R" står för respondent och siffrorna 1–4 står för personerna, där en siffra för varje enskild person. Fördelen med en kvalitativ semistrukturerad intervjumetod är att den kombinerar både strukturerade och ostrukturerade frågor. Detta arbetssätt säkerställer ett mer objektivt resultat. Det ger flexibilitet att utveckla uppföljningsfrågor för att få djupare förståelse för situationen i frågan. Metoden är relevant och kopplas till den intervjuade personens betydelse för de frågor som ställs. Nackdelen med metoden är att den kan bli mindre objektiv då den utgår ifrån

personens roll och det finns risk att samtalet spårar ur. Svaren kan bli mer personliga och att man går miste om viktig information. Men fördelen med metoden är att den underlättar förståelsen för hur människor upplever sig själva och sin närmiljö. Fokuset riktas mot individen och hur denne tolkar sin verklighet mer än frågan om hur ett objekt i verkligheten ser ut. I vissa sammanhang betraktas kvalitativ forskning vara känslig för människors situation. Metoden kräver empatisk dialog och medkänsla. Därför blir kvalitativa intervjuer känsliga och kraftfulla verktyg för att fånga erfarenheter och implikationer ur den intervjuade personens vardagsvärld. (Åsberg, 2001).

3.3. Deltagande observation- fokusgrupp

En annan specifik kvalitativ metod som användes i studien är deltagande observation. Jag fick möjlighet att lyssna på fokusgrupperna under samverkansmöten inom ramen för projektet Stadsutveckling- Näsby. Fokusgruppmetoden används numera inom alla forskningsområden. Här används

gruppinteraktion som forskningsdata, vilket är en kollektiv förståelse av deltagarnas erfarenheter och synpunkter. Metoden innebär ökad möjlighet att flytta makten från forskaren till deltagarna vilket gör det lättare för dem att delge sina synpunkter än i en individuell intervju. En annan aspekt med fokusgruppmetoden är gemensamhet. Deltagarna i fokusgruppen har något gemensamt som är av intresse för forskaren, men det är också viktigt att deltagarna bidrar med skillnader i diskussioner även om de har ett gemensamt intresse (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017).

3.4. Platsbesök

Efter insamling av data om miljonprogrammet, trygghet och integration genomförs en kvalitativ studie genom inventering. Flera platsbesök görs på Gamlegården och Södra Näsby. Besöken sker under månaderna februari-augusti 2022 på för- och eftermiddagar. Några av besöken gjordes under sportlov, Påsk och under helger. Besöken dokumenterades med hjälp av kartor, noteringar, fotograferingar samt medverkande i

flera dialogdagar för Stadsutveckling- Näsby under april och maj. Dessa har hjälpt till att öka förståelsen för områdets problem, medborgarnas synpunkter och önskemål samt de pågående utvecklingsplanerna i området. För att få djupare kunskap om pågående planer i Gamlegården och Södra Näsby deltar jag i samverkansmöten för projektet Stadsutveckling Näsby. Flera aktörer från kommunen och civilsamhälle deltar i möten. För inventering av trygghet och sociala aktiviteter i området görs besök på Familjehuset, öppen förskola, fritidsgården, Gamlegårdens centrum. Den kvalitativa metoden som används i studien är ett användbart arbetssätt. Metoden möjliggör karaktärisering av hur något är, hur det går till samt visualisering av karaktären hos de studerade objekten, fenomenen och problemen man söker kunskap om (Åsberg, 2001). Min studie handlar om livsåskådningsfrågor såsom otrygghet, integration och upplevelse av mötesplatser och därför blir valet av kvalitativ metod ett relevant forskningsätt.

3.5. Referensprojekt

Under inhämtning av data för litteraturoversikten fick jag kunskap om intressanta referensprojekt. Dessa referenser valdes ut utifrån dess problembakgrund, resultat och lämplighet att implementeras i Gamlegården och Södra Näsby. Flera av dessa projekt studerades ytterligare genom dialog med användare, platsbesök och guideade studiebesök. Referensprojekten studerades utifrån fakta och teorier som litteraturstudien ledde fram till. De goda resultaten som dessa projekt medför i form av sociala och ekonomiska vinster hos boenden, fastighetsbolagen i de socioekonomiska områdena dessa projekt finns gjorde att dessa fick uppmärksamhet och diskussioner kring fördelar med att använda liknande åtgärder på Gamlegården och Södra Näsby. Det är önskvärt att vid kvalitativ forskning komplettera flera urval för datainsamling för att hitta och beskriva aspekter och kvaliteter som tillhör det ämnet man studerar. Referenser som metodval

genererar nya perspektiv och bekräftar befintliga kunskaper (Jensen, 1991). Referensprojekten som presenteras i min studie tillhör den kategori av data där nya och befintliga kunskaper hämtas för att inspirera till utveckling av Gamlegården och Södra Näsby.

4. Forskningsöversikt

4.1. Miljonprogrammets mål och perspektiv

En stad är en produkt av sin tid. Visionen om en modern stad där alla ska ha det bra fick sitt genomslag i början av 1930-talet. Industriframgångar och social rättvisa fick rollen att driva fram idén om ett modernt samhällsbygge i Sverige. Alla resurser mobiliserades för att säkerställa en ekonomisk framgång. Storskalighet blev villkoren för tillväxten (Arnstberg & Ramberg, 1997). På 1930-talet bodde majoritet av befolkningen på landsbygden och flesta var självförsörjande småbrukare. Industrialiseringen inom jord-, skogsbruk och solidarisk lönepolitik möjliggjorde för företag att växa sig stora. Den nya ekonomiska politiken och moderniteten drev befolkningen till städerna i stora flyttningsvågor. Landsbygden tömdes på sin befolkning och förvandlades till glesbygd. 1955 bodde cirka 2,5 miljoner människor på landsbygden. Tjugo år senare fanns det bara en miljon kvar. Befolkning växte samtidigt i

städerna till cirka sju miljoner (Allmännyttan, 2022). 1936 bildades Svenska Arkitekters Riksförbund SAR för att fastställa principerna för en modern arkitektur i Sverige (Andersson, 2012). Industrirationiseringen förvandlade Sveriges till en stor byggindustri land. 1940-talet dominerades av välfärdspolitik som ansågs skulle kunna bli möjlig genom hyresrätter. Villkoren för uthyrning generaliseras och utan några behovsprövningar. Ansvaret för verkställande av välfärdspolitiken lades på kommunerna och dess allmännyttiga bostadsbolag. Statliga myndigheter skapades för att hantera och finansiera byggplanerna. Kommunerna i sin tur byggde upp förvaltningar för planering av storskaliga bebyggelsen. Generalplaner upprättades efter moderniserings principer och funktionsseparerade bostadsområden, arbetsområde och centrumbildningar. Målet var ett bättre samhälle och en social förankring som ska symbolisera det nya samhället efter krigstiden. Byggvisionerna redovisades i fysiska gestaltningar med höga ambitioner. Man ville att alla ska ta del av det som en gång i tiden förbehållits eliten och makthavarna. De nybyggda områdena blev representativa och

skraddarsydda efter hur det moderna livet skulle se ut (Andersson, Andersson, Fransson, Franzén, Magnusson m.fl.2008). 1960-talets bostadsbrist och städerna begränsning att ta emot fler inflyttade lede till ändring av tidigare ambitioner och krav på ett omsorgsfullt stadsbyggande. Kvantitet blev viktigare än kvalitet. Den omsorg som gavs folkhemmet i början 1900-talet gavs upp till förmån för ett byggande som styrdes helt av produktionsvillkor. En ny epok i svenskt stadsbyggande började ta form. Lagändring 1959 möjliggjorde exploatering av nya marker utanför städernas gränser. Det ökade välståndet skapade nya behov av bostäder. När städerna inte klarade av att ta emot fler invånare drogs människorna mot urbana landskap "förorter". De nybyggda områdena hade gott om industrier och verksamheter och hade möjligheten att rekrytera arbetskraft. Många barnfamiljer flyttade till de nya områdena. Följden blev ett åldersmässigt bostadsområde med flera barn och ungdomar på gårdarna. Detta var en ofrivillig ålderssegregation i de flesta av områdena. (Andersson, 2012). Samma familjebehov gjorde att samma gamla problem fortsatte att växa. Det är rörigt med många nyanlända barn i skolan hela tiden (Stockholm

Stad 2017). Miljonprogrammet startade för något nytt och för de som inte av egen kraft kunde skaffa sig ett hem. Bebyggelsen planerades på kortast möjliga tid under rekordåren och byggdes efter stadsplaner i gränsområden och i nära kontakt med naturen. Målet var att lösa många problem i en och samma plan. Inte bara bostäder som skulle byggas utan riktiga samhällen med centrumbildningar, kollektivtrafik, och andra bostadskomplement. Resultatet blev storskaligt och rationellt. Storskaligheten ansågs vacker. Modellerna för byggplanerna utgick ifrån ett fågelperspektiv och gestaltades i gipsmodeller. Detta gav en överblick, rumslig samordning och en känsla av makt och kontroll. Fågelperspektivet skapade institutionell blindhet. Rekordårens planering saknade kollektiv reflexion och politiskt motstånd. Man kunde inte förstå att den storskaliga planeringen kunde orsaka andra problem såsom ökade klyftor och segregation. Byggindustrin kunde producera bostäder åt människor men den kunde inte ge dem ett hem. Hem skapas av människor och med människor. Det bil samhälle som byggplanerna skapade tycks vara nödvändigt för att få ordning i den utveckling som industrin skapade. Man ska komma ihåg

att många av dagens goda bostadsmiljöer planerades under miljonprogrammets tid. Bostäder som byggdes under 1960 och 70-talet är några av världens bästa bostäder för ”vanliga folk” (Arnstberg & Ramberg, 1997). Den fortsatta in- och utflyttningen i miljonprogrammets område gör att befolkningssammansättningen befinner sig i samma fas. Det skapar likartade problem och behov av barnomsorg, vård och skolor. Det tar flera generationer tills befolkningssammansättningen i områdena blir varierade och stabila (Söderlind, 1998). Trots kritiken mot 1960–70 talets bebyggelse fanns det dolda kvaliteter i de stabila byggnaderna i miljöprogrammets område. Husen är väl konstruerade och i flesta fall behöver de enkla uppdateringar och effektiviseringar. Det finns stora fördelar med att utveckla byggnaderna i stället för att avveckla. Värt att påminna är att en fjärdedel av Sveriges totala bostadsbestånd byggdes bara på tio år (Formas, 2012).

Trångboddheten i miljonprogramsområdet beror på planernas missuppfattning av familjeförutsättningarna. Hälften av bostäderna är trerummare och det byggdes för få femrumslägenheter. Man utgick från en

familjebild som bestod av två vuxna och två barn. Man uppfattade inte att familjebilderna kunde förändras över tid genom skilsmässor, utökade familjemedlemmar och åldrande generationer (Arnstberg & Ramberg, 1997). En annan kritik som riktas mot programmets bostäder var brist på platskänsla. Platskänslan är en process som tar tid och skapas av människor och den kan inte skapas i förväg (Stenberg, 2012). Oljekrisen 1973 orsakade ekonomisk kris i västvärlden och inbromsning av byggindustri. Planeringsmålen som satte upp stämde inte längre med marknaden och den verklighet som politikerna förespråkade och reagerade. (Andersson, 2012). Den ekonomiska krisen drabbade inte enbart allmännyttiga bostadsbolag utan cirka 20–25% av tomma lägenheter tillhörde kooperativa- och privata bostadsföretag. Några kommuners småhus projekt bidrog också till sjunkande efterfrågan på lägenheter. Hyreskostnader för större lägenheter blev med tiden högre än att bo i eget hus. Det fanns det stora skattefördelar med att köpa eget hus. De med stabil ekonomi tjänade på att ta lån och dra av räntekostnaderna (Allmännyttan, 2022). Problemet med miljonprogrammet är direkt kopplat till stadsplaneringen och inte till husen i sig.

Samma trista miljonprogramhus finns på Östermalm i Stockholm. De är populära att bo i eftersom människor tycker att de ligger på ett bra läge och i en bra stadsmiljö (Formasforskare, 2012).

4.2. Segregation

Miljonprogrammet skapade nya och icke tidigare kända problem. Byggplanerna grundades på antaganden om den blivande befolkningens familjesammansättning och deras behov. Behovstolkning skapade komplexa byggnadskroppar där ingenting kunde läggas till eller dras ifrån. Varje förändring av strukturen skapade ytterligare problem. Tusentals tomma lägenheter under 1975 var besvärlig för stadsplanerare och kommunala fastighetsbolag. När bostadsbristen lättade senare och skattelagstiftningen förändrades, ändrades också valmöjligheter för boendet. De bostäder som fanns på miljöprogrammets förorter var inte längre attraktiva. Folk med bra ekonomi flyttade till äldre stadsdelar. De som ville satsa på nyproduktion sökte nyproducerade småhus. Utsatta, nyanlända och människor med sämre ekonomi blev kvar i miljonprogramsområdet. Svenskarnas band till landsbygden, slakten och viljan att ha egen

bostads hade betydelse för egen respektabilitet. Detta bidrog till utflyttning av etniska svenskar från miljonprogrammets området. (Andersson, 2012). Svenskarnas utflyttning från miljonprogrammets förorter var en typ av "White flight" och orsakade en etnisk segregation (Klingberg, 2006). Segregation startar när grupper med lägre social status flyttar in i ett högre socialt statusområde. När detta händer flyttar familjer med högre social status ut (Lundevall, 2015). Segregationen i Sverige har ökat sedan 1990-talet och det är höginkomsttagare och låginkomsttagare som söker separata bostadsområden. Bostadsuppdelning leder till ojämlikheter i livsvillkoren i samhället (Delmos, 2022). Segregationen i Sverige är inte en orättfärdig segregation och är inte av karaktären som finns hos apartheidsystemet i Sydafrika eller rassegregationen i USA. Utan den är en konsekvens av en mängd händelser som till en stor del orsakades av individuella handlingar på bostadsmarknaden (Andersson, Andersson, Fransson, Franzén, Magnusson m.fl.2008). Segregationen i stor utsträckning handlar om etniska skiljelinjer som skiljer "svenskar" från den etniska, heterogena gruppen "invandrare" (Olsson, 2008). När segregationen blir påtaglig skapas *insiders* och *outsiders*. Rinkaby har över 90 % av sin befolkning med invandrarbakgrund. Det upplevs som ett segregerat område med tanke

på etnicitetsgraden. Den upplevs också som ett integrerat samhälle med egen dialekt (den så kallade Rinkebysvenskan). Trots att kommunerna i stort sett hade makt att styra invandrare mot invandrartäta förorter, där kommunen hade sina allmännyttiga bostäder, valde också många invandrare själva att bosätta sig där. De flesta invandrare uppskattade bostädernas goda kvaliteter. Man hade närhet till släktingar och andra invandrare. Med tiden fick de tillgång till egna livsmedelsbutiker. Detta lockade ännu flera invandrare dit. Segregation är en institutionaliserad form av social distans manifesterad i geografisk segregation. Segregation respektive integration är två perspektiv på ett och samma fenomen. Det finns en gräns när integration vänder sig till motsatsen. Det är ett faktum att många invandrare varken kan eller vill ignorera samhället utanför sin förort och sin grupp. Det är inte ovanligt att flera invandrare söker sig bort från segregerade skolor och bostadsområden (Arnstberg & Ramberg, 1997). Det som skiljer olika samhällen åt varandra är segregationsmönster och grundvalen för segregation. I allmänhet flyttar människor till städer där finns arbete och möjlighet till framsteg (Berggren, 2013). Människor bosätter sig där det finns människor vars normer och värderingar liknar deras egna (Olsson, 2008). Fattiga,

arbetskraftsinvandrare och flyktinginvandrare har allt svårare att försörja sig genom eget arbete. Detta leder till ökat socialbidragsberoende (Boverket, 1997). Integration och segregation växer till komplexa frågor. Integrationen på arbetsmarknaden är en viktig faktor för förändring av etnisk boendesegregation. Områden med hög andel invandrare behöver nödvändigtvis inte vara ett utsatt område utan tvärtom en etnisk-, geografisk koncentration där grannarna familjemedlemmar eller från samma etniska grupp kan bidra till ökat ekonomiskt- och socialt kapital. Hur det blir på långt sikt är dock oklart (Trivector, 2018). Stadsplanering under 1990-talet hade stor inverkan på hur segregationen hanterades. Fokuset för stadsplanering skapade positiva drag och bedrivs av frågor såsom "hur många kommer att behöva en bostad?", "Hur många barn kommer att bo i ett område?". Problemet med detta fokus var inte att i första hand svara på kvantitativa frågor utan detta kunde inte hantera mjuka frågor såsom människornas sociala- och psykologiska behov. Följden blev att hela miljön blev klen och normalitet fiende (Arnstberg & Ramberg, 1997). Miljöprogrammet byggdes där det fanns arbetsplatser. När arbetena försvann fanns det ingen anledning att bo kvar (Lundevall, 2015). Miljöprogrammets första befolkning var den svenska arbetsklassen fram till mitten av 1970-

talet. De flesta flyttade senare till radhus eller egna hem. Tomma bostäder "fylls på "underifrån" med invandrare och medborgare med sociala och ekonomiska problem. Borttagning av hyresgästkontrollen på 1970-talet gav alla oavsett bakgrund och meriter rätt till en bostad. Svårplacerade familjer med marginella resurser fick flytta in i allmännyttiga bostäder. Utjämning av bostadspolitik, subventioner och olika bidrag bidrog till segregationens fäste i miljöprogrammets område. Segregationen orsakade en fattigkultur där fattigdomen skapar svaga mansroller som inte lever upp till den förväntade rollen inför familjen och släkten. Resultatet blir spelmissbruk, droger, alkohol eller flykt från familjen till mer eller mindre utslagna mansgrupper ett så kallat "manligt misslyckande". Segregation utan kontroll kan utvecklas till en hotfull segregation. Risken i en hotfull segregation är inte att den fördjupar motståndet, utan den kan utvecklas till ett allvarligt avvikande i samhället såsom tillkomsten av kriminella gäng. Segregationen har ett tröskelvärde när den stiger ökar sociala spänningar, trygghet och demokratin hotas (Andersson, Andersson, Fransson, Franzén, Magnusson m.fl.2008). Enligt arkitekturdeterminism finns det sambandet mellan fysisk struktur och segregation. Dåliga miljöer skapar problematiska medborgare och sociala problem. Medan Socialdeterminism

betonar betydelsen av gemenskap och socialt arv och hävdar att vid placering av problemfamiljer, i vilken miljö som helst, blir områdets problem detsamma. Ett exempel på hur gemenskap och socialt arv kan skapa integration är Christianshavn. Gemenskapen i Christianshavns började som en kamp om kulturella etablissemang på 1970-talet. Gemenskapen bidrog till skapande av en fristad för alternativa livsstilar i Köpenhamn. De som flyttade in till Christianshavns var grupper som tillhörde alternativkulturen. Bland dem fanns universitetsutbildade, tjänstemän och personer från danska näringslivet. Christianshavn utgör idag en av Köpenhamns tre populäraste turistattraktioner, och är en arena för musikvärlden sedan 1970-talet (Thörn, 2013).

4.3. Otrygghet i utanförskapsområde

Människan är en produkt av sin miljö, som i sin tur formar sin omgivning (Andersson, Andersson, Fransson, Franzén, Magnusson m.fl.2008). Individerna väljer sina handlingar utifrån sina sociala omgivningar. Otrygghet är en klass- och socialfråga och växer på grund av ojämlikhet och segregation. Otrygghet drabbar fattiga mer än andra grupper i samhället. I ett borgerligt samhälle når välbärgade grupper sin trygghet genom kontroll och exkludering av

redan marginaliserade grupper. I ”Gated Community” bygger man sin trygghet genom att isolera sig med hjälp av murar och väktare. I ett överskyddat samhälle drivs brottsligheten bort till mindre skyddade ”utanförskapsområde” (Arnstberg & Ramberg, 1997). Multikriminella gäng använder sitt bostadsområde som sin bas och har starkt inflytande över dess offentliga miljö. Medlemmar i gänget har ofta lekt och växt upp tillsammans. De har gått i samma skola och ofta börjat begå brott redan i tidig ålder (10–11 år). Med tiden blir brotten grövre och allvarigare. Kontroll över ett område byggs upp genom ständig närvaro av gänget. För att upprätthålla en god närvaro på gårdarna använder gängen barn som är ute utan vuxet sällskap. Barn från 7–8 års ålder används som spejare. Äldre barn mellan 13–15 år har uppdraget att stadga kriminell närvaro genom att vara på gårdarna, lekplatser, områdets torg och på platser där många barn och ungdomar samlas. Barnen på detta sätt agerar som bärare av gruppens våldskapital och fungerar som en form av kontrollanter. Närvaron säkerställer att alla i området följer de regler som de kriminella gängen satt upp. Vid konflikter och polisen närvaro stärks gängets bevakningen av äldre ungdomar runt 16–18 år. Vid stora konflikter sköter dessa ungdomar all bevakning. Under tiden gömmer sig den inre kärnan i gänget antingen i eller utanför området

(Fastighetsägarna, 2021). När kriminella tar över ett område lämnar människor med bättre resurser området och de som har det sämre bor kvar. Upplevd trygghet är ett komplext tillstånd och kallas ”rädsloparadoxen” vilket innebär att de som löper störst risk för brott (unga män) är minst rädda. De med lägst risk för utsatthet för brott (äldre kvinnor) är ofta de som är mest rädda. Vanligen personer med utländsk bakgrund känner sig mer otrygga än etniska svenskar. Män i åldern 16–24 år känner sig generellt tryggast trots att statistiken visar att denna grupp är mest brottsutsatt (Huddinge Kommun, 2012). Otrygga platser påverkar människors beteende och valmöjligheter negativt. Det begränsar deras aktiviteter och rörelser som i sin tur leder till att platserna förblir obefolkade. Minskad social närvaro leder till minskad social kontroll. Rädslan för brott kan även associeras till icke-kriminaliserande beteende till exempel högljuda ungdomar, berusade personer, klotter, nedskräpning och ordningsstörningar. Graden på ordning på utemiljöer är avgörande för hur platserna uppfattas av andra (Arnstberg & Ramberg, 1997). En miljö kan avslöja om området har en god social norm eller att den är ett socioekonomiskt område. En trivsamt och prydlig miljö kan signalera en känsla av trygghet. Trygghet i vardagen överdrivs ibland i hög grad av vad som är nödvändigt. Ju mer trygghet man begär runt

omkring sig ju mer blir den svårt att uppnå. Desto mer tid och resurser går åt att bevara. Därför är det bättre att använda säkra strategier för att undkomma en krävande trygghet (Eberhard, 2006).

Vad som orsakar otrygghet har naturligtvis betydelse för vilket arbetssätt man väljer för att förebygga den. Kunskap om platsen och problembilden är första steget för att motverka otrygghet. Det andra är samverkan med flera aktörer. Den tredje och fjärde är åtgärderna och uppföljning av resultatet (BRÅ, 2022). Romberga är ett miljonprogramsområde i Enköping. Enköpings hyresbostäder AB har i sitt arbete med brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder utvecklat en arbetsmodell för att ta reda på vad boende i området tycker om tryggheten. Trygghetsundersökningen visade att jämställdhet var en viktig fråga. EHB väljer därför att rikta frågorna till kvinnor och yngre tjejer om hur tryggheten kan höjas. Fysiska åtgärder ska endast genomföras när de får acceptans av hyresgästerna. EHB insåg vikten av att engagera så många boende som möjligt och att skapa en bred dialog om hur livet kan förbättras för Rombergaborna (Boverket, 2010).

4.4. Statliga och kommunala integrationsinsatser

Statliga och kommunala satsningar för minskad boendesegregation och ökad social integration når inte de resultat som politiken förespråkade. Tvärtom har socioekonomisk segregation accelererat de senaste åren. (Boverket, 2010). Svenskt integrationsarbete är instabilt och saknar en väl fungerande ingripandemodell. Tre olika integrationsarbetssätt har prövats genom åren: Blommansatsning, Storstadssatsning, tillväxt och utbildning. Olika projekt och tema experimenterades med under åren bland annat: arbetsmarknad, svenska språket och trygghetsinsatser för att hitta den bästa integrationsmodellen. Instabilitet i utförda insatser och projekt skapade förvirring bland politiker och tjänstemän samt besvikelse bland boende i insatsområdena. Diskontinuitet i integrationsinsatserna var ett stort problem. De flesta av projekten var mandatberoende i sin finansiering. Uppföljning och utvärdering av dessa var i stort sett bristfällig. Dessa försvagades ytterligare av underskattning av integrationsproblemen. Integrationsarbetet beskrivs fortfarande som liktydigt med

språkinläring. En politiker berättar i en debatt om språkens betydelse för integration. Han menar att i Storbritannien finns stora grupper av invandrare med stark segregation. För flesta av dessa grupper är språkproblem oväsentligt eftersom alla behärskar engelska. Då frågar man sig själv om det språket som orsakar deras segregation?” (Kaladjahi, 2002). En av de uppmärksammade insatser för att lösa arbetslösheten bland etniska minoriteter i Sverige har varit att uppmuntra dem till egenföretagande. Studierna senare visade att vägen ut ur arbetslöshet genom egenföretagande ofta innebar långa arbetsdagar, osäkra inkomster och uteblivande socialförsäkring. Egenföretagsamhet ledde inte ofta till bättre karriärmöjlighet och inkomsthöjning (Olsson, 2008). Ofta görs större ingrepp vid områdets förnyelse och det satsas på kvaliteter än vad som är tekniskt, socialt och miljömässigt motiverat. Behovet av helhetsperspektiv på ombyggnad kräver ganska omfattande studier (Centrum för Management i Byggsektorn, 2015. Nr 3).

4.5. Offentliga rum i miljonprogramsområde

Människans relation till sin fysiska miljö försvårats av industrialiseringen och massproduktion. Bostaden reducerades till ett ting och relationen till denna blev alltmer abstrakt. (Arnstberg & Ramberg, 1997). Bostadsområden som byggdes under miljonprogrammet kritiserades för sin arkitektur och utemiljö. Statens krav på bra bostäder omfattade inte krav på en god bostadsutemiljö (Allmännyttan, 2022). Den byggt teknik som användes på 1960-talet framkallade produkter som bar på allt mindre information. Den favoriserade vissa sinnesintryck på bekostnad av andra. Den försvagade samspelet mellan omgivningssignaler och människors sinne. (Lundevall, 2015). Konsekvenser av storskalig bebyggelse, bilstäder, stora parkeringsytor diskuterades redan på 1970-talet. Den höga abstraktionen hos stadsstrukturen och vägnätet, som till exempel i Angered i Göteborg, hindrar människor från att förankra sig i området och att skapa fungerande mötesplatser (Arnstberg & Ramberg, 1997). I gamla kvartersstäder utgjorde kvarteren plats för offentlighet genom

sina krogar, caféer och affärer. Innegårdarna var platser för halvoffentlighet och bjöd på förutsättningar till möte mellan grannar. Bekantskapskretsarna fanns i stadsdelarna och på arbetsplatserna. Människorna kände varandra från många sammanhang. Sociala relationer hade kvalitet och betydelse. Människor byggde system av stöd och hjälp som de kunde få. Dessutom fanns det en stark social kontroll i grannskapen.

På 1960–1970-talet växte en ny urban alternativkulturrörelse i Sverige. Rörelsen kom som en reaktion på miljonprogrammets planering och på den kommunala totalsaneringen. Rivningen av gamla stadsdelar i innerstäder skapade ”mellanrum” som blev offentligt rum för urbana rörelser och kampen mot planer att riva hela staden. Sprängkullen i Göteborg som hotades av rivningsplaner blev en samlingspunkt för aktivister och en internationell mötesplats för sociala rörelser och alternativkultur. Ockuperade byggnader omvandlades till bio, bokförlag, kollektivboende och arena för debatt- och konstnärliga verksamheter. De nya offentliga rummen bjöd på möjligheter att visa upp sig, befästa och uttrycka sin identitet genom tydliga

stilelement och ritualer. Hårdrock blev en uttrycksfull kulturell identitet och skapade känsla av att vara en del av en större gemenskap. De flesta av konsertbesökarna kom med spårvagnar från förorterna och var klädda på samma sätt som alla andra. Hårdrockskonserter implicerade en global urban gemenskap och skapade en ”vi känsla” (Thörn, 2013).

Välfärden och den moderna förorten försvagade banden mellan människorna i grannskapen. Människorna är mindre beroende av sina grannar och har bättre möjligheter till arbete och utbildning utanför sina bostadsområden. Dessutom har man mer tid att tillbringa med sin familj (Arnstberg & Ramberg, 1997). Miljöprogrammets varierande form och grupperingar gav olika förutsättningar till socialintegration. Öppna slättlandskap gav större frihet vid planering och utformning. Husgrupperna placerades ofta runt en central grönyta för lek och vistelse. Utrymmena mellan byggnadskropparna utnyttjades för parkering. Bebyggelsen kompletterades med ett köpcentrum med nödvändiga verksamheter för dagliga behov. De flesta av köpcentren hade en eller flera

livsmedelsbutiker, bank, postkontor, bibliotek, vårdcentral, apotek, kaféer och restauranger. Förorterna var mer eller mindre självständiga och tillgodogjorde de dagliga behoven för invånarna (Åström, 1993).

4.6. Mötesplatser

Mötesplatser kan definieras på många olika sätt. I en bred tolkning innefattas alla platser där människor kan mötas allt från butiker till kaféer och köpcenter. Mötesplatser generellt delas in i platser där man vill vistas (Places for dwelling) och platser där man vill träffas på (Places for encounter). Platser att vistas på är till exempel en bostad eller en arbetsplats vilka kan vara en privat eller en halvprivat plats och som man har ett behov av att vistas på. Platser att träffas på är till exempelvis restauranger eller ett torg, vilka är offentliga eller halvoffentliga. De är de platser som folk går dittill av sociala skäl och inte för att de måste (Gehl, 2010). Mötesplatser är strukturer som ökar potentialen för värdeskapande och interaktion mellan agenter/individer. För att interaktioner skulle kunna ske behövs det olika typer av mötesplatser (Inobi, 2017). Viktiga strukturer

för mötesplatser är; permanenta, tillfälliga mötesplatser samt sociala- och kulturella knutpunkter. Permanenta strukturer är till exempel bibliotek, kulturhus och andra institutioner. Tillfälliga strukturer är de fria ytorna som skapar spontana kulturyttringar såsom festivaler, events och utställningar. som äger rum i de öppna offentliga rummen. Mötesplatser kan på olika sätt skapa mellanmänniskt möte och samvaro utan någon uttalad anledning (Göteborg Stad 2022). Platser som människor berörs av delas in i tre typer; hemmet, arbetsplatsen och allmänna platser som skapar social gemenskap. De är platser där människor frivilligt stöter på andra människor med annorlunda normer och kulturer än sin egen. Frivillig socialfriktion bidrar till ett tolerant samhälle. Gott vardagsliv skapas genom att det finns balans inom de tre livsnivåerna; hemmaliv, arbetsliv och socialt liv. För att en plats ska kunna beskrivas som en god tredje plats, bör följande kriterier finnas på platsen (Lindberg, 2014). (Se tabell nedan)

Etablering av sociala rum kräver flera krafter kulturella och kommersiella. Man behöver reda ut de bärande egenskaperna som finns hos områdets ekonomiska och kulturella

verksamheter. Skapa modeller som kan fånga innovationer, kreativitet och stödaktiviteter. Garaget i Malmö är ett exempel på en sådan etablering. Pizza del Carmine som är ett torg från 1300-talet i Florens, Italien. Omvandlades 2017 från en parkeringsplats till en plats att leva i och försörja sig på. Gamla byggnader runt torget byttes ut till kaféer, restauranger, hantverksverkstäder för keramiker, juvelerare och läderhantverkare. På torget planterades träd för att ge en känsla av naturen i den urbana stadsmiljön. För att hindra inkörning på torget har trottoaren mot gatan höjts med 20 centimeter över gatans nivå (Unesco, 2021). Fritidsgårdar är en annan typ av mötesplatser för organiserade aktiviteter och leds ofta av en fritidsledare. Ungdomarna ägnar sig åt olika typer av aktiviteter såsom sport, spel eller musikövning. Fritidsgårdar bedrivs i regel i kommunal regi och är inriktade mot pojkar och flickor mellan 12 och 21 år. Verksamheten vill vidga ungdomarnas kunskaper inom olika områden genom bland annat studiecirklar, praktiska kurser, diskussioner, sång och musik. De flesta fritidsgårdar fyller idag inte de funktioner som de startades för som platser för utveckling och kulturyttringar. År 2019 rapporterade polisen att fritidsgårdar i

Gratis eller billigt att få tillträde till, inget krav på medlemskap eller ekonomisk och social status
Folk kan komma och gå som när de vill
Öppen under stora delar av dygnet
Tillgänglig inom gångavstånd för många
Har många återkommande träffar och besökare
Välkomnande och bekväma att vistas på
Möjliggör möten med både små och stora, nya och gamla, bekanta och okända människor
Mat och dryck är viktigt, men inte nödvändigt.

Stockholm används av gängkriminella för rekrytering av nya medlemmar (Mitt i Söder, 2019). Kulturella mötesplatser såsom bibliotek och kulturhus ger människor möjligheter att utöva, uppleva, delta i eller ta till sig kultur. Kulturella mötesplatser kan drivas på olika sätt och kan bestå av flera små verksamheter. Genom dialoger kan man fånga upp boendens synpunkter om vilka mötesplatser som är betydelsefulla för dem. I pilotprojektet Kortedala- KKA ansåg man tidigt vikten av inifrånperspektiv för kartläggning av områdets identitet. Aktörernas och boendenas tankar om

Kortedala och hur dessa kan knytas samman med andra delar av Göteborg var viktigt för att skapa ett jämlikt Göteborg (Göteborg Stad, 2022). Fördelarna med kulturella mötesplatser är att de skapar en behärskad identitetsbild och en hemmahörande känsla. Kollektivet, ansvarstagande och bärande nätverken samlar upp och mobiliserar människor kring utvecklingsprojekt som ska motverka utflyttning och utanförskap (Ström, 2010). Behovet av icke kommersiella rum för barn så som kulturhus, bibliotek och fritidsgårdar är något som gång på gång lyfts av barnen i Stockholm. Det är angeläget att belysa barns perspektiv på planerna för det framtida Stockholm. Dessa platser bör därför spridas över hela staden så att tillgången är god oavsett socioekonomisk tillhörighet (Barn & ungdomsråd, 2017). Trollhättans nya kulturhus Kronan är en paraplyverksamhet med möjligheter till möten mellan människor. I huset finns bibliotek, café, fritidsgård, medborgarservice samt en grundskola. Huset arrangerar musikföreställningar, barnteater, författarbesök och fasta aktiviteter (Trollhättan Stad, 2022). Göteborgs nya Kulturhus Bergsjön är mötesplats för ny skapande och utveckling (Göteborg Stads, 2022).

4.7. Varför förnyelse av miljonprogrammets offentliga rum?

4.7.1. Anpassningsbehov

Miljonprogrammets öppna ytor mellan husen, lekplatserna och parkeringsplatserna intill husen och vid köpcentret ansågs av planerarna att räcka till för att berika människors fritid. Nya trender gjorde träningen till ett socialt nöje. Gymmet blev nya mötesplatser. Shoppandet blev populärt och ett sätt att umgås. 1960-talets planering byggdes på antaganden om idealfamiljen, en pappa, en mamma, två barn och två bilar per familj. Funktionsseparering och livsstil krävde bilinnehav för att livet skulle kunna fungera ekonomiskt och socialt. (Lundevall, 2015). Offentliga rum i det senare bebyggda miljonprogramsområdet har ofta en sämre utförda bebyggelser. Gårdarna har blivit större och avståndet mellan dem har blivit längre. Gränsen mellan offentlig och privat zon blev alltmer suddig och obefintlig. Den snabba byggtiden lede till gestaltningar som ofta är icke tilltalande. Bostadsområdet fick ett lokalt

torg med köpcenter och affärer i bostadshusets bottenvåningar eller på torget. Vissa torg och köpcentrum fungerade bättre än andra. Villkoren som gjorde att centrumet eller torget fungerade bättre var läget, närheten till lokaltrafik, stråk, torgets rumslighet och befolkningstäthet. Utformning, planteringar och sittplatser hade också betydelse för torgets popularitet. Ett väl utformat centrumtorg hade en form av konstnärlig utsmyckning. Många av dagens centrumtorg förtjänar inte benämningen torg utan de är till största delen upptagna av parkeringsplatser (Malmö Stad, 2005). Mötesplatser utan konsumtionskrav är viktiga utifrån jämlikhetsperspektiv särskilt för ungdomar mellan 13–18 år. Barn och unga tillbringar en hel del tid i gallerior och andra kommersiella rum oavsett var i staden de bor. I resursstarkare områden finns en större spännvidd av aktiviteter där kommersiella rum i högre utsträckning samsas med kultur i olika former. (Barn & ungdomssamråd, 2017). Behovet av förnyelse av miljonprogramsområdets offentliga rum och centrum blir alltmer aktuell. I många boendeundersökningar hamnar trygghet av utemiljön högst upp på åtgärdslistan. Miljonprogramsområdena är många och de är

byggda med varierade utformning och funktionalitet. De har specifika problem och möjligheter. Många av dessa väcker starka känslor som inte alltid är positiva (Boverket, 2010).

Det mångkulturella samhället fanns inte på 1960-talet och möjligheten att stöta på olika folkslag och att de skulle kunna växa samman existerade inte. Det var via arbete och dagliga sysselsättningar som människorna kunde mötas och samtala med okända. Funktionsseparering och isolering från städernas övriga delar bidrog till ökad segregation. Människorna sökte trygga och säkra närmiljöer (Arnstberg & Ramberg, 1997). Befolkade platser kändes tryggare och attraktivare än ödsliga miljöer (Lundevall, 2015). Goda och trygga miljöer gynnar människor att gå till fots till målpunkter inom en rimlig tid och avstånd (Boverket, 2013). Centrumen i goda städer har alltid två eller tre väl använda gångstråk. Liv och rörelse uppstår när tre tillgängliga gångstråk strålar samman till ett Y. I gatuhörnen där stråken korsas och sammanslutas uppstår naturligt folkliv (Jackos, 1961). Det är farligt att tänka svartvitt och att vi ska riva miljonprogrammet och bygga om det mänskligt istället (Fastighet nytt, 2021). Det

finns mycket som är vettigt i den nya urbanismen. Miljöprogrammet var ett led i modernismens förlopp och ett tecken på övertro på planeringsförmågan. Den nya urbanismen skapade en stadsplanering som drivs av ett gott stadsliv som tillgodogör allas behov. Mångfalden av stadsmiljöer och verksamheter bidrar till skapande av varaktiga sociala strukturer. En blandning av billigare och dyrare lokaler attraherar olika typer av verksamheter och möjliggör etablering av små och nya företag. I en undersökning som gjordes av OECD 1996 visade att moderna bebyggelser är mindre flexibla än äldre. Det finns många fördelar med att utnyttja den redan befintliga infrastrukturen. De är bättre anpassade för förändring än att bygga inom nya exploaterade områden. (Klingberg, 2006).

4.7.2. Trygghets och Trivsel

Hur offentliga rummen och stadslivet hänger samman, hur människors beteende styrs av upplevelser och hur folk påverkas av att leva i en urban miljö är frågor som intresserar många. Generellt delas offentliga platser i två olika typer; traditionella och moderna. Traditionella är de offentliga rummen som formges av

kringliggande byggnader som omsluter och definierar dem. 1900-talets offentliga rum kännetecknas av separerad bebyggelse. Byggnaderna frilades och de offentliga platserna blev rörliga och formlösa mellan storskaliga byggnader utan direkta kopplingar emellan. Dessa leder till obalans och isolering i boendemiljön (Andersson, 2012). Miljonprogrammet gav bra bostäder, men det försummade betydelsen av socialt liv. Gränsen mellan offentlighet och privat blir obefintlig. Formlösa offentliga rum skapade döda gator under stora delar av dygnet på grund av saknaden av människors flöde. Offentliga rum blev inte allas vardagsrum till skillnad från innerstaden där människor umgås i nätverk av gamla och nya bekantskaper (Lundevall, 2015). Människorna kände varandra från många olika sammanhang. Hur upplevelsen av offentliga rum förändrades på senare tid har med trygghet att göra. Tryggheten idag är försvagad på grund av massinflyttning och segregation. Det är samma tendens som det fanns på 1800-talet när ”lantisarna” flyttade till stora städer. Blandning av folkgrupper, åldrar och funktioner ökar möjligheten för möten. Blandning gör att man vänjer sig vid varandra vilket ökar tillit och trygghet. Det är viktigt att hitta åtgärder som

motverkar segregation. Att försvara värderingar bygger på att man har något att försvara. (Föreningen Sveriges statsbyggare, 2020). Byggandet efter moderniseringen saknar en permanens som sätter liv och kollektivt minne om människor och verksamheter. Täthet och blandning av människor och verksamheter är viktiga för stadslevnad och socialt liv. Tätheten betyder inte alltid att staden präglas av liv och rörelse. Bebyggelser som domineras av bostäder blir folktomma när folk arbetar. Arbetsplatsområden fylls bara på kring lunchtid och vid arbetsdagens början och slut. I städer där handel dominerar försvinner människorna när butikerna stänger. Nöjeskvarter myllrar av folk när verksamheterna börjar och slutar. Täthet och miljöer med olika verksamheter och aktiviteter är det som gör urbant liv pågående dygnet runt. Då skapas trygghet och trivsel (Andersson, 2012). Goda stadsmiljöer skapas genom blandning och goda möten mellan okända. I välfungerande stadsdelar känner man sig trygg i utemiljöerna oavsett tid på dygnet. Upprätthållande av ordning och reda skapas av människorna själva i kommersiella bebyggelser. Medan i hyresgästernas

bebyggelse överläts upprättande av ordning helt och hållet till polis och vaktbolag (Jacobs, 1961). Vad det är som motverkar otrygghet har naturligtvis betydelse för vad man väljer för åtgärder för att motverka. I Gated Communities eller grindsamhällen avgränsas eller stängs offentliga platser helt eller delvis för allmänheten. Detta har ökat under senaste tiden bland industrier, nöjes- och bostadsföretag. Samtidigt rapporteras allt mer om exkluderande design och fysiska förändringar. Många fastighetsägare och näringsidkare gör förändringar av sina fastigheter och sin utemiljö för att förhindra brott och ordningsstörningar. Denna utveckling är en effekt av att många människor känner sig otrygga. Åtgärderna kan handla om alltifrån extra lås, fler larm, höga murar eller skydd av ordningsvakter (Trygg Sverige, 2022). Trygghet kan även nås genom skärpt social kontroll, ökad tolerans för avvikelser och förhöjd beredskap vid hantering av följderna av brott och social disharmoni. Otrygghetsproblem kan också åtgärdas genom ändring av mediabilden genom förmedling av en mer positiv bild till existerande och presumtiva invånare. När otryggheten istället handlar om individuella handlingar kan

tryggheten ökas genom att välja tryggare hyresgäster (Sahlin, 2010).

Göteborg Stad har sedan 2020 tagit en ny strategi för sin områdesutveckling och målet är att inget område i Göteborg ska finnas på polisens lista över särskilt utsatta områden 2025. Framtidskoncernen som ingår i Göteborgs Stad har ansvaret för bostäder, fastighetsförvaltning och nybyggnation. Göteborg Stad är medveten om att positiva förändringar i utsatta områden är en svår utmaning, men att det inte är omöjligt att bryta negativa utvecklingarna i områdena. Framtidskoncernen tycker att det finns viktiga faktorer som samverkar till förverkligandet av ny mål genom bland annat; politiska beslut att staden inte ska ha några särskilt utsatta områden 2025. Tydliga krav på förändringar, polisen intensiva insatser i områden, bostadsbolagens satsningar på Superförvaltning och uppdatering av uthyrningspolicy med hårdare krav för uthyrning. (Framtiden, 2022).

4.7.3. Mobilitet för ökad tillgänglighet

Innovativa trender såsom delad mobilitet och tillgång till överkomliga, hållbara mobilitetsalternativ bidrar till global hållbarhet. ”Transporter är inte ett självändamål i sig, utan snarare ett sätt att ge människor tillgång till det de behöver: arbete, marknader, varor, socialt umgänge, utbildning och många andra tjänster. Detta tillsammans bidrar till ett hälsosamt och rikt liv” (United Nations Climate Change, 2022). I takt med pågående urbanisering växer kraven på användning av befintlig infrastruktur på ett effektivare sätt med effektivare styrmedel och rätt balans mellan mobilitet, tillgänglighet och god stadsmiljö. Attityd och beteendeförändring skapas genom informationskampanjer och marknadsföring (Mobilitetsplan För Skåne, 2017).

4.7.4. Länka samman staden

Bebyggelseplanering mellan 1930–50 talet placerade medvetet husen i landskap och mellan stadsdelar. Mellanrummen blev sociala rum för promenader och rekreation.

Promenadstråk genom parker och tilltalande gator länkade samman områden och bidrog till en blandning av olika människor från olika delar av staden. Länkar och trafikleder är infrastrukturer som underlättar eller försvårar möjligheter till social interaktion inom och mellan områdena. Det kan ha både positiva och negativa effekter på integration och trygghet. Svaga fysiska kopplingar försvårar människors rörelsemönster. De flesta boendena i förorter känner inte sina grannar samtidigt som bebyggelserna är stora och bjuder inte på överraskningar. Många sociala och fysiska problem kan lösas genom att binda ihop förorter med varandra. Grönstrukturer mellan stadsdelar bör därför uppskattas för dess betydelse för integration och stadsmässiga

Bild 12, Hjällbo centrum förr och efter senaste renoveringen. (Framtiden, 2016)

kvaliteter. För att man ska få tillhörighet och vi känsla behöver man en länkande och trygg bostadsmiljö. Sammanfogning mellan nyss tillbyggd och äldre bebyggelsestruktur är viktig för hållbart byggande. Sammanfogningen maximerar upplevelsen av mångfald, trygghet och stadslivs kvalitet (Lundevall, 2015).

4.7.5. Behov av ökad attraktivitet

Städer behöver ständigt om- och tillbyggnader på grund av exploatering och andra nödvändiga åtgärder. Byggnader förändras snabbare än infrastruktur. Livet inuti i byggnaderna förändras ännu snabbare. Familjer flyttar in och ut. Butiker och verksamheter avlöser varandra. Nya skyltar ersätter gamla skyltar. Förändringarna skapar nya behov som i sin tur driver fram livet i den bebyggda miljön. När en fastighet utformas för en vis typ av bebyggelse eller skräddarsys för en specifik funktion fungerar de som tvångströjor för nya människor och verksamheter som huserar i fastigheterna (Andersson, 2012). Miljonprogrammet kritiserades sedan de byggdes och flera åtgärdsprogram har tagits fram för att förbättra dess funktion. Satsningarna handlade bland

annat om: upprustning, ombyggnad, rivning, trygghet och hyresgästers medinflytande, trafikordningar, energiförbrukning, stambyten och lokalt entreprenörskap. Vissa åtgärder var måttliga medan andra orsakade stora förändringar i områdenas karaktär. För att bekämpa segregation, utanförskap och kriminalitet, testades nya metoder för att locka nya boenden genom bland annat sociala satsningar och flera arbetstillfällen (Poseidon, 2016). Under de senaste åren började man se på miljonprogrammets område som ett gemensamt kulturarv som bör bevaras. Stadsplanerarna kom fram till att stadsmiljöer av god kvalitet attraherar besökare och alstrar positiva stämningar (Se bild 12). Detta gynnar användarna att utveckla relationer till miljöerna och därmed öka dess värde (Huddinge kommun, 2022). Exempel på områdesutveckling är insatser för ökad sysselsättning är fastighetsbolaget Poseidon i Göteborg. Bolaget startade 2018 städning i egen regi genom att anställa fem långtidsarbetslösa kvinnor som också är bolagets hyresgäster i Hjällbo. Satsningen uppskattades av Poseidon och hyresgästerna. I en hyresgästenkät som Poseidons skickade till sina hyresgäster visade att 80 % av

hyresgästerna som fick trapphusen och tvättstugor städade i egen regi var mycket nöjda med städningen jämfört med 65 % av hyresgästerna med lokalvården i annan regi. Poseidon vill därför öka städningen i egen regi (Framtiden, 2022).

4.7.6. Behov av effektivare områdets samverkan

Samverkan mellan områdets aktörer skapar förutsättningar för trygga och attraktiva stadsmiljöer som blir befolkade under en stor del av dygnet (Huddinge kommun, 2021). Blandning av handel, kontor, bostäder, öppna fasader, välinredda och upplysta butiksskyltar skapar liv dygnet runt (Stadsliv Landskrona, 2004). Ett myllrande socialt liv bygger på ett gott samspel mellan kulturer och verksamheter. Enklaste sättet att nå detta är att utgå från befintliga byggnader och verksamheter i området. Vid behov komplettera dessa med ny infrastruktur. När det saknas byggnader och verksamheter kan man satsa på kopplingar till närliggande områden för att en skapa naturlig rörelse till och från och igenom flera områden (Centrum för Management i Byggsektorn, 2015: nr 1,). Köpcentrumet liksom stadskärnor

är en viktig tillväxtmotor för områdesutveckling och trygghet. Ett köpcentrum kan bjuda på många olika funktioner som att handla, gå på caféer och restauranger, träffa och titta på människor. Många är överens om vikten av ett effektiviseringar och bevara förutsättningarna för en lönsam handel och ett socialt liv på förortens köpcentra. Det är viktigt att det finns ett övergripande mål och program som tar ansvar och ser till att hyresgästmixen är den rätta, butiker är rätt lokaliserade, öppettidernas och köpcentrets koncept flexibla. Det är viktigt att se över stråkstrategier och logistiklösningar runt omkring. Ett aktivt samarbete med aktörer i området är en nyckelfaktor att kunna lyckas, förklarar Jesper Örtengren, Head of Retail (Vasakronan, 2015). BID Business Improvement District, står för Boende,

Bild 13, Visar Sofielunds område i Malmö efter BID insatser för ökad trygghet (BID, 2021)

integration och delaktighet. Det är ett nytt sätt att organisera, formalisera samverkan och partnerskap mellan olika fastighetsägare och offentliga aktörer för att genomföra ett stadsutvecklingsprojekt (Malmö Stad, 2021). BID:s inspiration kom från Kanada och spred sig över hela världen. BID bygger på involvering av flera partner under en viss tid för att gemensamt finansiera åtgärder som kan förbättra ett avgränsade område. BID kan handla om en gata, ett kvarter eller en hel stadskärna. Parterna finansierar och underhåller gemensamt insatserna. I samarbetet involveras både privat- och offentlig sektor, där fastighetsägare och handel är de drivande aktörerna. Medlemskapet i BID är obligatoriskt för samtliga aktörer i det angivna område. På så sätt säkerställs att alla är delaktiga och känner ansvar för området (Vasakronan, 2015). Satsningen kan ske genom ökad handel, nya attraktioner och fysiska åtgärder. Samarbetet kan på sikt motverka brottslighet och därmed öka trygghet på de valda platserna. Samarbetet är också ett sätt att komplettera och stärka den lokala offentliga servicen men ersätter inte den (Boverket, 2022). BID Sofielund (Se bild 13) ett stadsutvecklingsverktyg startade 2014 som en samverkan mellan hyresgästföreningar,

polisen, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och fastighetsägarna i Sofielund. Samverkandet syftar till ökad trygghet och effektiv fastighetsförvaltning. Boverket gav stöd till projektet och beviljade ett medel för pilotstudien. Fastighetsägarna Syd visade intresse för projektet. BID Sofielund har idag över 40 medlemmar och består av: hyresrättsföreningar, lokaler, bostadsrättsföreningar, byalag och företag. Medlemmarna betalar en medlems- och serviceavgift. BID Sofielund finansierar samverkanslokalen medan Malmö Stad står för finansiering av utvecklingsledare och administrationsarbete. Medlemmarna arbetar för ökad trivsel, trygghet och sammanhållning i området. Målet är att öka områdets attraktivitet, investeringsgrad, etablering av

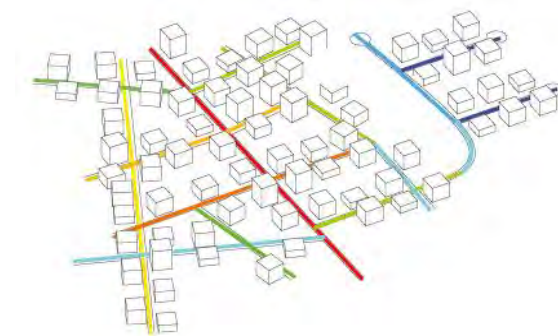

Bild 14, visar riktningförändring betydelse för rumsintegration (Spacescape, 2022)

nya företag, minskad omflyttning samt stimulera till ökad nyproduktion av bostäder i området. BID i Sofielund har sju fokusområden som är särskilt viktiga i arbetet för utveckling av Sofielund (Malmö Stad, 2021)

Trygg och säkert
Rent och snyggt
Trafik och tillgänglighet
Stadsmiljö
Hållbar utveckling
Medlemsnytta
Kommunikation

4.7.7. Bebyggelsens utformning och rumslighet

Bebyggelsen i mänsklig skala och kopplingen mellan inne- och utemiljö har stor betydelse för trivsel och trygghetskänsla. Miljonprogramsområdets saknar ofta en fungerande övergång mellan skalor. Många av insatserna har försummat betydelsen av en mellanskala mellan stora och små skalor (Gehl, 2010). Utformning bör ta hänsyn till entréer och fasader. Helhetsupplevelse gör bostadsområdet välkomnande och enkelt att

hitta. (Huddinge kommun, 2022). Rumslighet, centralitet, förlängning, avgränsning, täthet och koppling till närliggande gatunät är avgörande för människors sociala och affärsmässiga aktiviteter (Gehl, 2010). När ett stadsrum blockeras av huvudleder eller långa byggnader påverkas det negativt. Detta leder till ökad segregation. Förlängning och uppdelning av fysiska strukturer bör anpassas så att en ny bebyggelse inte förstör rumsliga integrationer som finns i de befintliga kvarteren. Planeringen bör därför ta hänsyn till rumsliga effekter och indikatorer som ökar potentialer för ett rikt gatuliv (Hillier, 1996). Stadsrum som nås från flera andra stadsrum och inom få riktningsförändringar har den högsta rumslighetsintegrationen och bästa möjligheten att integreras i stadens rumssystem (Se bild 14). Forskningen om stråk- och gatunätets riktningsförändring bekräftar betydelsen av gradvariation i riktningsförändringen. En riktningsförändring på 90° eller mer upplevs som en större förändring än en riktningsförändring på 45° eller på 20°. Därför talar man idag om vinkelförändring snarare än bara riktningsförändring (Spacescape, 2022). Lokaler och entrétätheter mot gator, torg och

andra offentliga platser ger förutsättningar att utemiljöerna upplevs tryggare och attraktivare. Tryggheten stärks på platser där det finns människor och aktiviteter både dag och natt (Gehl, 2010).

4.7.8. Genomströmning

Sammanlänkning mellan stadens olika delar är avgörande för trygghet och närhet. Primära och sekundära gång- och cykelstråk är grundläggande förutsättningar för människors rörlighet i bebyggda miljöer (Boverket, 2013). Människor går alltid en viss sträcka till och från bostaden, bilen, bussen och jobbet. Förutsättningar för trygga gångar och cykelstråk är inte alltid självklara. Säkra åtgärder och kompensationer bör tas för ökad fri rörlighet (Huddinge kommun, 2013). Stråk bildar städernas viktigaste offentliga platser. Populära stråk har väldefinierad karaktär, lämpliga skala och rikt utbud av upplevelser. Ett fungerande stråk i kombination med ett levande torg skapar mittpunkter och därmed bildas stadens viktigaste offentliga plats (Olsson, 2000). Stråk med hög tillgänglighet till andra stråk skapar bärande strukturer (Kommissionen för ett socialt hållbart

Stockholm, 2015). Genomströmning av människor är grunden för ett rikt stadsliv och är förutsättningar för offentlig service. När genomströmningen minskar eller försvinner, försvinner också offentligheten (Söderlind, 1998). Variationen av stadsrum ökar fysiska aktiviteter och integration (Boverket, 2013). Att kunna gå, cykla, leka, handla är centrala frågor för fri rörlighet. Platser som de flesta människor rör sig i är korsningar och noder. Utformning, möblemang och väderskydd påverkar hur länge människors kan uppehålla sig på utomhusplatser (Gehl, 2010). Torg är ett viktigt element för platsidentitetsskapande. Att kunna se och höra andra människor är utgångspunkten för sociala processer (Legeby, 2010). Flexibla och resurseffektiva Gaturum kan användas och anpassas till flera samhällsändamål (Vinnova, 2021). Ett program för hur offentliga platser ska användas och restaureras kräver samverkan mellan flera aktörer (Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, 2015).

4.7.9. Behov av modeller för socialt innovativa mötesplatser

För att möta dagens och framtidens utmaningar och bidra till en global samhällsnytta behövs olika perspektiv. (Luleå tekniska universitet 2021). Utanförskap, psykisk ohälsa, brottsotrygghet, segregation och klimatförändringar behöver nya åtgärder och samarbetsformer. Samverkan kring innovativa lösningar blir därför viktig för att ta vara på de goda idéer som finns hos lärosäten, kommuner, myndigheter, organisationer och medborgare för att öka samhällets kapacitet för att nå en hållbar omställning. (Vinnova. 2020) Vi är starkare tillsammans”, säger Anna Sandström Emmelin, en av projektledarna för MSI (Umeå universitet, 2022). Nedan presenteras några modeller av socialt innovativa mötesplatser för att inspirera till socialt företagande och stödja en utveckling för socialt innovativa mötesplatser i Gamlegården och Näsby.

Kvinnokooperativet- YallaTrappan

YallaTrappan är en social innovativ mötes- och arbetsplats som erbjuder produkter och

tjänster inom matlagning, catering och städning. Verksamheten är ett kvinnokooperativ socialt företag som startades 2010. Den började som ett arbetsmarknadsprojekt. Konceptet bygger på solidaritet och att alla ska få möjlighet att känna sig inkluderade och behövda. Företaget strävar efter att synliggöra och stärka invandrarkvinnor som inte hittat sin plats på den svenska arbetsmarknaden. Skapa arbetstillfällen för kvinnor med ringa eller inga arbetserfarenheter genom att ta vara på de kompetenser som finns hos dessa kvinnor. Fokuset läggs på tre arbetsområde där fanns kunskap och erfarenhet att bygga vidare på och dessa är: matlagning, sömnad och städ. Företaget har idag 45 anställa och tar emot cirka 100 praktikanter årligen. Praktiken är kombinerad med lektioner i yrkessvenska och samhällsorientering. YallaTrappan är ett välkänt koncept och en arbetsmodell för hela Sverige och världen. Vinsterna återinvesteras i företaget främst i nyanställningar. Kvinnorna får nya kunskap och erfarenheter genom arbete och praktik. De känner sig starkare och mer självständiga. Deras språkkunskaper blir bättre och det blir lättare för dem att integreras

och skapa nya kontakter i samhället (Glimt Film, 2021).

Ideell förening- Kodcentrum

Kodcentrumet är en ideell förening som erbjuder gratis tjänster för introducering av barn till programmering och digitalt skapande. Föreningen vänder sig till myndigheter, kommuner och näringslivet. Insatsen stärker barnens digitala kunskap och förståelse för digitaliseringens roll i samhället samt deras möjlighet att lära sig programmering och öka deras självförtroende. Kodcentrum startades av en social entreprenör som började med att få in programmering i skolan. Syftet med insatsen var att lösa problem och skapa förutsättningar för ” den framtid vi ska leva i” säger Disa Jernudd generalsekreterare på Kodcentrum. Kodcentrum prioriterar olika målgrupper och jobbar mycket mot socioekonomiska utsatta områden och för att öka IT- intresset bland flickor. Kodcentrum besöker olika platser och erbjuder mycket digitalt via livesändningar men också via andra institutioner såsom bibliotek. Kodcentrum erbjuder även tjänster till idrottsföreningar, kulturcentra, företag och föräldragrupper. Microsoft och Kodcentrum

samarbetar för att väcka digitalt intresse bland svenska skolungdomar. EU-kommissionen räknar med att ca 1 miljon programmerare kommer att behövas inom EU de närmaste åren. Kodcentrum har kodstugor på flera ställen i Sverige. Med jämna mellanrum anordnas Hacka Thon där elever får träffa volontärer och förebilder från stora Tech företag för att gemensamt lösa olika IT problem (Dell Technologies, 2022) & Microsoft, 2017).

Helsingborgs utvecklingsmodell

Helsingborgshem är ett allmännyttigt bostadsbolag och ägs av Helsingborgs Stad. Arbetet med stadsdelsutveckling sker framför allt inom stadsdelen Drottninghög som är stadens första miljonprogramsområde. Genom Projektet Drottninghög vill Helsingborgs stad utveckla bostadsområdet under minst en tjugofemårsperiod. Fokuset är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbarhet. Projektet sker genom ett innovativt arbete, öppenhet, hopkoppling och förtätning. Staden, Helsingborgshem och invånarna jobbar tillsammans för att forma området för en hållbar framtid. Genom detta samarbete vill kommunen bekämpa områdets integrationsproblem och otrygghet. Arbetet

pågår för att bygga upp nya boendekoncept och knyta samman människor från olika delar av staden. Löpande dialoger och träffar med boende som arbetar på Drottninghög pågår. Nedan är några av plattformar och mötesplatser för utveckling av Drottninghög.

IdeA är ett bibliotek med egen budget där invånare engagerar sig i bibliotekets aktiviteter och utgör en länk mellan olika grupper och organisationer på Drottninghög. IdeA är ett kulturcentrum och mötesplats för kunskapsutbyte, dialog samt forskning om framtida Drottninghög.

Rekrytera, är ett treårigt rekryteringsprojekt, som engagerar boende från Drottninghög och har blivit framgångsrikt och drivs numera som en permanent verksamhet.

Odlarföreningen Dalhem- Drottninghög, är för gemenskap och bättre livskvalité. Föreningen arbetar med att knyta ihop människor som bor i området med naturen. Projektet startade 2011 på uppdrag av Helsingborgs Stad och arbetet började först med odling i stadsparken för att sedan gå över till plantering på andra platser i staden. En trädgårdsmästare anställdes för att hjälpa de

Figur 16, Odlarförening Dalhem- Drottninghög, Helsingborg (Kalida Åmerbilly, 2022)

boende med råd, stöttning och inspiration. Verksamheten är idag populär och uppskattad som samlingsplats för träffar och andra aktiviteter (Se bild 16).

Aktivitetshuset Tryckeriet, är Helsingborgs nya aktivitetshus och ryms i den gamla tryckerilokalen. Det utgör plats för aktiviteter och gemenskap för alla åldrar. Byggnaden består av tre våningar på 4200 m² och innehåller en stor scen och olika rum för olika former av kreativt skapande. Huset arrangerar fasta och tillfälliga aktiviteter, gruppverksamheter och workshops tillsammans med kommunala verksamheter och ideella föreningar. Huset har en bred

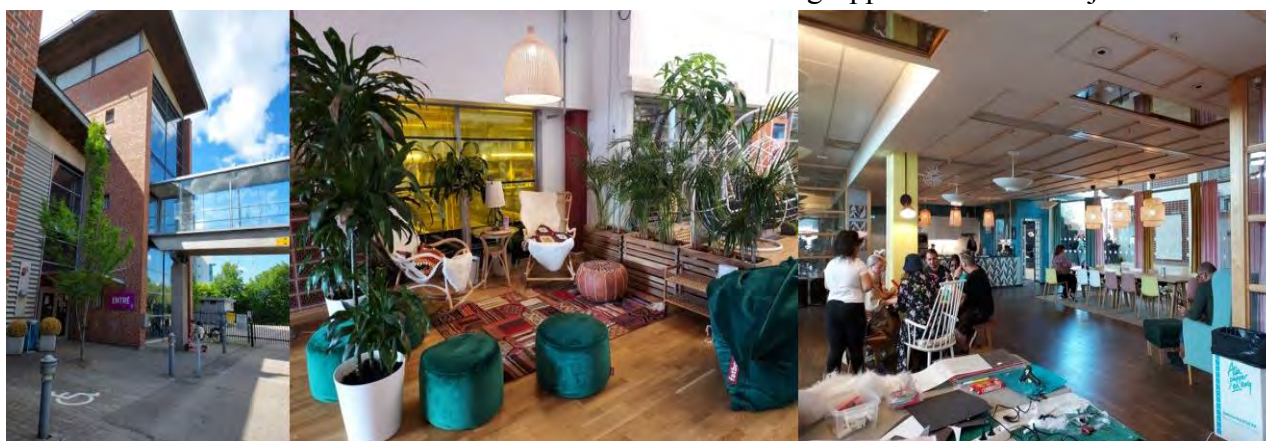
målgrupp från 4–80+ år. Aktiviteterna är kostnadsfria (Se bild 15).

MaaS Drottninghög- Helsingborg, är ett socialt innovativt projekt inom ramen för mobilitetstjänster. Projektet ville stärka samarbetet mellan olika publika och privata aktörer till exempel buss, tåg, taxi, cyklar och att dela bil i syftet att göra olika transporttjänster tillgängliga i en app, och att göra det enkelt och lätt att kombinera resande och betalning. Projektet är avslutat idag. Men det gav en del insikter om vad som krävs för en förbättrad mobilitet och förändra de beteenden kring resande (Innovation Skåne, 2022). MaaS inkluderar en bredare användargrupp för att öka jämlikhet och

jämställdhet i Helsingborg. Genom att flera får tillgång till effektiva transportermedel fås en jämnare tillgänglighetsfördelning i staden (H 22 Helsingborg, 2022).

Mixköket – Den nya moderna mötesplatsen

Bostadsbolaget Framtiden arbetar sedan 2015 strategiskt för utveckling av Hammarkullen i Göteborg. Förutom att köpa resterande hyreshus och fastigheter i området som sedan byggs om till nya verksamheter har bemanningen i området ökat och flera samarbetsprojekt påbörjats. År 2020 tog Framtiden en strategiplan för alla sina särskilt utsatta områden där Hammarkullen ingår. Utifrån strategiplanen har en enhet för social hållbarhet skapats i Hammarkullen med fokus på samverkan, jobbsatsningar och trygghet. Ett levande torg ansågs vara en viktig pusselbit i utvecklingen. Därför köpte bostadsbolaget Hammarkulletorget. 2021 påbörjades en detaljplan för ombyggnad och utveckling av torget. Som ett steg i utvecklingen köpte bostadsbolaget också Jubileumsplatsen av Jernhusen som numera heter idag Mixköket.

Figur 15, Aktivitetshuset Tryckeriet, Helsingborg (Kalida Åmerbilly ,2022)

(Se bild 17). Mixköket är ett nytt koncept för mötesplatser med en robust och hållbar design. Mixköket består av flera restauranger, blombutik och jobbhub mm (Framtiden, 2022)

Bild 17, Visar det nya Mixköket på Hammarkullen-Göteborg (Bildkälla, Göteborg Stad, 2022)

Sammanfattning

Miljonprogrammet

Industrirationaliseringen omvandlade Sverige till en byggindustrination. Välfärdspolitiken ansågs vara möjlig genom hyresrätter. Miljonprogrammet startade för något nytt. Nybyggda områden byggdes i närheten av industrier som hade möjligheter att rekrytera arbetskraft. Många barnfamiljer flyttade in till

de nya förorterna. Miljonprogrammet töms på svenskar och fylls på med invandare. In- och utflyttning gör att befolkningen befinner sig i samma fas och med likartade problem. Segregationen ökar i Sverige och rika och fattiga människor bor åt skilda från varandra.

Segregation och integration

Dåliga miljöer skapar problematiska medborgare med sociala problem. Otrygghet är en social- och kulturell fråga. När kriminella tar över ett område lämnar människor med bättre villkor området och de som har det sämre blir kvar. En aktiv arbetsmarknadspolitik är viktig för förändring av boendesegregationen. Otrygga platser påverkar människors beteende och valmöjligheter negativt och platserna förblir obefolkade. Minskad social närvaro leder till minskad social kontroll. En miljö kan avslöja om området saknar sociala normer eller tillhör ett socioekonomiskt område. Otrygghet har betydelse för vilka metoder man väljer för att förebygga detta. Statliga integrationsinsatser når inte resultaten som politikerna förespråkar.

Fysiska förändringar för ökad trygghet och attraktion

Det finns flera fördelar med att utveckla miljöprogrammets byggnader. Att utgå från redan befintliga infrastrukturer är lättare att anpassas till nya behov än att exploatera ny mark. Byggande i mänsklig skala och koppling mellan inne- och utemiljö har stor betydelse för trivsel och trygghetskänsla. Förlängning och uppdelning av fysisk struktur bör anpassas efter den rumsliga integrationen som finns på de befintliga platserna. Stadsrummen som nås från flera andra rum och inom få riktningförändringar har den högsta rumsintegrationen. Fysiska åtgärder bör kombineras med insatser som stärker områdets identitet och som främjar känslan av samhörighet. Stadsstrukturer och vägnät kan hindra människor från att förankra sig i områdena och att skapa fungerande offentliga miljöer. Stadsmiljöer av god kvalitet attraherar besökare och alstrar positiva stämningar. Mångfald av miljöer och verksamheter bidrar till varaktiga sociala aktiviteter. Primära och sekundära gång- och cykelstråk är grundläggande förutsättningar för människors rörlighet. Täthet och blandning av människor och verksamheter är viktiga för stadslevnad

och socialt liv. Blandning av billigare och dyrare lokaler attraherar olika typer av verksamheter och möjliggör etablering av små och nya företag. Blandning av folkgrupper, åldrar och funktioner ökar tillit och trygghet. Krav på trygghet i utemiljöer är högst upp på åtgärdslistan i flera trygghetsundersökningar. I välfungerande stadsdelar känner man sig trygg att vistas i utemiljöerna oavsett tid. Upprätthållande av ordning i kommersiella områden skapas av människorna själva. Medan i hyresgästområden överläts den helt och hållet till polis och vaktbolag. Trygghet kan även uppnås genom skärpt social kontroll. När genomströmningen försvinner, försvinner också offentligheten.

Mötesplatser

Är strukturer som ökar potentialen för värdeskapande och interaktion mellan människor och de delas in i permanenta eller tillfälliga. Permanenta mötesplatser utgörs av kulturella knutpunkter och tillfälliga fria ytorna i städernas landskap. Etablering av nya mötesplatser behöver flera krafter både kulturella och kommersiella. Kulturella mötesplatser skapar ”vi-känsla” och mobiliserar människor kring olika idéer och

projekt för kan motverka segregation och utanförskap. Variationen av mötesplatser bidrar till ökad tillit och tolerans i samhället. Sammanlänkning mellan mötesplatserna är viktig för maximering av mångfalden av upplevelsen.

Samverkan och social innovation

Det behövs olika perspektiv och sociala innovativa mötesplatser för att bättre möta dagens och framtidens utmaningar. Samverkan skapar förutsättningar för trygga och attraktiva stadsmiljöer som blir befolkade under en stor del av dygnet. Blandning av handel, kontor, bostäder, öppna fasader, välinredda och upplysta butiksskyltar skapar liv dygnet runt. Fyra nyckelindikatorer beskriver hur en bra plats är. Det bästa stadsrummet är det som har alla fyra nyckelindikatorerna. Ett myllrande socialt liv bygger på ett gott samspel mellan kulturer och verksamheter. Lokaler och entréäthet mot gator, torg och andra offentliga platser ger bättre förutsättningar för att miljöerna ska upplevas trygga och attraktiva. Genomströmning av människor är grunden för ett rikt stadsliv och ger förutsättningar för offentlig service, affärer och verksamheter.

Utanförskap, ökad psykisk ohälsa, brott, otrygghet, segregation och klimatförändringar behöver nya lösningsmetoder och nya typer av samarbetsmodeller.

5. Teoretiska utgångspunkter

Stadsutvecklingen behöver forskningsbaserade mått och riktlinjer för att skapa en bättre samhällsbyggnad, större noggrannhet vid planering och lättare uppföljning av uppsatta mål. Olika analysmetoder ger olika möjligheter att studera städerna i helhet eller i mindre enheter. Stadsrummets egenskaper utgörs av samspelet mellan elementen i rummen och i närheten. Ett köpcentrum, ett torgs eller parkens attraktivitet beror på hur dessa används, vilka flöden som passerar igenom och hur länge folk uppehåller sig där. Antal passerande och användningsgraden är ett resultat av rummets utbud och placering i staden. Detta systematiska tänkande saknades i tidigare stads planering och har orsakat problem band annat i miljonprogramsområden. Idag används en rad olika metoder för stadsanalys för att undersöka hur städer fungerar och vad som gör de till unika eller problematiska städer. Valet av analys och områdets avgränsning beror på vilken betydelse analysen ska uppfylla. I studien valdes tre analysmetoder för tre fokusområden

Jan Gehls analysmetod valdes för Gamlegårdens Köpcenter. Det beror på att analysmetoden är specialiserad för forskning om socialt liv i offentliga miljöer. Eftersom Gamlegårdens köpcenter är den enda offentliga platsen som präglas av socialt liv var valet av metoden naturlig. Vidare har teorin tydliga riktlinjer och utvecklande verktyg som effektivt kan uppmärksamma de brister som motverkar positiv utveckling på platsen. Metoden kan hjälpa till att göra centrumet till en levande och attraktiv mötesplats för människorna i Gamlegården och Näsby. Varför CPTED:s principer valdes för analysering av Gamlegårdens bostadsområde beror på att vissa av CPTED principer redan används i området. De spelar varierande roll för hantering av områdets problem. Vilka resultat dessa CPTED-principer åstadkommit i förhållande till brottsfrekvens och upplevd trygghet i Gamlegården kan undersökas genom CPTED:s sex principer. Kevin Lynchs visuella analys valdes för hela Näsby då stadsdelen består av två delområden; en gammal och ny stadsdel, med skild bebyggelsestruktur, befolkningssammansättning och problematik. Metodens fem grundelement, stråk, distrikt, gräns, nod och landmärke underlättar för

framtagande av en mental karta för Näsby. Genom en effektiv sammanlänkning ökar orienteringsbarhet och trygghetskänsla i området. De tre analyserna försöker öka förståelsen för hur Gamlegårdens centrum, Centrumparkeringen och intilliggande bostadsområde är uppbyggt och vilka möjligheter och brister som finns där. Analyserna begränsas till de fysiska elementen i området inom de tre fokusområdena. Analysen ska ge detaljerad kunskap om fokusområdenas karaktär, struktur, brister, möjligheter samt utvecklingspotential. Metoderna utgår ifrån författarens egen upplevelse och iakttagelser på plats med stöd av intervjuer, dialoger och åtgärdsförslag från Samverkansgruppen.

Alla dessa utgör underlag till planförslagen för utveckling av Gamlegården och Näsby.

5.1. Jan Gehl

Jan Gehls teori handlar om hur människor uppehåller sig i staden (Se bild 18). I boken ”Livet mellan husen” (2010) beskriver han betydelsen av platsens utformning för dess användning och bristen med stadsplaneringen som genomfördes i modern tid. Jan Gehl delar in utomhusaktiviteter i tre kategorier:

Nödvändiga aktiviteter, är aktiviteter som människor mer eller mindre måste göra varje dag till exempel gå, cykla eller åka till jobb och göra ärenden. Eftersom aktiviteterna är nödvändiga kommer de att göras oavsett vilket väderförhållande som råder och kvalitet på fysiska miljön.

Valbara och fria aktiviteter, är aktiviteter som människor väljer att göra för egen njutning och genomförs när tid och rum finns. Dessa omfattar aktiviteter såsom ta en promenad, gå till träning, observera människor eller sitta och njuta av solen. Dessa aktiviteter görs oftast när yttre förhållanden är gynnsamma och platserna är lockande.

Sociala aktiviteter, är beroende av att det finns många människor i närheten och att man kan se och höra dem. Sociala aktiviteter inträffar spontant och till följd av att människor rör på sig eller befinner sig i utrymmen med andra människor. Sociala aktiviteter är utgångspunkter till andra kontaktformer och första steget till etablering av en djupare kontakt. Genom sociala aktiviteter får man kunskap om människor man arbetar med och bor i närheten av. Detta hjälper till att skapa tryggare relationer med omvärlden.

Kvaliteter för sociala stadsrum

Utformning, stadsplanerare kan påverka människornas möjligheter att mötas och höras. Kvaliteten på den fysiska miljön är förutsättningen till kontakt möjligheter. När aktiviteter försvinner, försvinner också kontakterna människor emellan. För att människor skulle kunna se och höra andra måste offentliga rum vara utformade på ett sätt så att de inbjuder till sociala möten och interaktion.

Säkerhet och bekvämlighet, människor dras till säkra och bekväma platser där det finns njutningsmöjligheter. Attraktiva platser drar

till sig människor som i sin tur gör att platserna känns tryggare och säkrare. Byggnadernas strukturer ska ge möjlighet till att kunna se människor som passerar in och ut.

Är gynnsamma för människor och mänskliga aktiviteter, människor attraheras av varandra och lokaliserar sig där det finns andra människor. Nya aktiviteter börjar i närheten av redan pågående aktiviteter. Barnen leker i första hand på platser där det finns aktiviteter eller någonting händer.

Platser där människor vill sitta och vara, människor väljer platser som har god utsikt över omgivningen och aktiviteter som äger rum där. Mest används de bänkar är som finns längs huvudstråken och parkgångar. Aktiviteterna och rörelserna lokaliserar mest framför kaféernas ingångar. Fotgängare stannar mest framför butiker som har koppling till andra människor såsom klädbutiker.

Att föredra att stanna hemma framför Tv, stora avstånd mellan byggnaderna gör att det inte finns mycket att uppleva. Aktiviteterna blir få och utspridda i tid och rum. De ogynnsamma förhållandena gör att människor

föredrar att stanna hemma framför tv:n eller sitta i andra privata utrymmen.

Köpcentra som den enda kontaktpunkten, avståndet mellan människorna, evenemangen och funktionerna är några kännetecken på den moderna förorten. Tomma ytor bidrar till minskning av utomhusaktiviteter. Spridning av människor och evenemang gör köpcentrum till den enda kontaktpunkten med omvärlden i dessa områden.

Ökad möjlighet till egen fritid, förutsättningar för fritids- och sociala samhällsfunktioner kräver noggrannhet vid planering av de offentliga rummen. En betydande del av befolkningen är gammal och vid god hälsa. Många av dessa har flera år att njuta av efter pensioneringen. Många av jobben har tömts på sitt sociala innehåll på grund av effektivisering. Därför har flera idag mer tid över samtidigt som behovet av sociala möten ökar.

Gemensam bakgrund skapar gemensamt intresse, bra planerade bostadsområden främjar sociala interaktioner och gemenskap som i sin tur skapar gemensamma intressen

och meningsfulla kontakter. Arkitekturen kan stå i vägen för aktiviteter. Omvänt kan den öka graden av aktiviteters mångfald.

Förorternas sociala strukturer, dessa består ofta av familjen som den minsta enheten. Mellan den lilla enheten och det stora grannskapet finns en diffus zon utan tydliga gränser. Bostadsområdenas otydliga inre struktur gör det svårt att precisera var den enskilda bostadens gräns slutar. Utformningen gör det svårt att planera var och när gemensamma aktiviteter ska ske eller avgränsas.

Territorier och tillhörighet, variation av offentliga platser möjliggör förflyttning mellan grupper och utrymmen. Omvandling av uteplatser från diffust till intimt och halvoffentligt underlättar för människorna att lära känna varandra och bygga upp ett gemensamt kollektivansvar. Brott och skadegörelse kan bekämpas genom avgränsning och uppdelning av bostadsområden till mindre enheter.

Mänskliga sinnen är en förutsättning för en god planering, mänskliga sinnen och hur de

fungerar är viktiga förutsättningar för utformning av bebyggelsen. Synen är den mesta användbara sinnet för att uppfatta andras känslor. Mindre dimensioner gör det lätt att se och höra andra människor. Bebyggelsen av måttliga dimensioner upplevs intima och personliga. Omvänt upplevs stora öppna ytor, breda gator och höga byggnader ofta som kalla och opersonliga.

Varaktighet och funktion, varaktighet och funktioner i offentliga rum har positiv inverkan på aktiviteternas nivåer. När människor vistas en längre tid i offentliga rum kan evenemang växa till högre nivåer. När vistelsetiden fördubblas, fördubblas också aktiviteternas nivåer. En längre vistelse är absolut den viktigaste faktorn i sammanhanget. Länkning mellan huvud- och sekundära stråk och noder motverkar spridningen av aktiviteter. Överflöd av vägar, gator och torg sprider människorna till tillfartsvägar.

Bebyggelsens utformning

Fasader och verksamheter, påverkar aktiviteter och upplevelseintensitet. Koncentration av verksamheter och korta avstånd mellan entréer bidrar till aktivering av

ytor. Gatulivet minskar när passiva enheter flyttar in. Passiva enheter kan placeras bakom eller ovanför andra enheter. Många ingångar är viktiga för att öka koncentrationen av händelser. Forskningen visar att fotgängare inte gillar att gå långt, därför är det viktigt att varje enhet ska ha den kortaste möjliga gatufasadlängden. I moderna shoppinggallerior ges plats för så många butiker som möjligt på kortaste gatuavstånd, 15–25 enheter per 100 m fasadlängd.

Sätta ihop eller sprida på en eller flera nivåer.

Etablering och spridning av aktiviteter på en eller flera nivåer ger olika upplevelsemöjligheter. Aktiviteter på samma nivå kan upplevas inom sinnenas räckvidd och går lättare att röra sig bland aktiviteterna. När någonting händer på en nivå högre eller lägre minskar upplevelsen, delaktigheten och interaktionen kraftigt. Upplevelsen av händelser som sker på gatan är endast möjlig från de första våningarna.

Integrera eller segregera. innebär att aktiviteter och människor tillåts reagera sida vid sida och att gemensamma ytor används effektivt av de som bor och arbetar där.

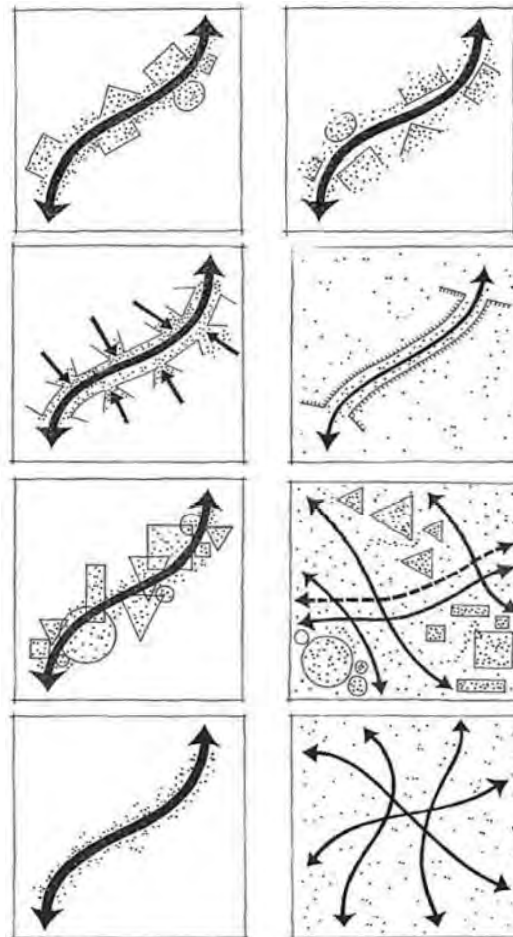

Bild 18 Ur Jan Gehls bok *livet mellan byggnaderna*, 2010)

5.2. CPTED -Crime Prevention Through Environmental Design

Brottförebyggandet genom arkitektonisk design CPTED introducerades 1971 av kriminologen C. Ray Jeffery. CPTED-idéer stöttes i början på motstånd särskilt av kriminologer som nekade sambandet mellan fysisk miljö och mänskligt beteende. När arkitekten Oscar Newman lade fram sin teori om "försvarbart rum" (Defensible space) började CPTED-idéer få uppmärksamhet. Jane Jacobs "ögonen på gatan" belyste utformningens roll för övervakning. Newmans kritiserade den allmännyttiga bostadsplaneringen i USA och menade att den medverkade till ökad brottsstatistik. Newmans och Jacobs idéer bekräftades några år senare. Jacobs var mest intresserad av kvarteret medan Newman fokuserade på byggnader och mikromiljön. Båda var överens om att bostadsområdena med tillräcklig social övervakning skapar informella kontroller vilket leder till mindre brottslighet och samtidigt ökar den upplevda tryggheten. Utifrån Jacobs, Jefferys och Newmans erfarenheter utvecklades en ny teori som lyfte betydelsen av

mikromiljöer. De tidigare och nya erfarenheterna utvecklades vidare och gav förklaring till sambandet mellan bomiljö och trygghetsåtgärder (Samhällsbyggaren, 2022). Situationellt brottsförebyggande är ett nytt sätt för att förhindra möjligheterna till att brott ska begås. Flera forskare bekräftar att situationsbaserad brottsprevention är ett lyckat alternativ till traditionella brottspreventiva åtgärder. Fokuset där läggs istället på gärningsmannen. Det finns flera anledningar till att satsa på situationsbaserad brottsprevention. En av inledningarna är att brott är sex gånger mer koncentrerade till platser än till vissa personer. Utredningar visar

Bild 19, CPETD trygghetsförbyggande Åtgärder (Kalida Åmerbilly, 2022)

att cirka 60 % av alla brott som anmäls till polisen i Stockholm skedde inom en 500 m radie från en tunnelbanestation (Polisen årsredovisning, 2020). Under lång tid förknippades kriminaliteten med individernas egenskaper. Chicago-skolan var den första som pekade ut samhällets roll för kriminalitet. På 30-talet trodde man på koppling mellan fattigdom, svag social kontroll och kriminalitet. Man började inse att brottsnivån varierar om folk har koll på vad folk gör på gatan. Social kontroll i vissa områden var nyckeln som avgjorde om bostadsområdena var trygga. ”Broken Windows syndrom” som utvecklades under 1980-talet menade att stök i ett område

skapar mer brott. Det togs flera decennier tills man började förstå kopplingarna mellan fattigdom, stök och brott (Ceccato, 2019). CPTED är ett tvärvetenskapligt angreppssätt för att minska brottslighet genom fysiska förändringar. Åtgärderna utgår från en specifik plats där det finns personer med benägenhet att begå brott. CPTED:s strategier tillämpas i Sverige utifrån CPTED:s globala principer och

internationella erfarenheter. Internationella samarbeten kring CPTED gör det enkelt för kommuner och näringsliv att ta del av den kunskapen och kompetensen som finns inom CPTED (Tryggare Sverige, 2022). CPTED består av situationella brottsförebyggande insatser och handlar om hur fysiska miljöer kan utformas för att förebygga brott och ge ökad trygghet (Boverket, 2019). Situationella brottsförebyggandet delas in i fem olika strategier och används så väl av polis som fastighetsägare, kommunala förvaltningar och andra aktörer i samhället. Brottsförebyggandet fungerar mest effektivt genom samverkan mellan flera aktörer. Arbets sättet utgår från en kunskapsbaserad arbetsplan, tydlig problembild, analys, avvägning av åtgärder och uppföljning av resultat. Intresset för CPTED har ökat i Sverige under senare åren. Flertalet brottspreventiva- och trygghetsskapande satsningar började tillämpas i svenska stadsmiljöer, handel- och privata områden. Åtgärderna främjar känslan av trygghet och samtidigt minskar förekomsten av brott (BRÅ, 2022). CPTED kan implementeras på befintliga och även vid nybyggnation för att försvaga möjligheter för potentiella gärningspersoner att begå brott. Åtgärderna

kan vara små eller omfattande till exempel röjning av buskage, förbättring av belysning eller ändring av en hel struktur (Se bild 19). CPTED- principer delas in i sex arbetsområden.

Territorialitet, handlar om att invånarna och verksamheter i ett område känner ansvar för platserna och aktiviteter som utförs där. Ökad social interaktion mellan människor i ett bostadsområde minskar incitament för potentiella gärningsmän att begå brott där (Tryggare Sverige, 2022). Territorialitet gör människorna bättre på att ta ansvar för platser som de upplever som deras, och detta gör potentiella brottslingar försiktiga att utföra illegala handlingar på dessa platser (Bergdahl, 2017).

Tillträdeskontroll, handlar om begränsning av tillträdet till platser och byggnader vilket försvårar för individer med uppsåt att begå brott eller göra en skada. Exempel på detta är porttelefoner, koder, trafik- och farthinder.

Övervakning handlar om att bygga byggnader med fönster vända mot mindre trygga platser såsom bakgårdar och

parkeringsplatser. Övervakning genom arkitektur kan tillämpas på många olika sätt till exempel genom placering av aktivitetspunkter såsom caféer, kiosk och sittplatser på otrygga platser för att skapa rörelse och socialkontroll (Se bild 20). Aktivitetsytor i parker och grönområden bör placeras där det finns tydliga siktlinjer mellan grönområdenas olika delar. Trygghet ökar när människor kan se framåt och omkring sig. Tydliga siktlinjer gör det möjligt för människor att lättare verifiera närvaron av personer som anses hotfulla. Möjligheten att se in och ut ur ett område är en viktig faktor för trygghetsskapandet, vilket kallas visuell permeabilitet. Förekomsten av hinder såsom buskar eller byggnadsdelar kan förhindra utsikten och därmed minska den upplevda tryggheten samt den faktiska säkerheten. Flera aktivitetsytor i närheten av varandra skapar aktiva övergångszoner emellan dem ökar den naturliga övervakningen (PPS, 2009). Övervakningen kan också göras formell genom säkerhetsvakter, poliser eller mekaniskt med hjälp av övervakningskameror och gatubelysningar (Brå, 2022).

Image skapas genom att platser hålls i ordning. Det signalerar till utomstående att platsen är omhändertagen och det i sin tur skapar en känsla av trivsel och trygghet.

Aktivering av platser, sker genom tillförläggning av aktivitetsytor såsom lekplatser, caféer, kiosk och andra typer av utemiljöer och anordningar detta för att öka den mänskliga närvaron under dygnets olika tider.

Figur 20, Övervakning, Helsingborg (Kalida Åmerbilly, 2022)

Nedan är en beskrivning ett CPTED projekt i Jakobsbergs-

Platssamverkan, levande Jakobsbergs centrum syftar till att:

- Öka antalet besökare i centrum, skapa nya aktiviteter och målpunkter som riktar sig mot olika målgrupper
- Förbättra social kontroll genom förbättring av siktlinjer, etablering av flera verksamheter och ökning av vuxnas närvaro.
- Skapa välkomnande stadsmiljöer, god förvaltning, sätta upp dekorationer, tillföra mer grönska och ett mer integrerat skalskydd
- Förbättra information och kommunikationsplan. Sätta upp skyltar för ökad orienteringsbarhet.
- Öka förtroendet bland invånarna genom gemensamt ansvarstagande Skapa en tydlig identitet för området (Tryggare Sverige, 2022).

5.3. Kevin Lynch- Visuell Analys

Kevin Lynch-analysmetoden baserad på Kevin Lynch bok (The Image of the City 1960). Analysen är en strukturell metod och visuellt kartlägger estetiska kvaliteter i staden

och människors upplevelser av dessa. Analysen utgår från en befintlig struktur och egen förståelse av denna. Kartläggningen sker med hjälp av mentala kartor som beskriver människors upplevelser av de analyserade platserna. Lynch menar att genom visualisering av fysiska miljöer kan vi bättre förstå staden. Den mentala kartan klassificerar fem grundelement som hjälper oss att orientera oss i en stad och därmed skapa visuella bilder av denna. Lynchs analys är väl användbar för att identifiera styrkor och svagheter i ett område och utgör ett viktigt underlag för stadsplanering. Lynch-teorin lämpar sig väl för att skapa en mental karta över Gamlegården och Näsby och visa vilka styrkor och svagheter som finns i dessa områden. Lynch delar in en staden i fem grundläggande element (Se bild 21).

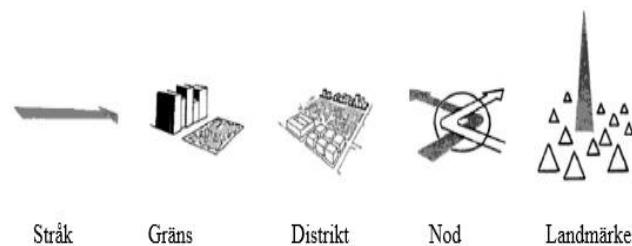

Bild 21, Kevin Lynch fem element (Lynch, 1960)

Stråk, är det viktigaste elementet för människors stads upplevelse och orienterbarhet. Stråk delas in i huvud- och primära stråk. Trafikleder, gator, gång- och cykelvägar är några exempel på ett stråk. Bra stråk har flera kvaliteter såsom servicefunktioner, alléer, tilltalande fasader och markbeläggningar. Lynch i sina observationer fann att människor dras till platser där andra människor finns. Karaktärer utmed stråken har stor inverkan på hur människor betraktar stråken. Detaljer och utsmyckningar stärker stråkens identitet. Stråk som saknar en tydlig karaktär är lätt att blanda ihop med andra stråk. Därmed blir det svårt att hitta eller minnas. Kontinuiteten av stråk gör det lätt att hitta och ta sig till platser trots liten kännedom om platserna. Kontinuitet gör att människor känner sig säkra vart stråken leder. Noder och knutpunkter är viktiga för stråkens kontinuitet. När bredden av ett stråk avtar eller kontinuiteten avbryts kan människor känna sig otrygga och osäkra. Människor känner sig tryggare när de vet vart ett stråk går och vart det leder. Stråk med tydliga start- och slut har en starkare identitet och kan bättre länka till staden

Gräns/kanter, upplevs ibland som stråk och fungerar både som barriärer och gräns. Barriärer såsom trafikleder, järnvägar, vattendrag och stora öppna ytor hindrar människors rörelse till skillnad från stråk som underlättar detta. Gränser är dock viktiga för orienterbarheten och fungerar som skiljelinje mellan olika distrikt. Gräns liksom stråk kan visa riktning till platser och målpunkter. Gränser underlättar för människor att få uppfattning om ett områdes utbredning och vilka platser som hör ihop eller inte. Gränser kan vara en barriär eller en länk som binder ihop flera platser av olika karaktärer till exempel floder, grönområden, broar, tunnlar och viadukter.

Distrikt kan vara stora eller små stadsdelar som går att identifiera såväl inifrån som utifrån. Distrikt är viktigt för orienterbarheten och den lokala identiteten, och är vanligtvis större än kvarter och betraktas fysiskt och mentalt. Distrikt har normalt tydlig karaktär, liknande byggnadsstil, byggnadsmaterial eller användningstyp. Distrikt är lätt att känna igen av människor som har varit där förr. Ordning och skötsel hjälper också till att identifiera vad det är för distrikt man befinner sig i. Att känna

sig förvirrad och osäker i ett område är tecken på att man befinner sig inom ett okänt distrikt. Svaga och otydliga gränser gör det svårt att veta var exakt distriktet börjar och slutar.

Noder är platser av olika karaktär som står i fokus i städerna och kan vara korsningar, köpcentra, torg eller platser för nöje och service. Noder bildas ofta på områdets mittpunkt eller vid kopplingar mellan stråken och distrikten. När olika stråk möts stöter människor på varandra spontant och oplanerat, vilket leder till att sociala möten uppstår. Noder är viktiga för människors upplevelse och gör dem extra observanta över omgivningen där de befinner sig. Det gör det lätt för dem att lägga märke till detaljer i omgivningen. Dessa detaljer fångas annars inte lätt upp av ögat i en annan situation. Noder behöver inte ha starka gränser eller märkbara former. Om dessa finns kan de hjälpa till att förstärka intrycket av noden och göra den oförglömlig. Noder bidrar till att staden får en tydlig struktur och lätt att hitta och ta sig igenom.

Landmärke, är ett punktelement som används för att identifiera städer. Ett landmärkes kvalité beror på sin lokala prägel

och kontrasten till omgivningen. Landmärken varierar i storlek och utformning. Dess viktigaste egenskap är att vara unik eller minnesvärd för området. Landmärken kan vanligtvis ses från flera olika håll som till exempel kyrkor eller större byggnader. Landmärken är väldigt användbara för att människor ska kunna lokalisera sig inom staden. Landmärken kan också vara lokala till exempel statyer, planteringar eller skyltar. Människors upplevelse av städernas element är subjektiva. En elementen kan uppfattas mycket olika från en människa till en annan. En motorväg kan uppfattas som ett stråk av bilföraren medan den upplevs som barriär av fotgängaren. Mentala kartor är därför bra verktyg för att identifiera städernas problem. Mentala kartan kan tydliggöra avbrutna stråk, svaga kopplingar, isolerade områden, förvirrande och otydliga riktningar. För att en mental karta ska kunna fungera behövs flera element att förenas i ett mönster för att få en överskådlig blick av staden. När elementen fungerar bra med varandra ökar orientering och läsbarhet av staden. Läsbarheten är den viktigaste kvaliteten för staden enligt Lynch. Utifrån de visuella bilderna kan stadens användare orientera sig lätt och få en

trygghetskänsla under sin färd genom staden. Med hjälp av Lynchs analys får man veta att variationer av element stimulerar människor till att bygga upp mentala kartor och därefter utforma sina upplevelser av platser de befinner sig i.

5.4. Jämförelse av analysmetoderna

Samtliga analysmetoder används för att studerar fysiska miljöer och rörelsemönsters betydelse för hur människor använder staden ur olika synvinklar och perspektiv. Lynch analys är rent visuell och fastställer att det finns generella mönster för visuella bilder av staden. Den fokuserar på den enskildes subjektiva upplevelse av staden. Den i likhet med Jan Gehl, menar att det finns generella mönster om hur människor använder stadens. CPTED är helt fysiskt och objektivt i sin beskrivning av den fysiska miljön och menar att en genomtänkt utformning av offentliga miljöer ökar människors vilja att använda dessa. Samtliga analysmetoder betonar betydelsen av människors emotionella koppling till platser. Hos Lynch och CPTED

är det mer eller mindre viktigt. Det finns en gemensamhet mellan Gehl och Lynch då båda betonar människors vilja att dra sig till noder och stråk där finns andra människor och händelser. Gehl och CPTED talar om vikten av att skapa förutsättningar för människor att vistas i offentliga rum. Genom att skapa trygga och attraktiva platser, aktiva fasader och naturlig övervakning. Gehl och Lynch betonar vikten av funktionsblandade städer på gångtrafikanternas villkor som bidrar till dygnetruntliv. Alla tre teorierna hävdar att det finns ett samband mellan den fysiska utformningen och stadens kvaliteter på olika sätt. Det går att se likheter mellan alla tre när de förespråkar visuella kvaliteter och image. Lynch menar att stadens utformning har betydelse för orientering och läsbarhet och därmed dess kvalitet. Gehl belyser vikten av stadens utformning som stöd för sociala aktiviteter. Medan CPTED anser att utformningen har stor betydelse för ökad säkerhet där brottslingar avskräcks från att begå brott. En god utformning inkluderar platsens struktur med social dimension, vilket i sin tur förstärker platsens kvalitet. Svaga noder hos Lynch skapar svaga och otydliga stråk vilket är samma som hos CPTED. Dock

finns det en motsägelse när det gäller avgränsning av ett område. Lynch ser det som positivt och möjliggör identifiering av platsens såväl inifrån som utifrån. Medan det hos CPTED innebär tillträdeskontroll och förhöjd säkerhet och exkludering av vissa grupper. Jan Gehl beskriver betydelsen av mänskliga aktiviteter i offentliga rummen. Pågående händelser föder nya aktiviteter och människor drar till sig andra människor. Även hos CPTED har mänsklig närvaro en viktig roll för social kontroll, ökad image och aktivering av mindre trygga platser. En svaghet i CPTED är att den inte berättar hur lång tillämpningen av CPTED bör vara. I vilken omfattning åtgärderna ska vara för att inte upplevas som exkluderande. Gehl-analysmetod är troligen den mest realistiska, då den beskriver vilka förutsättningar och brister som faktiskt finns i en stad. Metoden är väl detaljerad och ger konkreta svar på vad som gör ett stadsrum bra eller mindre bra. Vidare är analysen välstrukturerad och studerar djupet på den fysiska strukturens kvaliteter och brister samt ger användbara förslag på lämpliga åtgärder.

6. Analys & Resultat

6.1. Intervjuar

Intervjuerna tillsammans med resten av materialet bidrar till ett heltäckande informationsunderlag för studien. Inkomna synpunkter från dialoger, testbädden och samverkansgruppen samlas och delas in i teman för att hitta likheter och skillnader i prioriteringar hos alla i området.

Tabell över intervjuade personer

Nr	Respondent	Arbetsplats-roll	Tid 2022
1	Camilla Nilsson	Gamlegårdens bibliotek-Chef	6 april
2	Ing-Maria Nilsson	Öppen förskola-Näsby	6 april
3	R1	Näsby- Fältarbetare	6 april
4	R2	Gamlegårdens centrum- Anställd Coop	6 april
5	R3	Näsby Konditori Delägare	5 maj
6	R4	Gamlegården- Kvinna boende	18 juli

Camilla Nilsson på Gamlegårdens bibliotek

Gamlegårdens biblioteket arbetar med olika projekt kring medskapande och delaktighet för att få barn och vuxna att bli delaktiga i utvecklingen av Gamlegården. Språkkafé är en aktivitet som hålls på onsdagar för de som vill lära sig svenska. Man pratar om vardagliga ämnen såsom studier, kultur, odling mm. After School och tjejkvällar är en aktivitet som hålls på biblioteket. Biblioteket har stora utmaningar bland annat finns oroligheter runt omkring och ökad gängkriminalitet i området. Biblioteket var flera gånger nära att läggas ner på grund av stök på biblioteket efter skoltid. Det är ansträngande för personalen och våra besökare att arbeta under sådana påfrestningar. Vi bestämde under en period att endast ha öppet för barn. Nu har vi återgått till öppen tid för alla. Stöket i centret är bekymmersamt. Vi ser dagligen drogförsäljning utanför bibliotekets byggnader. Vi är medvetna om att i området finns hög arbetslöshet, socioekonomiska problem och trångboddhet. Det är många ungdomar ute utan tillsyn av vuxna. Vi känner många som känner sig otrygga i området. Det gör vi också här på biblioteket. Vi försöker på olika sätt skapa arbetsro för personalen och

våra besökare genom till exempel ändra på inredning och ommöblering. Vi är i kontakt med ABK för att skapa en trevligare innemiljö i biblioteket. Vi tycker att vi gör ett meningsfullt arbete och det gläder oss att se människor lyckas med sina studier och arbeten.

Ing- Marie Nilsson Näsby Öppna förskolan

Näsby öppna förskola ingår i konceptet Familjehuset Näsby och tillhör Kristianstad kommun och Region Skåne. Den är en mötesplats för familjer med barn från 0 - 6 år. I huset finns barnavårdscentral (BVC), barnmorskemottagning, öppen förskola och social rådgivning. Alla tre verksamheterna är samlade på Gamlegårdens köpcenter med egen ingång. Näsby öppna förskola öppnades 2004 och är öppen varje dag mellan 9.00 – 15.30. På fredagar stängs den kl. 12.00. Föräldrar och besökare kan komma och gå när det passar dem. Förskolan drivs av en förskollärare och en barnskötare. Antal föräldrar och barn varierar från dag till dag eftersom det inte krävs någon föranmälan. Ing-Marie Nilsson berättar att den öppna förskolan är en trivsamt miljö och uppskattas av alla. De flesta av besökarna är nyanlända föräldrar från Gamlegården och resterande

från andra delar av Kristianstad. Öppna förskolan är en offentlig plats för möten och aktiviteter utifrån föräldrarnas och barnens behov. Här finns stöd kring föräldraskap och föräldrautbildning genom gruppträffar. Föräldrarna får möjligheter till samtal och att skapa kontakter med andra föräldrar. Det finns här också ett babycafé som är öppet två gånger i veckan för barn mellan 0–12 månader och 0–2 år. Här görs olika aktiviteter bland annat att sjunga tillsammans med barn och föräldrar. Den öppna förskolan erbjuder möjligheter för familjer att lära känna varandra under kravlösa former. Här anordnas träffar mellan familjer från olika sociala grupper i området. Detta bidrar till ökad integrering mellan olika etniska grupper i Näsby. Vi blir ledsna när vi inte kan ta emot föräldrar med äldre barn säger Ing-Marie Nilsson på förskolan. Många av mammorna som vi träffar vill skaffa sig vidareutbildning eller jobb. Efter SFI och Komvux blir många sittande hemma. Som tröst vill några av dem skaffa nya barn trots att de redan har flera barn. Det som pågår i området bekymrar oss alla och även föräldrarna som vi träffar. Många är rädda att gå ut på kvällarna utan sällskap. Tystnadskultur är ett stort problem i Gamlegården. Många vet vem som

orsaker oroligheterna i området men många vågar inte säga ifrån. Man är rädd för hämnd och konflikter, säger Ing-Marie Nilsson på Näsby öppna förskola.

R 1 (Fältsekreterare- Arbete och välfärd)

En fältsekreterare från Arbete och välfärdförvaltning i kommunen säger att många ungdomar är ute på kvällarna i Gamlegården. Många av dem är 12 år eller yngre. Flera av dem som vi stöter på under vår fältvandring försöker vi samtala med och uppmana att hålla sig undan kriminella kretsar. Vi säger till dem att vara försiktiga och be om hjälp om de känner oro. Utifrån vad vi ser och hör är jag övertygad om att det finns gatubarn här i Gamlegården. Problemet kan bli värre om inget görs, säger fältsekreteraren som var på besök på öppna förskolan.

R2 (Personal på Coop- Gamlegårdens Centrum)

Coop är en viktig verksamhet i Gamlegårdens centrum med långa och bestämda öppettider. Det är bra för tryggheten och stabiliteten i köpcentret och centrumsområdet. Här handlar folk från hela Näsby och närliggande områden. Coop öppnades i Gamlegårdens

centrum i augusti 2020 efter nedläggning av Netto som fanns där tidigare. Coops lokal ligger mitt emot Centrets huvudentré. Det gör att personalen blir mer utsatt än i andra verksamheter i centret. Personalen känner sig oskyddad när det inträffar stök och bråk framför deras kassadisk och i centrumet. Tack vare väktare kan vi känna oss trygga annars har vi inte mycket arbetsro. Det är flera ungdomar och män som rör sig och sitter mitt emot våra kassadiskar vid butiksingången. Det är obehagligt att känna sig uttittad hela tiden. Ungdomar blockerar kunderna in och ut, när de kör med sina cyklar och mopeder i hög hastighet i centret. Vi har enstaka kundvagnar kvar. Vi är försiktiga att låna ut dem, för vi är inte säkra att vi får dem tillbaka. Det är vuxna som lånar utan att lämna tillbaka, säger en av personalen på Coop Gamlegårdens centrum.

R3 (Gamlegårdens konditori och livs – Delägare)

Här sker försäljning och postservice. Konditoriet hade tidigare ett öppet café med uteservering. Det finns inte längre kvar (Se bild 23). Det råder ett negativt rykte om

kaféet. Det sägs att folk går in från insidan och sedan ut från utsidan. Ägarna säger att de har tröttnat på folk som sitter på uteserveringar inne och ute i flera timmer utan att beställa något. De stökar till och tränger undan möjliga kunder. Det är inte lönsamt för min verksamhet och irriterar mig, personalen och besökarna. Vi har nu ett halvoffentligt café där vi välkomnar våra stamkunder. Våra besökare föredrar att använda utsidans ingång för att slippa stöta på ungdomar som uppehåller sig i centret. Ägarna ska ta kontakt med ABK och bjuda in dem på ett besök för att reda ut det negativa ryktet, säger en av ägarna till Gamlegårdens konditori

R4 (kvinna boende i Gamlegården och hennes vardagskarta)

Hon är arkitekt och boende på Gamlegården och bor ett par hundra meter från Gamlegårdens Centrum. Hon tycker om Gamlegården och trivs bra i sin bostad. Hon förväntade sig inte att bostaden skulle vara så fräsch. På hösten börjar hon på SFI. Hennes son har börjat gå på Lingenässkolan. Hon brukar cykla med sin son till Näsby fält, Näsby Gamlagård och andra delar av Kristianstad där hon har vänner och bekanta (Se bild 22). Vid frågan om hon gillar att gå till Urbana

Hemgårdsbyggen, säger hon att hon varit där ett par gånger men hon ogillar miljön där. Hon tyckte att där var högljudit och varken stimulerade eller trevlig miljö. Hon tycker om utemiljön på sin gård och tycker att det är fint. Hon säger att det ibland är jobbigt när familjer sitter på uteplatserna på gården hela dagen. De pratar högt och barnen skriker. Det blir mycket oväsen på gården. Hon tvingas ofta stänga fönsterna på grund av detta. Hon tycker också att det är få sittplatser på gården och de blir fort upptagna. Den som kommer först till platsen

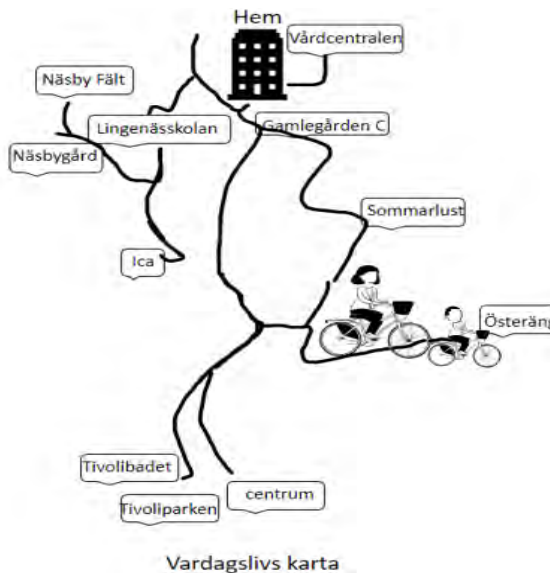

Bild 22, Vardagskarta för en Gamlegårdens, boende, Kalida Åmerbilly 2022)

tar sittplatserna och låter ingen annan sätta sig där (Se bild 24).

Bild 23, tiden när Gamlegårdens centrum var en levande mötesplats (Gamlegården-Youtube, 2011)

Bild 24, Gamlegården bostadsgård (Kalida Åmerbilly, 2022)

Sammanfattning- Genom intervjuerna kunde följande viktiga punkter konstateras

Biblioteket är uppskattat och upplevs som en utvecklande plats.
Öppna förskolan är viktig för möten mellan föräldrar. Det gynnar barn- och föräldrars utveckling under trygga och stimulerande förhållanden
Göra innemiljöerna tryggare och attraktivare. Insatser för att motverka barn utan vuxnas tillsyn i centrumet
Arbetsro för de som jobbar i centrumet

6.2. Boendedialog- Stadsutveckling Näsby

Sammanfattning av inkomna synpunkter

Genom närläsning av boendens inkomna synpunkter under dialogdagarna går det att hitta större teman som flera av de boende förde fram. Detta stärks även av intervjuerna, samverkansgrupperna samt inventering. Stort fokus lades på utveckling av bebyggelsen och infrastruktur. Idrotten som social utveckling.

Skolans viktiga roll som byggsten för integration och brottsbekämpande bland unga i området.

Bebyggelse & Infrastruktur

Mer grönska och skugga i parken, i bostadsområdet och på badplatsen.
Bättre planering av GC stråk. Förstärka ”vi känslan” i Gamlegården
Odlingsplatser och mer träd och buskar på Hjärtebacksparken
Bättre skyltning av badplatsen för ökad naturupplevelse för besökarna
Graffitivägg för intresserade personer att uttrycka sig genom graffiti
Öka områdets attraktivitet så att flera vill flytta in och köpa hus i området
Trafiksäkerställa barnens väg mellan Gamlegården och Lingenässkolan
En saluhall som samlar alla matställen i Näsby
förlänga busslinjen 1 Gamlegården-Kristianstad.

Idrott & Event

Behov av Helamalmö koncept i Kristianstad
Integration kring idrott- Gör IP Näsby tillgängligt för alla föreningar
Konstgräsplan för att kunna spela fotboll vintertid

Upprustning av IP och fotbollsplaner nära bostadsområdet
Pingisbord i närhet av bostäderna så att man kan se och höra spelarna

Skola & utbildning

Bättre skolintegration och språkutveckling
80 % -90 % av Lingenässkolans elever har utländsk bakgrund och de pratar mest arabiska och somaliska
Mammor är tveksamma till att låta sina barn gå på Näsby skolor

Polis & ordning

Återgå till lokalpolis, permanent polis och säkerhetsvakter
Öka relationen mellan polis och lokalbefolkning.
Unga cyklar och kör mopeder på lekplatser och in i köpcentret

Nedskräpning

Nedskräpning orsakas av att många invandrarfamiljer lagar mycket mat och stora mängder matrester får inte plats i avfallspåsarna. Därför använder man i stället stora plastpåsar som är större än kashållen på Moluckerna, vilket gör att det skräpig runt om kring. Städ och underhållning är bra för området.

Trygghet & Integration

Urbana hembygdsgården och naturen är bra för integration
Öka intresset för föreningsliv och inför flera program för tjejer
Ökad samverkan mellan skola och idrottsförening
Begränsning av att flera nyanlända flyttar in till Gamlegården
Området var tryggare tidigare, och det har blivit värre nu
De flesta kvinnor känner sig otrygga på kvällarna och väljer bort att handla på Gamlegårdens centrum då
Tjejer tycker det är jobbigt att föräldrarna vill ha stenkoll på vad de gör och vart de går.
Föräldrarna är rädda att deras barn råkar illa ut På öppna förskolan får man umgås med andra föräldrar
Det är mycket tjafs och bråk på Fröknegårdsskolan och Lingenässkolan

6.3. Samverkansmöte och fokusgruppen

Förverkligande av Näsby stadsutvecklingsplan till att bli ett modellområde för hållbarhet kräver en kraftsamling kring målbilden. En permanent styr- och samverkansgrupp behövs för att fastställa projektets mål. SSAM-styrgruppen är en sammansättning av kommunens förvaltningschefer som bjuds in till samverkansmöten. Styrgruppen utökas vid behov. Kommunledningskontoret är projektägare och är i tät samverkan med ABK och Krinova. Utöver att kommunkoncernens föreningsliv och medborgare samverkas vid behov för att nå målen för hållbart Näsby. Samverkan säkerställer att utveckling ska utgå från ett brett perspektiv i samverkan med aktörer, etablerade nätverk och föreningar i området. Flera samordningar finns redan på plats, men det saknas ett paraplykoncept som ska genomsyra utvecklingen så att det når ut till alla i området. SSAM-styrgruppen består av följande Samverkansgrupper:

Kommunikation och genomförande: arbetar för att ta fram en kommunikationsplan.

Trygghet arbetar för att fram ett underlag för belysning och kameror. Ge stöd åt verksamheter som arbetar för att motverka nedskräpning i området.

Stråk och entrépunkter, arbetar för utvecklingen av nya och befintliga stråk och Hjärtebackspark

Befintliga och nya mötesplatser besöks- och målpunkter: arbetar för nya kultur- och fritidsverksamheter. Jämlika, trygga och Generationsöverskridande mötesplatser.

Fysisk struktur för ny bebyggelse Mark- och exploatering: arbetar för ta fram planeringsunderlag som ska ge förutsättningar för ändring av översiktsplanen och strukturkartan för en mångfaldig stadsutveckling.

Hållbar utveckling, tillväxt och innovationer: Kommunledningskontoret (Mark- och exploatering) tillsammans med Miljö- och Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar för utveckling av hållbarhetsprogram och strukturkarta för Näsby stadsutveckling.

Nedan är förslag från samverkansgrupper för utveckling av Gamlegårdens parkeringsyta. Utvecklingsförslagen (Se bild 24)

6.4. Platsanalyser

Bild 25, förändringsförslag från fokusgrupperna under samverkansmöten (Kristianstads kommun, 2022)

Platsanalysen har genomförts med tre olika analysverktyg: Jan Gehl, Kevin Lynch och CPTED. Dessa tre har anpassats efter tre olika geografiska avgränsningar dvs tre skalor: en Stadsdel, ett bostadsområde och en byggnad. Avgränsningen är delvis anpassad efter frågeställningarna, området strukturen på Näsby och delvis på analysmetodernas förmåga att kartlägga brister och utvecklingspotentialer i de tre geografiska fokusområden. Men det hindrar inte att fokusområde och analysen ibland överlappar varandra för att minimera risken för ett glapp uppstår mellan skalorna och att viktiga detaljer i gränsszon mellan dessa försummas (Se bild 4).

6.4.1 Jan Gehl

A- Gamlegårdens centrum

Följande har varit utgångspunkter för centrumanalys enligt Jan Gehl där fokuset har lagts på helheten snare än på fördjupade detaljer.

- Platsens karaktär, offentlig, halv- offentlig eller privat
- Fasader och entréer, inbjudna eller slutna
- Utformning, öppen eller slutna, samlar eller sprider
- Rumslighet, bekvämlighet, njutbarhet
- Användning, integrerade eller segregerade
- Aktiviteter och målgrupper

Bild 26, huvudingången till Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

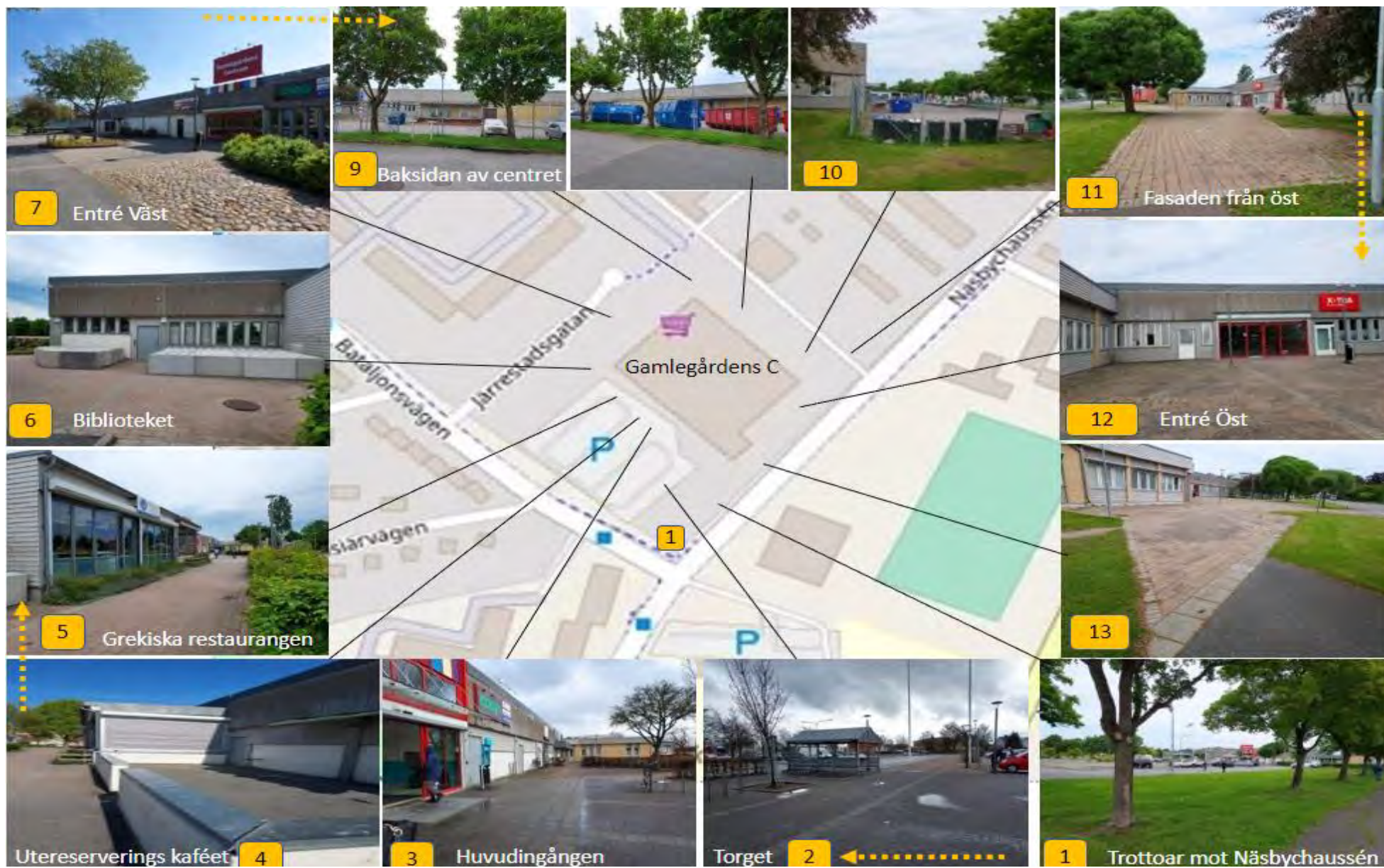
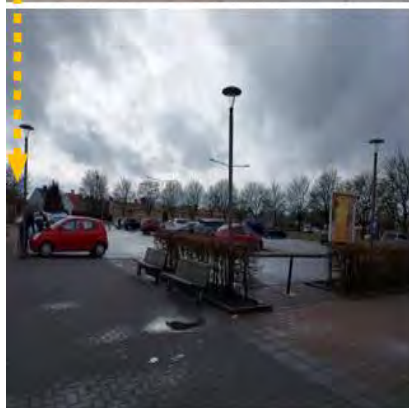
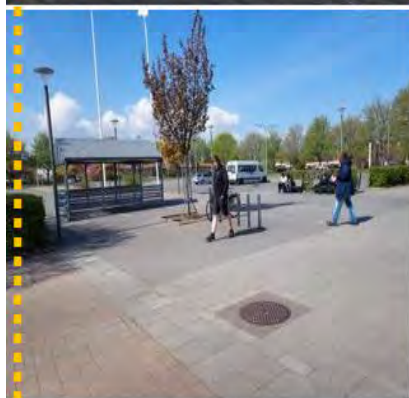

Bild 27, visar bland annat startpunkten och fokuset för inventering samt av centrumtorget enligt Jan Gehls analysmetod (Kalida Åmerbilly, 2022)

1 startpunkten för platsanalysen, börjar vid busshållplatsen. Näsbychaussén ligger öster om köpcentrumet. Gamlegårdens bebyggelse ligger väster och norr om, medan Södra Näsby villaområde till söder om.

2 Gamlegårdens centrumtorg är en stor asfalterad planyta utan märkbara fysiska avgränsningar från omgivningen. I norr avgränsas det av centrumbyggnaden, Bataljonsvägen i söder och Järrestadsgatan i öster. Längs båda sidorna löper stora gräsytor och trädtrader, häckplantering. På torget finns några få sittplatser och en cykelparkering. Ett gång- och cykelstråk finns till öster och följer Näsbychaussén söderut mot Kristianstads centrum. Torget saknar rumsligheter och väderskyddsanordning och känns som ett ingenmansland. Det finns många stråk omkring torget, vilket sprider fotgängare och negativt påverkar flödet till målpunkterna i området. När människor sprids över stora ytor minskar möjligheter för social interaktion och etablering av kontakter mellan människorna i området. Stor del av torget är upptaget av parkeringsplatser som ofta står tomma. På sittplatserna sitter oftast män. På dagtid är

torget mer eller mindre befolkat. Folk strömmar in när de har ärenden i området och passerade gående från busshållplatsen dessa väljer ofta att gå i genom centrumbyggnaden hellre än att gå förbi torget. Närvaro på torget är delvis tryggare på dagtid än på kvällstid. På senare tid har inträffat flera allvarliga händelser bland annat dödsskjutningar. Torget brukar ofta invaderas av kriminella gäng och stökiga ungdomar. Kvinnor och svaga grupper undviker torget under mörker. I övrigt har torget en relativt bra storlek och ligger strategiskt nära stadskärnan och har dessutom har en bra trafikförbindelse.

3 Centrums huvudingång finns på södra fasaden som är ca 80 m lång. Ingången är enkel och saknar utsmyckningar. Till höger om entrén finns en bankautomat, utgång till lokaltidningen Mosaik, ingången till en frisörsalong och till familjeservice Näsby.

4 Uteserveringsplats till konditoriet upphörde 2016. Platsen är trist och tom och behöver restaureras och förvaltas på ett bättre sätt. Ett tydligt företagande, discipliner och tilltalande detaljer kan omvandla platsen till en livlig mötesplats (Se bild 26).

5 Efter kaféet kommer grekiska restaurangen. Fasaden till serveringen är fin och skapar ett trevligt inslag i centrumbyggnadsfasaden. Fönsterskyltarna skapar en naturlig social kontroll över torget. Restaurangen upplevs dock som en halvprivat plats. Inga synliga sociala aktiviteter syns utifrån. Försäljning och bemötande sker enbart från utsidan trots att restaurangen har ca 5m fönsterskylt på insidan i centrumet. Utmed restaurangen löper en välskött häckplantering och ett gångstråk. Social kontakt är begränsad då fönsterskyltarna är blinkade och begränsar möjligheten för

ögonkontakt mellan människorna inne och ute. Det skulle vara trevligt om man kunde stanna upp och dela upplevelse med de bakom den inglasade fasaden. Dessutom saknar restaurangen välkomnande detaljer som till exempel välkomstskylt, dagens meny och blomsterdekorationer.

6 Fasaden är ca 5 m indragen och på platsen finns ett tiotal stora betongblock. Denna är en CPTED-åtgärd mot kriminella gäng som brukar samlas där för att röka eller sälja drogar. Bakom Betongblocken finns Gamlegårdens biblioteks läsesal.

7 Östra sidan av centrumet. Finns biblioteket som har ca 10 m lång fönsterfasad. Fönsterfasaden är bländande och aktiviteter som sker inne kan inte kommuniceras med de

som befinner sig utanför. Detta motverkar nyfikenhet, socialkontroll och sänker trygghetskänslan särskilt när man går förbi fasaden under kvällstid.

8 På norrsidan av centrumbyggnaden/ baksidan av köpcentret finns lastplatser till butikerna och X: TRA. Här finns också ABK:s avfalls- och grovsoppantering. Hela baksidan är inringad och det är tillträde förbjudet. Längs centrums baksida löper en liten lokalgata med en vändzon vid Äldreboendebyggnaden. Hela baksidan är asfalterad och det finns flera containrar och sopbilar för grovt avfall.

9 Centrumbyggnaden vänder sig mot Gamlegårdens bebyggelse vilket innebär en fysisk och mental barriär. En

öppen passage i centrumets norra sida mot bebyggelsen skulle ge en positiv effekt och centret känns mer integrerat med bebyggelse i norr. Den stora asfaltsytan kan göras om till ett nytt torg/ knutpunkt, eftersom de flesta av områdets attraktioner och målpunkter, bland annat finns där den stora lekplatsen, IP Näsby och badplatsen. Dessa finns på denna sida av köpcentret. Det nya torget/ knutpunkten skulle gynna områdets utveckling och trygga platserna omkring förskolor, Hjärtebecks äldreboende, Näsbychaussén och verksamheter i närheten som bostadsgården bakom centret.

10 öster om centrumbyggnaden och utmed Näsbychaussén finns Näsby Industriområde.

11 Centrumets östersida är fint gestaltat mot Näsbychaussén. Det finns en stor stenlagd yta med stora träd av en fin art, två sittbänkar och välskötta gräsytor. Den långa fönsterfasaden tillhör familjeservicen. Östsidan är lugnare och mindre befolkad än de andra sidorna. Platsen har en trevlig rumslighet, rätt proportion och stor potential till att utvecklas till en trevlig mötesplats med ett trottoarkafé för socialt umgänge. På denna sida finns ingången till Familjehuset Näsby. Denna entré är mindre besökt än andra entréer och ligger lite skydd efter indragning av busstrafiken och busshållplatsen på Näsbychaussén för ett par år sedan. Ibland kör ungdomar in med sina cykler och mopeder rakt in i centret. Detta är en maktmekanism för kontroll av verksamheterna och människorna i området av de kriminella gängen i området. Den stenlagda ytan vittnar om brist på omsorg och omhändertagande. Utvärdering av platsens betydelse för områdets utveckling socialt och ekonomiskt bör undersökas. Platsen har kvaliteter och skydd rumslighet mot vind och sol samt bjuder på fina scener mot Näsbychaussén och närliggande bebyggelse.

Runt hörnet kommer man till köpcentrumets framsida.

Sammanfattning brister & potential

Otydlig zonfördelning av torgets och det saknas ett tydligt definierat stråk för gång-och cyklister. Ingen sammanhängande markbeläggning, belysning, sittplatser och trädplantering. Torgets yta behöver disponeras om till flera aktiva zoner för möte och attraktioner

Stor parkeringsyta som är tom mest av tiden. Minskning av ytan nödvändig, ändring av infarten till parkeringen. Införing av mobilitetstjänster.

Bibliotekets fasader bör göras mer transparenta och sociala

En fjärde ingång mot norr skulle göra baksidan av centrumet till ett nytt torg/ nod med flera kvaliteter som öppnar upp ögonen för Gamlegården

Östra ingången bör uppmärksammas då den utgör centrumets ansikte mot Näsbychaussén. Platsen har bästa potentialen till att bli en trevlig offentlig miljö

Västra ingången behöver integreras bättre med stråket i närheten. grupsittplatser och omgestaltning av blom- och planteringsrabatterna

Ombyggnad av huvudentrén för bättre tillträdeskontroll och mera plats för uteserveringar och flera grupsittplatser

B- Gamlegården Centrum

Följande har varit utgångspunkter för platsanalys av köpcentrumet:

- Centrumets karaktär, offentlig, halv-offentlig
- Entréer, inbjudna eller slutna
- Användning, verksamheter integrerade eller segregerade
- Aktiviteter och målgrupper

Bild, 29, Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

1,2 Den västra sidan av centrumet vänder sig mot bostadsbyggnaderna på Järrestadsgatan. Entrén saknar attraktion och inbjudande faktor. Vid ingången löper en rak gång ända fram till utgången i östra sidan. Genomgången är ca 6 m bred. Det första man möter till höger är bibliotekets skylt och ingången. Till vänster om gången finns ingången till Matstaden. Både Biblioteket och Matstadens fönsterskylt är missvisande och saknar öppenhet och interaktion. Fönsterskyltarna är oattraktiva och är dåligt inredda och bjuder inte på överraskningar. Skyltarna har samma detaljer år efter år. Gamlegårdens centrum i jämförelse med andra köpcentra är mycket eftersatt. Det bör finnas en arbetsplan som kan höja centrumets standard och attraktionskraft. Moderna köpcenter arbetar bättre med kundbemötande, hyresmix, utbud, service och relaterade

aktiviteter. Centrumet bör integreras bättre med resten av Kristianstad.

3 Gamlegårdens trafikskola är centrumets mest trevliga och transparenta fönsterskylt mot genomgången. Här syns personalen, deras arbetsbord och kunderna. Lokalen har och en trevlig inredning och personalen är mer kundinriktad.

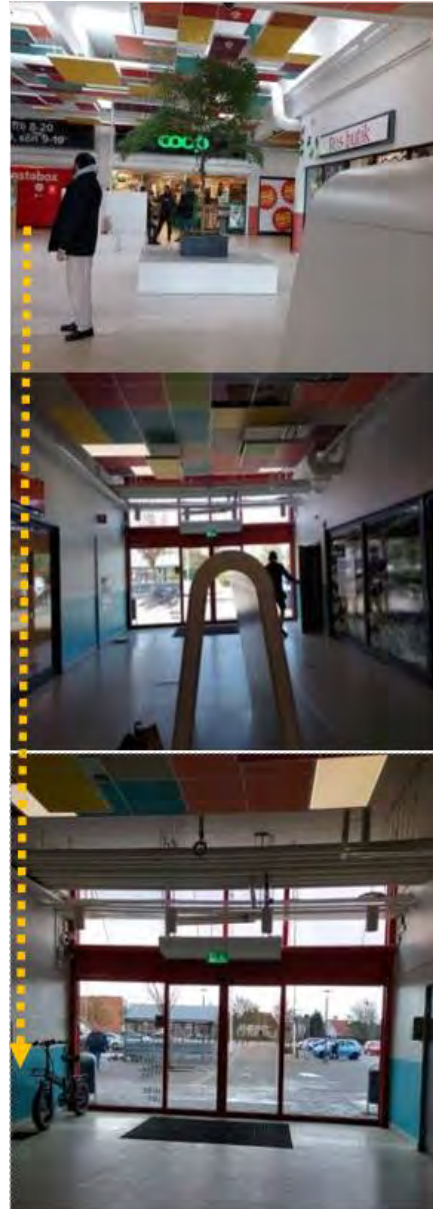
4 Näsby Fritidsgård vänder sig till barn och ungdomar mellan 10–18 år och är öppen vardagar mellan kl. 14/15–21. Entrén är alltid låst. För att kunna komma in måste man ringa på personalen i lokalen. Fönsterskyltarna är alltid täckta av tjocka gardiner. Fasaden är totalt exkluderande och signalerar en dålig känsla när man passerar ingången. Mot bakgrund av att fritidsgården finns inne i köpcentrumet och att det finns passerande folk och andra verksamheter känns det mycket

märkligt att ingången behöver vara så anonym och skyddad av lås och tjocka gardiner. Man undrar vad man är rädd för och vem man vill skydda och från vem? Är en transparent- och kommunicerbar fönsterskylt farlig?

5 Livsmedelsbutiken X: -TRA har köpcentrets största lokal och längsta fasad med längsta och fasta öppettider. Ingången är mitt emot centrumets huvudentré (Se bild 29). Butiken erbjuder ett brett sortiment och har en bra kundbas. Att X: -TRA finns i centrumet innebär stabilitet och social närvaro både i centret och i området. Vid ägarbyte i maj 2022 har positiva förändringar skett bland annat ökat sortiment och större kundlyhördhet. Butiken lovar att erbjuda det kunden vill ha av lokalt- och närproducerat sortiment av varierande storlek och portioner så att det passar flera hushåll och ekonomier.

6 Fortsätter man efter X:-TREA fasaden kommer man till utgången på

östra sidan. Hela passagen är livlös och består av en stum och död fasad. Det finns två offentliga toaletter som är stängda tills vidare. för allmänheten Centrumbesökarna vid behov lånar toaleten på biblioteket.

7 Ros butik bedriver kläd- och hushållsförsäljning samt syateljé. Fönsterskylt liksom i de flesta av verksamheterna i centrumet är rörligt inredd. Man kan inte se igenom lokalen eller få ögonkontakt med de som jobbar eller handlar där inne. Det röriga intrycket skapar osäkerhet. Man blir inte nyfiken på att gå in i butiken utan man ignorerar den.

8 Mosaik bedriver en lokaltidning. Lokalen är öppen under bestämda tider och har en ingång vid torget, vilket används oftare än huvudingången. Mitt emot Mosaiklokalen finns ABK- teknik och serviceförråd.

9 Från X:-TRA och rakt fram genom gången kommer man till huvudingången. Ytan mellan fasaderna är ca 6 m bred och 15 m lång. Mittemot huvudingången finns en sittbänk med vardera sittplatser på höger och vänster sida. Sittbänken har en märklig placering och syftet tros vara att hindra ungdomars mopedkörning in i köpcentret.

10 Till vänster om huvudingången finns Gamlegårdens konditori och kafé. Lokalen har den längsta fönsterskylten med två sidor, den ena som vätter mot X:-TRA och den andra mot Ros butik. Cafeet har två uteserveringsplatser och två utgångar. Gamlegårdens konditori bedriver numera igen kaféverksamhet och fungerar inte heller som en mötesplats. Uteserveringsplatserna upphörde 2016. Kafét brdriver idag enbart

fösäljning av bakelser och postservice. Lokalen är inte trevlig och mycket dåligt inredd.

11 Huvudingången till den grekiska restaurangen, som i dagsläget helt stängd och fönsterskylten är heltäckt. Det hänger en lapp som hänvisar kunder till utgången på utsidan av centrumet. Framför ingången finns staket till restaurangens serveringsplats som idag är tom utan uteserveringsmöbler. Restaurangen har numera ingen uteservering sedan några år tillbaka. Fönsterskyltarna i centrumet behöver målas om till annan färg för att få den att kännas attraktiv och modern. Sittplatser behöver bytas ut för att skapa positiv stämning och attrahera flera målgrupper att besöka centrumet.

12 Gamlegårdens biblioteket har två långa sidofönsterskyltar. Gardinerna är ofta nerdragna för att skapa en lugn miljö för besökarna och de som deltar

i bibliotekets aktiviteter. Språkcaféet är en omtyckt aktiviteten och ökar inströmning av kvinnor och barn till centrumet. Biblioteket utgör det enda offentliga platsen på Gamlegården. Bibliotekets skyltar bör därför bjuda på nyfikenhet och transparens för att öka möjligheter till sociala- och kulturella möten mellan människorna i området. Bättre ekonomiskt stöd och förändring av planlösning skulle öka bibliotekets möjlighet till bättre utveckling.

13 På inre torg i köpcentret finns det fem speicaldesginade sittplatser med eller utan ryggstöd. Sittplatserna är vända mot olika håll. Max två persnoer får sitta bredvid varandra på varje sida. Torgets möblering gör det svårt att få en sammanhängande social yta där större grupper kan sitta och umgås. Det är osocialt och oattraktivt att vända ryggen mot varandra. Samtidigt är det svårt att överskåda livet i centrumet eftersom bänkarna är omvända och inriktade med olika vinklar. Ojämna nivåer på sittbänkarna är också en besvärlig utmaning. Det saknas en lek miljö för de som kommer med små barn. Centrumet följer inga händelser eller

engagemang som händer i Kristianstad, till exempel stadsfest och festivaler. Det skulle vara trevligt att känna tillhörighet med resten av staden genom att centrumet utsmyckas med likartade dekorationer. Centrumets butiker saknar trender och enighet i inredning. Dessa behövs för att centrumet ska kännas levande och följa utvecklingen som sker i staden och i världen. Denna aspekt har stor betydelse för integration och identitetsskapande. Gamlegården bör integreras i den gemensamma bilden av Kristianstad. Centret behöver en tydlig arbetsplan som ser problemen, koordinerar och skapar en hal hetsbild för stabilitet och bättre ryckte samt säkerställer en hållbar förnyelse. Elever från Fröknegårdsskolan går till centrumet under rasterna för att uppehålla sig där eller köpa något från affärerna. Denna kategori av besökare behöver omhändertas och deras behov tillfredsställas. En genomtänkt planering kan göra deras vistelse i centrumet mindre stökig och få dem att sluta med att cykla och köra moped inne i centrumet

Sammanfattning- brister & potential

Slutna fasaderna, omoderna inredningar, slitna golv, behov av moderna och genomtänkta butiksinteriorer för att skapa attraktion och image

Pånytt återföra uteservering till restaurangen och kaféet och nya grupp-sittplatser inne i centrumet

Nya verksamheter i centrum som möter behoven, klädbutik, apotek mm

Ta vara på möjligheterna och följ trender i stadskärnan och visa samverkan med kommunens högtider, event och festligheter

6.4.2 CPTED

Gamlegårdens bostadsområde

Under inventering av bostadsområde Gamlegården har följande aspekter varit utgångspunkter för platsanalysen där fokuset har lagts på CPTED brottsförebyggande åtgärder i området och hur dessa bidragit eller inte till att öka sociala aktiviteter och känslan av trygghet i området.

- Territorialitet och boendes samverkan
- Tillträdeskontroll; inkluderande eller exkluderande
- Övervakning; förebygger eller skrämmer
- Image; positivt eller negativt
- Aktivitetsstöd, var finns de och hur fungerar de?

Figur 30, Gamlegårdens stora lekplats (Kalida Åmerbilly, 2022)

Territorialitet handlar om att boende och de som är verksamma på en plats eller ett område känner ansvar för platsen eller området. På Gamlegården finns mer än 50 sopkärl som är tydligt markerade med speciella skyltar. Anvisningar med bild och text på flera språk som förklarar hur man på bästa sätt kan sopsortera. Under alla platsbesöken på Gamlegården konstaterades allvarlig brist på territorialitet. Arkivbilder på Gamlegården före 2009 visar att boende då var mer ansvarstagande för sophantering än dagens boende. Det trots att dagens ökad miljömedvetenhet, Kristianstads kommunens insatser om att värna om kollektiv miljöansvarstagande. Det känns hopplöst efter många kostsamma insatser och kampanjar som Kristianstads kommun har startat sedan 2009 om att hålla bostadsmiljön i Gamlegården ren. Det har inte gett resultat. X: -TRAS kundvagnsförråd på torget är helt tomt. Det har varit så i ett par år.

När man frågar personalen på X: - TRA om varför säger de att kunderna lånar vagnarna utan att lämna tillbaka Uteservering på torget användas inte idag trots toppläge, kamerabevakning och passerande människor. Detta är ett tecken på allvarliga sociala problem. Uteserveringen avslutades för mer än sex år sedan med motiveringen att ungdomar och kriminella gäng övertog platsen. De trängde undan kunder, skräpade ner och förstörde möblerna.

Tillträdeskontroll

Att begränsa tillträde till byggnader och platser i syfte att förbättra trygghet är en brottsförebyggande åtgärd. Den skyddar samtidigt som den begränsar tillträdet för allmänheten. När grekiska restaurangen stängde sin huvudingång påverkade det negativt det sociala livet i centrumet och de aktiviteter som är kopplade till uteserveringsplatser såsom att se och höra andra. När det är mindre folk i centrumet blir platsen otrygg. Det för

tomma vagnsförrådet signalerar brist på gemensamt ansvarstagande. Platsen kan vidare tolkas som en otrygg miljö. Uteserveringsplatsen på nedre bilden tillhör Gamlegårdens konditori och kafé. Samma sak gäller fritidsgården. Den kalla och osociala fasaden är inte positiv. Det skapar en otrygg zon trots att det bakom fasaden finns liv och aktiviteter. Öppenhet och transparens ökar tryggheten för de som befinner sig framför och bakom fasaderna. Att försvåra tillgången till platsen genom fysiska barriärer såsom staket och låsta ingångar skapar en "fästningsmentalitet". Människor stänger in sig bakom fysiska barriärer och separeras från omvärlden. Detta går emot CPTED:s övriga principer eftersom "fästningsmentaliteten" är en svår kombination att tillämpa på allmän plats, det vill säga ett köpcenter där människor ska känna sig välkomna.

Övervakning

Platser kan övervakas på många olika sätt för att öka trygghet och försvåra förutsättningar för personer att begå brott. Övervakning kan vara informell genom att byggnader designas med fönster vända mot platser som behöver insyn. Centrumbyggnaden saknar i många avseenden en naturlig övervakning. Skyltarna i fönstren på de flesta lokalerna är vända mot centrumets inre torg. Dessa är i stort sett inaktiva. Inte ovanligt att den dåliga inredningen och det låga medvetenheten om vikten av social kontroll är orsaken till mycket stök och bråk i centrumet. För att lösa oroligheter i Gamlegården anlitar centrumet lokalpolis och väktare. Badplatsen i Gamlegården har renoverats för ett par år sedan. Den är idag omringad av staket med övervakning och lås för att skydda verksamheten mot vandalisering. Detta har hänt flera gånger Tidigare och kostade ABK flera miljoner. Badplatsen behöver kompletteras med flera funktioner och

verksamheter som kan bidra till ökad aktivitet och social närvaro särskilt när badsäsongen är över. Åtgärder för att försvåra möjligheter till att brott begås, är flera. Fysiska åtgärder anses ibland det mest tids- och kostnadseffektiva sättet att eliminera brott. Samtidigt skapar de social exkludering och signalerar brist på ansvar, låg tillit och samverkan som kan ses på bilderna ovan.

Image

Image och underhåll skapar positiva bilder av platser och områden som också upplevs som attraktiva. Omhändertagande av bostadsgårdar eller aktivitetsytor signalerar till möjliga brottslingar att det finns folk som bryr sig om platserna och att människor i området har koll på dem. På så sätt skräms brottslingar från att vistas där och att begå olaga handlingar. Affären Matstaden och andra verksamheter behöver bättre rutiner för organisering av sina verksamheter. Man behöver också tänka på sin personal och kundernas säkerhet. Produkter och utrustningar ska inte blockera ingångarna och orsaka risker för förbipasserade. En välskött och välinredd butik ger bättre image och lockar flera kunder. Flera människor i centrumet avskräcker brottslingar från att

vistas där och begå brott. Skräp, trasiga utrustningar och övergivna kundvagnar som bilderna visar är ett tecken på dålig territorialitet och visar att ingen bryr sig om sitt område. Denna brister på oansvar tagande ger grönt ljus till brottslingar att ta sig dit.

Aktivitetsstöd

Gamlegårdens utemiljöer är lokaliserade långt från bebyggelsen och de saknar en naturlig social kontroll som kan skrämja bort möjliga illegala handlingar. De stora öppna ytorna saknar enheter för aktivitetspunkter såsom kaféer, kiosk, hundrastplats, gruppträngningsyta eller allmänna toaletter. Trots god insyn från omgivningen försvåras den naturliga bevakningen av den långa distansen till bebyggelsen. Platser som saknar aktivitetsstöd blir ofta obefolkad. Gångar och öppna ytor i området upplevs otrygga eftersom de lätt kan bli möjliga platser för brottslingar att utföra sina handlingar eller vänta på potentiella offer. Lämplig designad arkitektur möjliggör att platserna bättre används. När platserna känns trygga kommer människor att vistas där. Sammanlänkande stråk, placering av skyltarinformatiska-, historiska och

kulturella underlättar orienteringsbarhet samt visar platsens identitet.

Sammanfattning

Territorialitet ökar integration och skapar trygghet

Tillträdeskontroll är ett medel för att skapa ordning i samhället, förbättra trygghet och förebygga brott. Används åtgärden felaktigt kan den orsaka begränsar, exkluderingar och därmed öka konflikter och osäkerhet i samhället.

En plats Image visar att platsen är omhändertagen. Skötsel skapar ordning och ger en trygghetsupplevelse som i sin tur skrämmar bort möjliga illegala handlingar.

6.4.3 Kevin Lynch- Näsby

Utgångspunkter för Näsbyanalysen är baserade på Kevin Lynch utvecklade metoder för stadsanalys. Med hjälp av fem baselement: **Stråk, Gränser, Distrikt/område, Noder och landmärke** målas en mental karta upp över

Bild,31, Visuella kartan över Näsby (Kalida Åmerbilly, 2022)

Näsby Analysen utgår ifrån en subjektiv upplevelse av Näsby efter flera besök i området. Den visuella analysen utgår från ett

foto perspektiv varpå de fem elementen tolkats utifrån denna.

Anledning till detta perspektiv beror på studiens fokus på trygghet, integration och sammanlänkning mellan Gamlegården och Södra Näsby. Att analysera Näsby utifrån detta perspektiv anses vara relevant för att kunna identifiera brister och kvaliteter som stödjer och motverkar integration och länkning mellan båda delarna av Näsby. De fem elementen som tagits upp tolkas annorlunda beroende på vilket

perspektiv man utgår ifrån. En tydlig gräns som till exempel ett staket kan innebära en rumsbildning för områdets invånare medan detta kan tolkas som exkluderande design för utomstående fotgängare.

Stråk. I Näsby finns flera starka stråk för biltrafik som upplevs som kraftiga barriärer för fotgängare. Dessa stråk har därför markerats som barriärer på kartan.

1 Näsbychaussén är ett trafikerat stråk med tydlig riktning mot Kristianstads centrum och bryts av flera korsningar vilket skapar flera noder och gaturum.

Noderna bildar varierande typer av gaturum för socialt liv. Öster om vägen finns en mindre sammanhängande bebyggelse som består av en blandning av flervåningshus och företagslokaler. Bebyggelsen blir mer koncentrerad i söder. Dock förekommer några luckor i gaturummet i form av stora

parkeringsytor, inåt skjutande byggnader och marknivåskillnad. Stråket på västra sidan är mer fotgängarvänligt men begränsas av cyklister som delar trottoaren. Matställen och småbutiker vid noderna och i bottenvångarna i flerfamiljehusen gör stråket lättare att orientera sig i. De viktigaste målpunkterna utmed Näsbychaussén är Gamlegårdens Centrum. Det syns inte tydligt från vägen på grund av felplacering av infarten och den stora parkeringsplatsen framför centret. Stråket har en tydlig riktning mot Gamlegården i norr och Kristianstads centrum i söder, busstrafiken och gatans bredd gör Näsbychaussén till ett starkt stråk (Se bild 31).

2 Stridsvagnsvägen är ett starkt stråk och omringar Näsby från söder och väster. Det böjer sig norrut i västlig riktning (Se bild 31). Starka landmärken finns placerade utmed stråket bland annat Almetorps Företagsområde, Högskolan Kristianstad, Krinova Inkubator & science park och Restaurang

Metropol. Det flesta av dessa är koncentrerade på höger sida av stråket. Utmed vägen förekommer några korsningar och vid dessa bildas några av områdets kända märken såsom Lingenässkolan och Hjärtebackespark. Stridsvagnsvägen samspelar fint med landskapet i norr medan söder störs av stora parkeringsplatser, vilket försvårar möjligheten för gaturumbildningar och att bli fotgängarvänlig. Trädrader utmed stråket ger en landsvägskarakter åt stråket. Bebyggelse utmed Stridsvagnsvägen i söder har ingen sammanhållen karakter och det finns stora och oregelbundna luckor i gaturummet.

Gränser, det går tydligt att utläsa starka barriärer i Näsby i form av högt trafikerade vägar och stora tomma ytor utan tydliga funktioner. Vägarna omgärdar Näsby från alla håll och runt viktiga målpunkter och noder i området. Trots vägarnas barriäreffekt har de samtidigt en sammanlänkad funktion då de binder målpunkterna och Näsby med resten av Kristianstad och närliggande

1 Stridsvagnsvägen har en kraftigare barriäreffekt i söder än i norr. Vägen är bredare där och har en tyngre trafik. Barriäreffekten blir

kraftig av verksamheter och parkeringsytor som är mer utbredda i söder. Tillgänglighet och gaturumbildning minskar markant i söder medan den ökar ju längre norrut man kommer. Övergångställen gör att vägen blir mer tillgänglig för fotgängare och cyklister

2 Snapphanevägen utgör en kraftig gräns öster om Näsby (Se bild 31). Vägen är en av Kristianstads mest trafikerade vägar med ca 10000 fordon/dygn vid infarten i norr och 13000 fordon/dygn i söder vid Härslövsängaleden enligt trafikmätning från 2017. Vägens bredd, höga trafikflöde och industri- och handelsfastigheter på båda sidor förstärker vägens barriäreffekt. Fastigheternas placering en bit in på tomterna skapar ett icke sammanhängande gaturum. Hastigheten sänks vid korsningarna för att ge möjlighet för förbipasserande fotgängare att flytta sig mellan områdena. Vägen har en god sikt åt samtliga håll vilket gör förflyttning över vägen säker.

Distrikt/ område. Det är lätt att utläsa tydliga distrikt i Näsby mycket beroende på skillnaden mellan bebyggelsens struktur i de olika delarna av Näsby.

1 Gamlegården är ett tydligt distrikt med väldefinierad bebyggelsestruktur, stora symmetriska gröna mellanrum och en centrumbyggnad. Tre- till sex våningars höghus och välutvecklade samhällsfunktioner, aktivitetsytor och stråk bildar tillsammans ett sammanhängande boendemiljö i området. För en utomstående känns det som en isolerad ö trots att Gamlegården är mycket lätt att komma till med bil, cykel och till fots. Gamlegården har en tät busstrafik med intervaller med 10–15 min emellan och har flera busshållplatser i jämförelse med Kristiansands andra områden.

2 Södra Näsby med sina småhus från 50-talet, prydliga trädgårdar och lokala gatunät har en tydlig sammanhängande karaktär och utgör därmed ett tydligt distrikt. Byggnadsstilen, husens placering på tomterna samt mur och staket utmed gatorna gör området ännu mer läsbart och tydligt.

Noder, i Näsby finns flera noder och de förekommer vid korsningar, infarter till området och vid indragna fastighetsfasader. De starka noderna är koncentrerade i centrala Näsby och vid bebyggelsen utmed Näsbychaussén.

1 Entrén till Hjärtebackspark från Näsbychaussén utgör en trevlig och mjuk ingång till Hjärtebackspark. Dock den saknar tydlighet och platsförankrade aktiviteter och sittplatser. Noden förstärks av den sammanhängande gräsytan, trädplanteringar och gång- och cykelstråk. Noden behöver stärkas med fasta funktioner.

2 Korsningen mellan Kullmans- och Kommendants väg är en stark nod med ett visuellt intryck. Matställen på båda sidor av korsningen ger en styrka åt platsen. Den ger plats åt en social- och aktiv yta för de som

beställer mat och även för förbipasserande fotgängare och cyklister

3 Gamlegårdens centrum är Näsby's mest kända platsbildning men är inte den viktigaste i dagsläge. Noden ligger vid korsningen mellan Näsbychaussén och Bataljonsvägen. Noden stärks av centrumbyggnaden, den stora parkeringsytan och Fröknegårdsskolan. Gamlegårdens centrum är Näsby's enda köpcentrum med en väldefinierad centrumbildning och utgör därmed en viktig mötesplats i området trots svårigheter.

Landmärken, Näsby har flera karaktäristiska landmärken som skapar betydande element i området. Genom deras strategiska placering och tillgänglighet får de mer betydelse

för områdets identitet -och mervärdeskapande (Se bild 31).

1 Högskolan Kristianstad är Näsby mest

betydelsefulla element i Näsby med sina 22 karaktäristiska byggnader som är synliga från flera håll i

Kristianstad. Den bildar en stark entré till Näsby från söder.

2 IP Näsby Är ett starkt element med dess lokalisering vid Näsbychaussén och närheten till infarten till Snapphanevägen. Den är tillgänglig för de som kommer med bil, cykel och till fots. IP Näsby ger Näsby en extra kvalitet då det är en plats för tusentals ungdomar från hela Kristianstad. IP har en stor roll för ökad integration och jämställdhet.

3 Stora lekplatsen är ett mycket starkt element i Gamlegården och syns från flera håll. Den har en central placering, intressant

form och färgstarka detaljer. Detta gör den attraktiv och

uppmärksammas av boende och besökare i området. Lekplatsen är också en mötesplats för barn och familjer i området. Den är lätt att nås från flera håll med bil, buss, cykel och till fots

4 Sommarbadplatsen är ett starkt och synligt element och utgör Kristianstads enda utomhusbassäng med gratis inträde för alla barn. Bassängen ligger intill stora lekplatsen och intill båda parkeringsplatserna och gång- och cykelstråket.

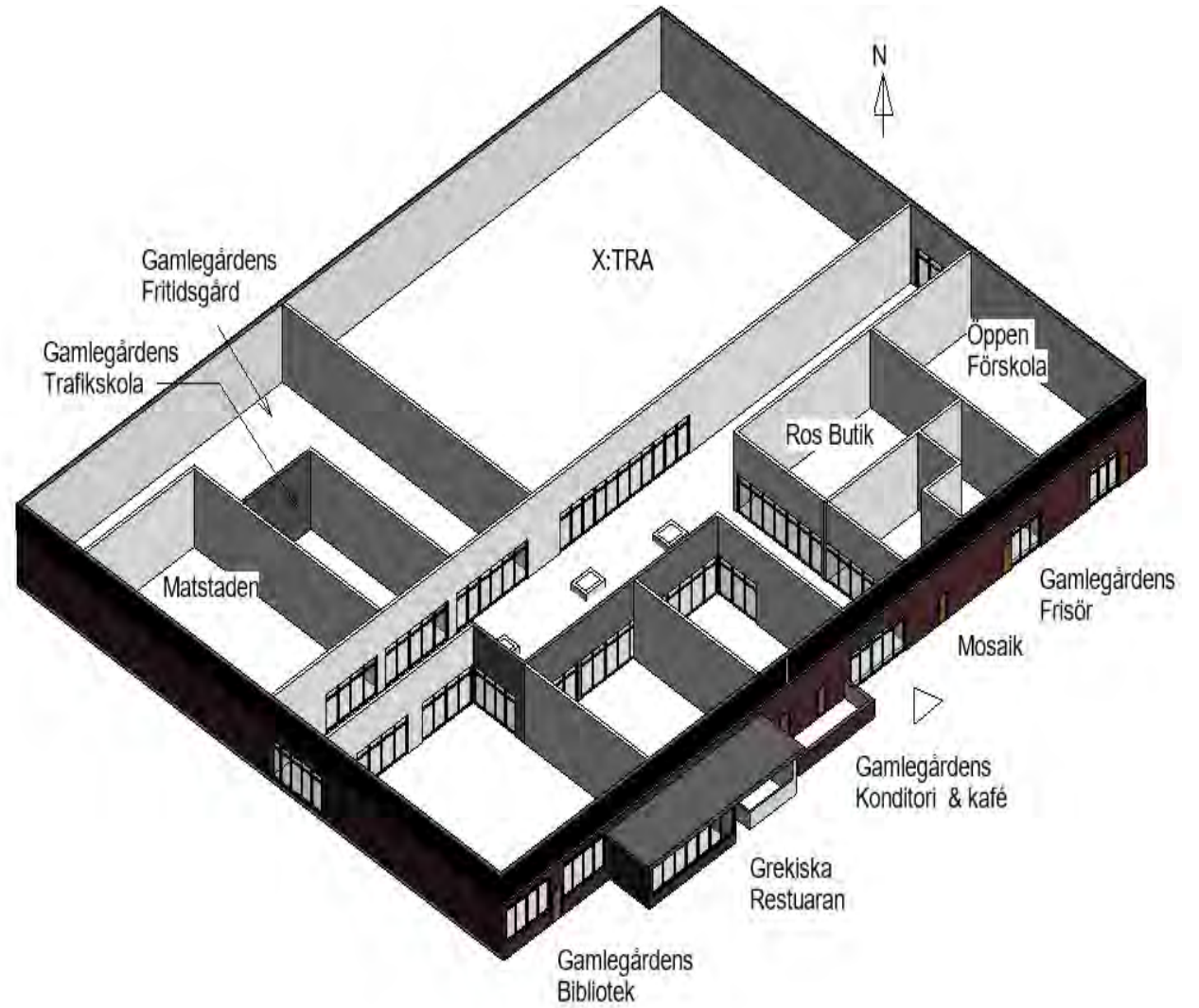
5 Cirkeln Hjärtebeckspark, är ett strakt och tydligt landmärke som delar Södra Näsby två delområden. Cirkelns form och storlek skapar fint intryck i landskapet.

Under sommaren blir den en social oas för Näsbyborna och hela Kristianstad.

6 Hembygdsgården, är ett tydligt landmärke och är en mötesplats för barn och familjer där olika aktiviteter äger rum för att öka integration och trygghet i området.

Bild,32, visar planlösningen och verksamheter på Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

7. Planförslagen

Forskningen, teorierna, dialogen och inventeringen har lett till planförslagen. Miljonprogrammet köpcentrum är fortfarande den viktiga offentligplatsen som möjliggör för många kontakter med omvärlden, särskild de utsatta grupperna i dessa områden. Köpcentra har genom sina offentliga och halvoffentliga rum ett demokratiskt, socialt och ekonomiskt värde för ett områdets utveckling (Gehl 2010, Lundevall 2015, Åström 1993, Legeby 2010). Tiden människor spenderar utomhus är viktig

Bild,33, visar rörelsemönster och döda fasader på Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

för deras sociala interaktion och välmående. För att de ska stanna på platserna måste det finnas en mängd kvaliteter (Gehl, 2010). Dessa kvaliteter är förutsättningar för sociala närvaro och därmed ökad trygghet och integration i samhället (Söderlind 1998, Lynch 1960, Ceccato 2010, BRÅ 2022). Det finns ett stort behov av trygga och meningsfulla sammanhang för alla i Gamlegården och särskilt för barn och unga när skolor och bibliotek har stängt efter skoltiden (Tryggare Sverige 2022, Social hållbarhet Näsby, 2021). Näsby's attraktivitet och socialt liv skapas genom byggande av flera mötesplatser (ÄOP,2017). ABK äger köpcentrum och har därmed möjlighet att införa förändringar i köpcentrumet för att göra det mer tryggt och levande. ABK har genomfört flera förändringar i centrumet innan, men dessa handlade mest om tekniska och estetiska förändringar.

7.1. Gamlegårdens centrum

Utgångspunkter för planförslaget:

Göra köpcentrumet tryggt och socialt, planförslaget syftar till att utveckla köpcentret och göra det tryggt och socialt. I analysen av

köpcentrumet konstaterades påtagliga brister på trygghet och social närvaro samt ökad aktiviteter kriminella gäng in och runt centrumområdet. Inaktiva verksamheter i centrumet har inte kapacitet att motverka stök och att locka flera besökare till centrumet. De fysiska förändringar av centrumets inre struktur som presenteras i planförslaget ge centrumet bygga på CPTED: principer och kan ge kraft åt centrumet att locka flera besökare och hantera gängnärvaro i centrumet

Stärka koppling mellan Gamlegården, Södra Näsby och hela Kristianstad Gamlegården och Näsby behöver ett attraktivt centrum att gå till, göra sina ärenden, stämma möten för arbete, studier, umgås eller bara sitta och njuta av livet i det offentliga som Jan Gehl brukar säga i sin bok (Livet mellan byggnaderna, 2010). Dessa förverkligas genom nya verksamheter och sociala rum i Centrumet.

Bevara och utveckla centrumet som Näsby's landmärke, planförslaget bygger på resultatet från platsanalysen och tar hänsyn till centrumbyggnadens kulturella värde som ett av Näsby's landmärke och miljöprogrammets stolthet i Kristianstad. Utifrån de kvaliteter

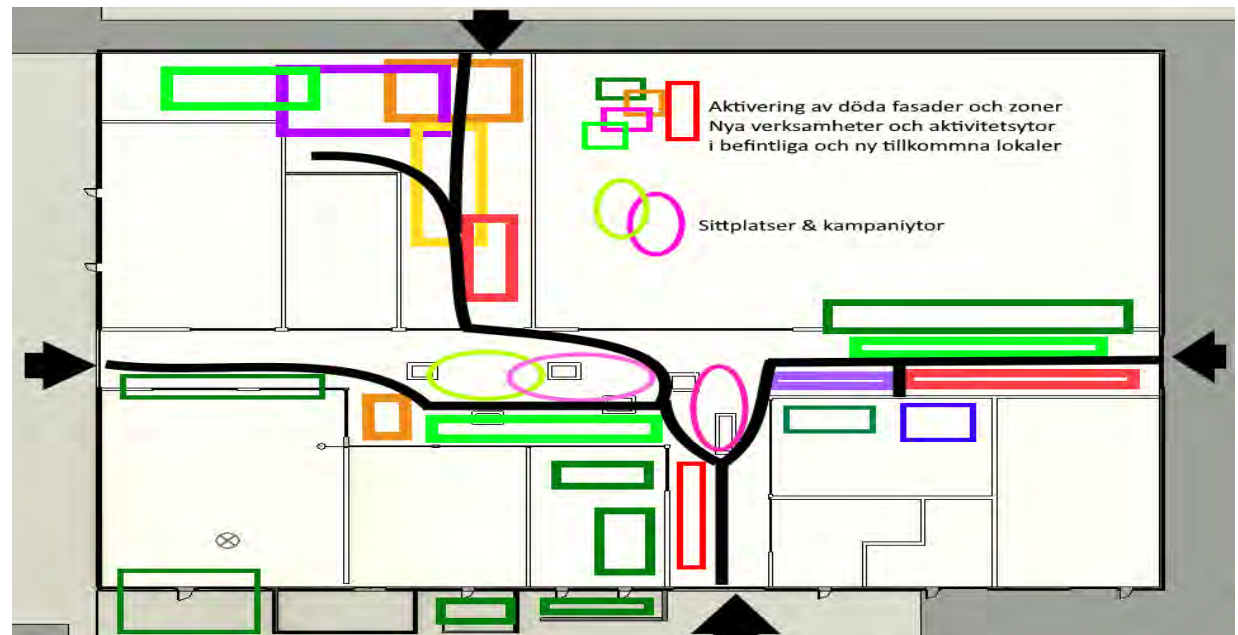
som centrumet innehar och de utmaningar som finns i området ger förslaget styrka åt centrumet som plats för service, handel och social utveckling, och att bli en stark nod enligt (Lynch, 1960). Planförslaget åtgärder anpassas för att ge de effekter som efterfrågas idag och under närmaste framtiden. Planförslaget i punkter (en tydlig redovisning på planritningarna (Bild 32, 33, 34, 35 och 36)

- Fritidsgården och Ros butik görs om till flera smålokaler för varierande verksamheter. En mångfald av hyresgäster (kvinnor, föreningar, organisationer mm)
- Överlappning av verksamheter och aktivitetstyper ökar möten mellan grupper och åldrar. Flera sittplatser med passande möblemang är nödvändig med tanke på att köpcentret är den enda kontaktmöjlighet för många i området bland annat äldre och arbetslösa.
- En ny entré på norra sidan integrerar centrumet med bebyggelse och infrastruktur i norr. Ytan bakom centret kan bli ett nytt torg och länk till övriga offentliga platser och kan reducera oroligheter vid Näsbychaussén

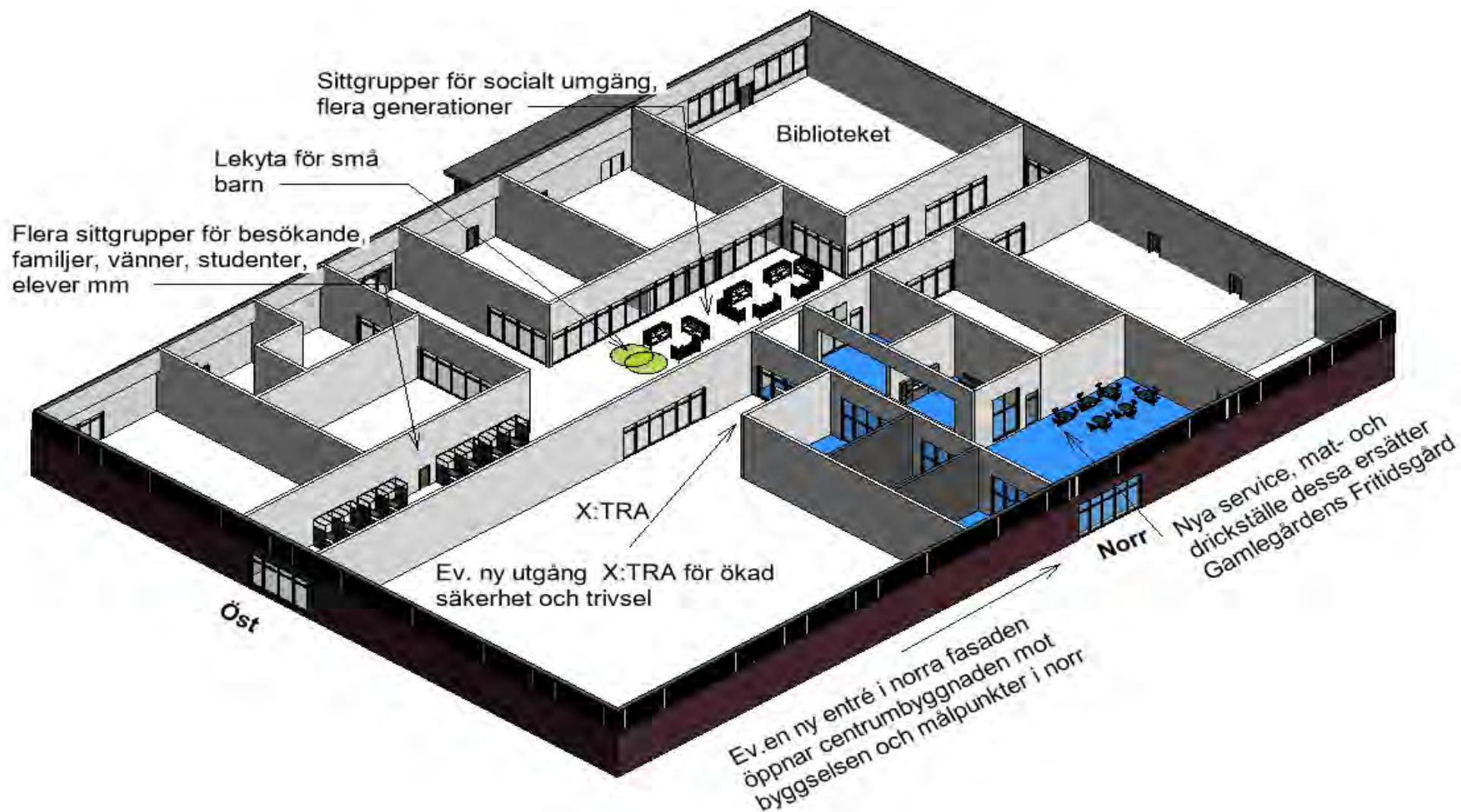
- Roterande entréport på samtliga fasader motverkar cykel- och mopedkörning in i centrumet
- Öppna upp fasaderna och skapa kontakt mellan inre och yttre. Intressanta skyltar och detaljer som människor kan relatera till under högtider och festligheter. Satsa på inredningar, smarta lösningar, ljuseffekter och återbruk.
- Flera människor och längre tid på centrumet för människorna närmare

varandra, skapar tillit, tolerans och kollektivt ansvar bland boende i området.

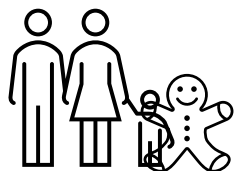
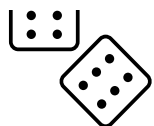
- Effektivare rörelsemönster och rörelseriktning gynnar inaktiva ytor vilket skapar sociala och ekonomiska fördelar. När ytorna aktiveras ökar vistelsetid och upplevelsnivån.
- Grekiska restaurangen och Gamlegårdens Kafe bör ta upp uteservering igen inne och ute, för att öka social upplevelse i området.

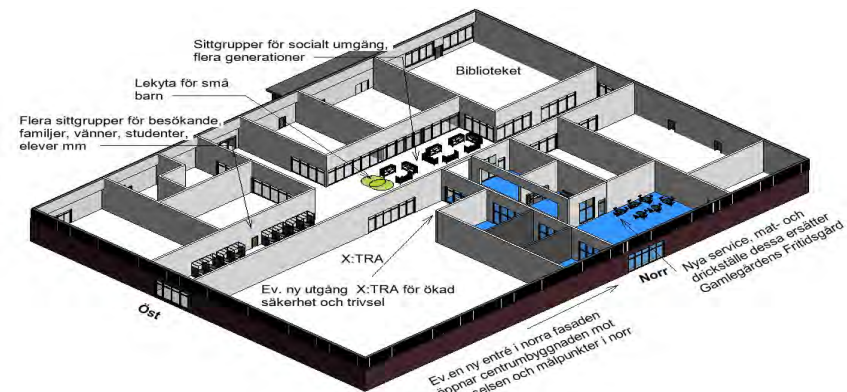
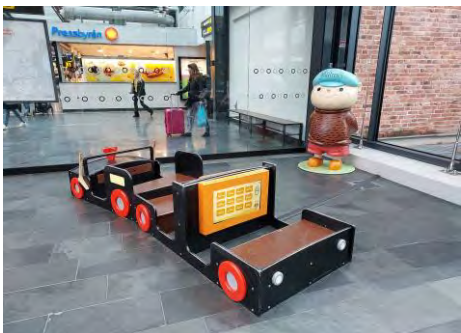

Bild,34, nya verksamheter och platsbildningar ökar social interaktion på centrumet (Kalida Åmerbilly, 2022)

Bild,35 visar i 3D, nya verksamheter och platsbildningar för ökad social interaktion på Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

Bild,36, visar förslag på omgestaltning av centrumet inre miljö där, nya verksamheter och platsbildningar samspelar för ökad social interaktion på Gamlegårdens centrum (Kalida Åmerbilly, 2022)

7.1.1. Planförslaget- Centrumparkeringen

Handlar om Gamlegårdens parkeringsyta, dagens användning och platser som kommer att beröras (Se bild 37 och 38). Ett stadsrum bör vara gynnsamt för mänskliga aktiviteter. Länkning mellan huvud -och sekundära stråk, torg och noder motverkar spridningen av aktiviteter och skapar ett försvarbart rum med flera ögon på gatan (Gehl 2010, Jackson 1960, samhällsbyggaren 2022). Levande torg skapas genom samverkan, ökad antal besökare och målpunkter som riktar sig mot olika målgrupper (Tryggare Sverige. 2022).

Utgångspunkter för planförslaget

- Ett levande och tryggt torg
- En länk mellan det gamla och nya ökad integration och områdesutveckling.

(1) Mötesplatsen Gamlegården, består av flera ihopsatta modellbyggen av stora containrar som modelleras efter behov, önskemål, rekommendationer och synpunkter från boende, kommunen och forskning om mötesplatser betydelse för områdets ungdomar

och arbetslösa. Att bygga en mötesplats av containrar ett är relativt nytt och hållbart byggkoncept. Inspiration till planförslaget hämtades från Mixköket i Hammarkullen i Göteborg. Den nya mötesplatsen består av olika rum och funktioner. Den är en mix av kök, kafé, IT -stuga, jobbhub, rådgivningsrum, läsestuga samt en rad andra mobila funktioner (Se bild 17). Lösningen är robust, praktisk och är tids - och kostnadseffektiv ur tillverkningsynpunkt, skötsel och förvaltning. Kan tillgodogöra dagens behov och dessutom appliceras på platser inom en relativt kort tid i jämförelse med att bygga en fast byggnad. Mötesplatsen Gamlegården kompletterar mötesplatserna inne på köpcentret. Båda tillsammans ska verka för att göra Gamlegården trygg och integrerad med resten av Kristianstad.

(2, 3) Nya parkeringsytan och infarten, Parkeringsytan blir mindre än den ursprungliga ytan, vilket är relevant då hela ytan inte används idag. I arbete för ökad mobilitet i Kristianstads kommun önskar boende trafiksäkrare utemiljöer för sina barn. Denna åtgärd är nödvändig. Den nya parkeringen är inramad med en hög mur ca 60 cm har för att

markera platsen och ge en tydlig gräns men också tydliggöra tillträde till platsen (PTED). I samband med ändringen av parkeringens ska också infarten till parkeringen flyttas från Bataljonsvägen till Näsbychaussén. Ett nytt övergångsställe tillkommer intill den nya infarten. Syftet med ändringen av infarten är att flytta trafikflödet från Bataljonsvägen till centrum. Denna omplacering gör Bataljonsvägen mindre trafikerad vilket minskar vägens fysiska barriär mellan Gamlegården och Södra Näsby. En lugnare Bataljonsväg hjälper Södra Näsby och Gamlegården att lättare länkas ihop. Gamlegården och Södra Näsby får nytta av de gamla och nya målpunkterna utan barriärer. Gång- och cykelstråk justeras för att skapa starkare stråk som samlar fotgängare- och cyklister till de tydliga stråken (Lynch, 1960). Dessa förändringar kommer att generera en ökad social interaktion, orientbarhet och gör det lättare att underhålla utemiljöerna. Dessutom blir det smidigare att binda ihop flera noder och attraktioner till stråken i området, vilket är vad de boende i området har visat intresse för i dialogen och analysen.

(4) Ny nod förtydligar entrén till centrumplatsen och justering av cykelstråken, är åtgärder för att stärka köpcentret image som idag är svagt och saknar attraktion (CPTED). Noden är en kombination av en sittplats och en liten lektyta med ett passande tema. Syftet är att tydliggöra korsningen genom en fin utformning. Stråket justeras efter den nya noden för att bättre länka samman området runt korsningen. Den nya noden bidrar till skapande av en enkel och kravlös mötesplats för stora och små. Platsen kommer användas av förbipasserande och elever från Fröknegårdsskolan och resande i väntan på bussen.

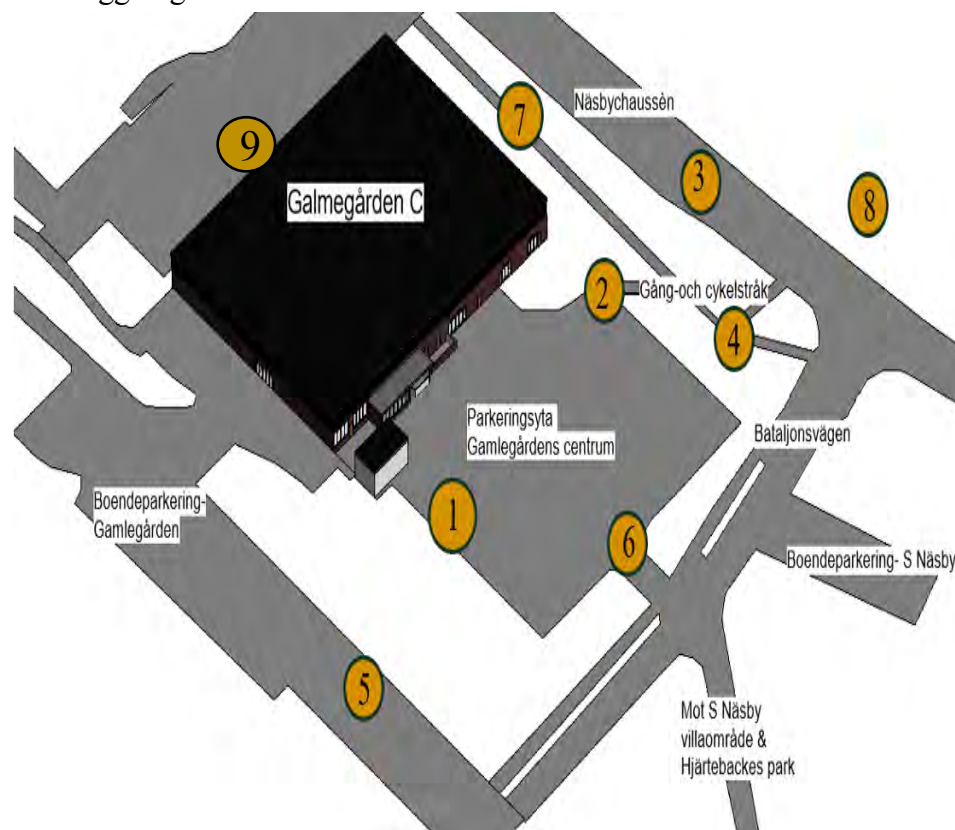
(5) Pärlbandet- Förstärker gång- och cykelstråk mellan Gamlegården och Södra Näsby. Stråket tydliggör genom förtydligande raka konturer, markbeläggning och belysning. Raka konturer förbättrar siktmöjligheten. Flera målpunkter och attraktioner kan bindas till stråket band annat den nya mötesplatsen, sommarbadplatsen, stora lekplatsen och IP Näsby.

(6) Gånginfart till centrumtorget, är den ombyggda infarten till torget och är avsett för

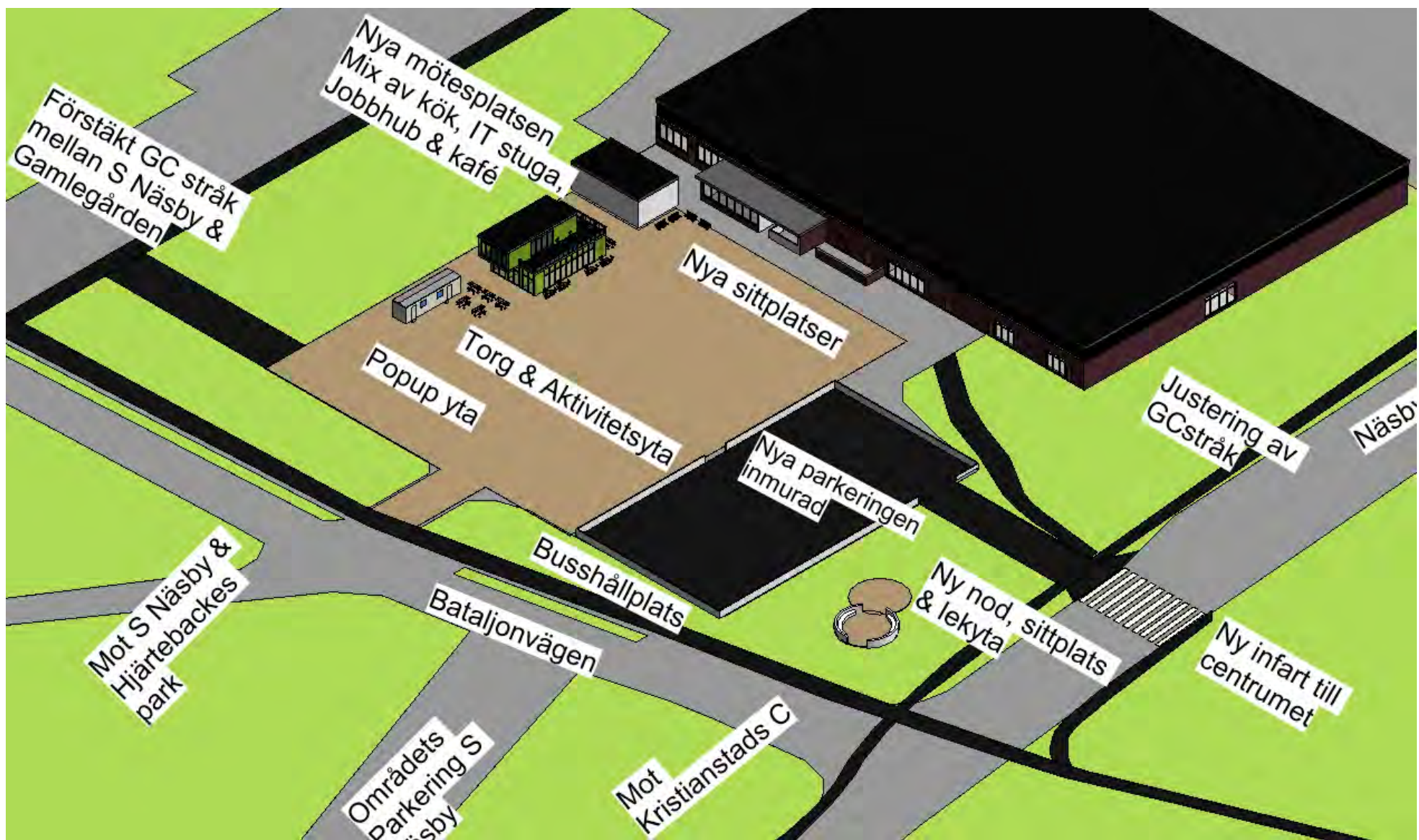
gångtrafik. En ny markbeläggning med passande nyans och markbeläggning för att skapa en tydlig zonfördelning för de olika användningsområdena.

(7, 8) Gång- och cykelstråk justeras med tydliga konturer, markbeläggning och symboler för att göra det tydligt och användbart mot målpunkter i området på båda sidor av Näsbychaussén.

(9) Ny ingång från Norr integrerar centrumbyggnaden med bebyggelsen i norr, målpunkter och industriområden till öster. Den skaparen närvaro och social kontroll över de stora öppna ytorna i norr. Genomförande av planförslaget är möjligt eftersom ABK äger över planområdet.

Bild,37, visar det befintliga torget och de platser som berörs av planförslaget (Kalida Åmerbilly, 2022)

Bild, 38, visar nya aktivitet ytor och platsbildningar av planförslaget (Kalida Åmerbilly, 2022)

7.1.2. Näsby

Utgångspunkter till planförslaget

- Sammanlänka och tydliggöra Näsby identitet
- Låt Näsby komma närmare målet som modellområdet för hållbarhet

Flera platsbildningar skapas i detta planförslag utifrån synpunkter och önskemål från boenden, referensprojekten, forskning och teorierna om offentliga platsers betydelse för levande städer. Platsbildningar syftar även till att försvara Näsby och Gamlegårdens utemiljöer. Polisens trygghetsmätning visar att majoriteten av brotten i Gamlegården skär i dess utemiljö (Se bild 8). Ett nytt landmärke, fyra noder samt ett starkt huvudstråk för att stärka rumsligintegration mellan Södra Näsby och Gamlegården. Flexibla och resurseffektiva gaturum kan anpassas till flera samhällsändamål (Vinnova, 2021) De nya platserna förbättrar orienteringsbarheten i stadsdelen, social integration och områdets image (Lynch, 1960). Trygghet ökar när siktlinjer för tydliga och människor kan se framåt och omkring sig, vilket gör att människor verifierar lättare närvaron av personer som anses hotfulla. Möjligheten att se

in och ut ur ett område är en viktig faktor för trygghetsskapandet (PPS, 2009). Med dessa förändringar kommer Näsby närmare målet modellområde för hållbar utveckling. Nedan (Se bild 39) är en beskrivning av planförslaget.

(1) Gamlegårdens mötesplats, på Centumparkeringsytan förstärker bilden av Näsby och bildar en knutpunkten mellan Gamlegården och Södra Näsby. Skapar plattformen för områdesutveckling, socialt och ekonomiskt genom lokalt anpassade projekt och tjänster. Är mötesplatsen för ungdomar i området där de träffas, värvar idéer, skaffar kontakter med näringsliv. Sprida positiva stämningar om området samt få ögonen på gatan mot otrygghet och drogförsäljning.

(2) Näsby växthus Med sin placering mellan den stora lekplatsen och Sommarbadet bildar en plats för sociala sammankomster. Intresset för odling och natur nämndes flera gånger i dialogen med en bonde i

Bild, 39, visar nya aktivitet ytor och platsbildningar av planförslaget (Kalida Åmerbilly, 2022)

området. Ett växthus för odling och generationsmöte kommer uppskattas av de som bor i området (Se inspirationen från Helsingborg). Det kan föra samman engagerade personer i och utanför området. Växthuset kan bilda en plats för sociala innovativa träffar. Förstärker ”vi känslan” och mobiliserar krafterna mot otrygghet i området (Lindberg 2014, Vinnova 2020)

(3) Hundlekplatsen vid kanten av cirkeln ökar den sociala närvaron i Hjärtebecksparken, förbättra sociala interaktion mellan hundägare i närliggande villaområden, förbipasserande och parkens besökare. Det skapar extra ögon i och parken när den är folktom, vilket lyftes upp av boenden under dialogdagarna.

(4) En liten paviljong för utekontor vid ingången till Hjärtebackspark från Näsbychaussén hjälper till att aktivera platsen och göra den till en aktiv övergång mellan Cirkeln och stråken i närheten. Paviljongen blir en sorts stödguide till Hjärtebacks park som nämndes vara ödslig av många i området.

(5) Ett nytt landmärke- Kulturhuset Näsby Ska blida Kristianstads nya kulturhus och

ersätta Urbana hembygdsgårdens komplementbyggnader som idag är slitna och bristfälliga ur säkerhets synpunkter och energibesparing. Urbana hembygdsgården är ett otydligt och svagt gaturum vid Näsbychaussén. Rivningen av byggnaden ger plats åt ett nytt landmärke- Näsby kulturhus som blir mötesplats av en nationell rang. Verksamheten på Urbana Hembygdsgården kan flytta in till det nya kulturhuset och tillsammans med andra kompletterande verksamheter bilda ramverket för det nya kulturhuset. En sådan stor instans är nödvändig för områdets utveckling(se inspirationer från Trollhättan, Göteborg Stad), Kulturhuset har stöd från forskning och referensprojekt och boende i området.

(6) Sommarbadet bör integreras tydligt med andra målpunkter i området med hjälp av pärlbandet. Näsby växthus i närheten ökar övervakning och social närvaro runt om badet och minskar skadegörelse. Badet bevakas idag av kameror och skyddas med stängsel och lås.

(7) IP Näsby, bindas med pärlbandet och skyltas tydligt.

(8) Lek och grillplatsen Hjärtebacks park, bindas med pärlbandet och förtydligas med sol- och väderskydd.

(9) En liten sitt -och lekplats vid korsningen mellan Näsbychaussén och Bataljonvägen intill Gamlegårdens centrum och Fröknegårdsskolan gör korsningen till en trevlig och säker plats att vistas på, särskilt om den utsmyckas med en lekfull skulptur från barnlitteratur eller barnprogram. Platsen skulle uppskattas av barn och mammor då de flesta lekplatser i området inte upplevs trygga när ungdomar och män vistas i närheten

Pärlbandet, är ett ledande stråk med starkt karaktär som sammanbinder befintliga stråk i området. Genom en enande markbeläggning, belysning och symboler knyts flera målpunkter samman i området, vilket saknas idag på platsen. Tryggheten ökar när människor kan se framåt och omkring sig. Möjligheten att se in och ut ur ett område är en viktig faktor för trygghetsskapandet (Brottsförebyggande rådet, 2022). Genomförande av planförslaget är möjligt eftersom flesta av dess ligger på allmänplats och staden ägar det.

8. Diskussion

I det här kapitlet förs en diskussion kring hur studien har genomförts och huruvida metoderna har varit relevanta att tillämpas vid studien. Resultatet av platsanalysen diskuteras samt vilken trovärdighet och genomförbarhet de framtagna planförslagen har. Slutligen förs ett resonemang kring det fortsatta arbetet och huruvida studien kommer till användning och förverkligas i framtida planer för hållbar stadsutveckling i Näsby.

Jag har valt att studera miljonprogrammet för att ta reda på hur en ny mötesplats på Gamlegårdens parkeringsyta kan bidra till ökad integration och trygghet i Näsby. Vid första platsbesöket på Gamlegården blir jag överraskad av Gamlegårdens storskalighet och de stora mellanrummen mellan byggnaderna. Centrumet är den enda offentliga platsen och det ser trist ut. Flera personer uttryckte att Gamlegården är otryggt och ville flytta därifrån. Av dessa anledningar vill jag genom min studie visa hur förändringar kan göra centrumet mer tryggt och levande

8.1. Resultatdiskussion

Mötesplatser för ökad trygghet och integration, samtliga forskningrapporter och litteraturer om offentliga miljöer, integration och trygghet diskuterar konsekvent vikten av fungerande offentliga miljöer. Majoriteten av dessa betonar vikten av anpassning till människors behov och att bygga i mänsklig skala (Gehl 2010, Jacobs 1960, Lynch 1960, Vinnova 2020). Miljöprogrammet är ett betydelsefullt arv som bör bevaras och anpassas till dagens behov och befolkningssammansättning (Söderlind, 1998). Bostadsområden ska vara lätta att nå och orientera sig i Grundläggande strukturer för liv och rörelse, mänsklig närvaro skapar levande och trivsamma stadsmiljöer (Lynch, 1960). Människor drar sig till platser där det finns andra människor. Goda livsmiljöer behöver närhet till kultur och mötesplatser som utvecklas i symbios med resten av staden. Dessa tillsammans bidrar till lokalutveckling ökad trivsel och känslan av delaktighet (Gehl, 2010).

Sammanlänkade offentliga platser för ett sammanhållet samhälle, dagens

informationssamhälle kräver bättre sammankopplade mötesplatser för att rätt information i rätt form ska cirkulera och bli tillgänglig för flera grupper i samhället. I de flesta miljonprogramområden är köpcentret ett viktigt nav, och utgör dess viktigaste offentliga plats. Där utformning och innehåll skapar möjligheter för olika typer av sociala möte. Välintegrerade mötesplatser där kulturer och generationer samsas är ett lyckat recept för marknadsföring av staden och för dagens framtida prioriteringar (Lundevall 2015, Social hållbarhet Näsby, 2021). En sammanhållen och integrerad stad fås genom trygga och folkvänliga stråk mellan dess olika stadsdelar (Jacobs, 1960).

Frågeställningarna

Frågeställningarna i denna studie har varit grunden till studiens upplägg och svaren återfinns i resonemangen som presenteras genom arbetet.

- Vilka fysiska förändringar ska införas i Gamlegårdens centrum för att bli ett tryggt och levande centrum?

Besvaras med stöd av litteraturen, teorierna, synpunkter från fokusgruppsdiskussioner och inspiration från referensprojekten. Här får läsaren följa resonemang kring miljonprogrammets område, hur fysiska strukturen påverkar sociala livet och köpcentrum som områdets nav. Mötesplatser finns i flera variationer och varje variation har sina förutsättningar och utmaning och ingen mötesplats är lik den andra. Det finns ingen mall för hur och vilka förändringar som ska införas på köpcentrum från 60-talet för att bli tryggt och levande? Här bör tillfogas att det finns vägledande riktlinjer och erfarenheter från genomförda köpcentrumsförnyelser i olika delar av landet att ta del av för att åstadkomma en positiv förändring.

- Vilka funktioner, aktiviteter och rum kan bidra till att göra mötesplatsen jämlik och generationsöverskridande?

Besvaras delvis i avsnitt forskningsöversikt, Jan Gehls kvaliteter för utomhusaktiviteter, exempel från referensprojekten samt genom planförslagen. En god design och områdets samverkan kan skapa fungerande jämlika och generationsöverskridande mötesplatser.

- Hur kan en utveckling av Gamlegårdens centrum och mötesplats bidra till att Näsby kommer närmare målet att bli ett modellområde för hållbarhet?

Denna fråga besvaras genom det resonemang som förs genom hela studien. De riktlinjer, strategier och verktyg som presenteras i litteraturöversikten och stadsanalys teorier underlättar arbetet för mobilisering av krafter som finns i området mot målet. Planförslagen som redovisas i arbetet ger konkreta exempel på ett genomförande som skulle öka möjligheten för mötesplatsen Gamlegården att föra Näsby närmare målet att bli modell för hållbar utveckling. Förslaget utgår från köpcentrums behov av anpassning, samt rekommendationer och önskemål som framförs i intervjuerna, boendedialogen, analysen och inspiration från referensprojekten.

8.2. Metodval

För att kunna besvara dessa frågor har olika verktyg för stadsanalys gjorts av Jan Gehl, Kevin Lynch och CPTED. Dessa har studerats och använts som utgångspunkt vid inventering,

platsanalys och utarbetning av planförslagen för Gamlegårdens centrumutveckling, mötesplats och sammanlänkning. Att jag valde just dessa analysteorier var delvis att jag ville fördjupa mig inom dessa analysmetoder och delvis för att jag anser att de kompletterar varandra på ett utmärkt sätt. Metoderna är kända och väletablerade som verktyg för stadsanalys och används nationellt och internationellt.

I avsnitt **3.5 jämförelse av analysmetoderna** diskuterade jag hur metoderna överensstämmer, kompletterar och krockar med varandra. Det är förstärkt av resultaten som visade liknande utfall. Det har varit nödvändigt att använda flera olika analysmetoder eftersom platserna har olika karaktärer och innehåll. En enkel anledning till detta beror på att vissa aspekter skulle falla bort i en viss metod medan de kan fångas upp i en annan. Gehls metod ger väl detaljerade beskrivningar om rumsform, gestaltningar, användningar och aktiviteter som kan uppstå. Lynch visuella analys ger istället en bra överskådlig bild av staden. Med CPTED får man möjligheter att kartlägga problem med universella principer och testa nya lösningar

och därmed motivera förändringar i den fysiska miljön. De geografiska avgränsningarna för analysmetoderna möjliggjorde olika nivåer av platsanalys. Lynch visuella metod och CPTED principer gav en överskådlig bild av området. Gehls metod utfördes på en djupare nivå. Grundtanken med valen är att Näsby är en liten stadsdel och det finns anledning att diskutera metodernas användbarhet i Näsby. I vissa fall kändes det orimligt att i den visuella analysen tala om starka stråk, landmärken och noder. Liknande situation uppstod gällande CPTED när man pratar om territorialitet och ansvarstagande. Gamlegården har ett omfattande problem med sociala konflikter och nerskräpning i utemiljöer. Därför ställde jag mig frågan om analysen faktiskt kan ge några värdefulla resultat som kan accepteras av ABK. Även Gehls teori kan till viss del ifrågasättas vid tillämpning på en större mötesplats med flera icke homogena grupper. Gehl talar om förlängning av privata, halvprivata och offentliga utrymmen och att de ska komplettera varandra för ökad social interaktion. Här är jag lite försiktig om detta faktiskt är genomförbart på Gamlegården som saknar en övergångsmentalitet mellan privata och offentliga utrymme, privat- och offentlig

frihet. Hur ska dessa genomföras utan konflikter? Med anledning till dessa omständigheter är jag tveksam till större mötesplatser i form av ett multifunktionellt hus och utan en stark officiell översyn i ett utsatt område. Detta bör definitivt belysas i fortsatt arbete för utveckling av Näsby och mötesplatsen.

8.3. Om resultaten

Att kunna göra subjektiva bedömningar av stadsmiljöer är värt diskussioner. Det har varit både positivt och negativt. Det positiva var att man utgick utifrån ett annat perspektiv på staden. Man har inte någon känslomässig koppling eller förutbestämda avsikter om den studerande miljön. Risken är annars att man blir hemmablind och mister detaljer såsom kvalitet och brister som finns i studieområdet. Det var tydligt för mig att ha i baktanke i möten och samtalet med personer som bor och jobbar på Gamlegården. Under analysen kunde jag upptäcka spännande platser och karaktäristiska gaturum. Det som kan vara negativt med mina subjektiva bedömningar är min otillräckliga lokalkännedom om Näsby. Området är stort och mina erfarenheter av det

är inte djupgående. Jag kunde bara besöka området under vissa dagar och tider med hjälp av kollektivtrafik (en fotgängares perspektiv), vilket kan göra min analys otillräckligt nyanserad. Ger inte en helhetlig bild om stadsdelen till exempel om hur familjerna delar på de gemensamma platserna på gårdarna och hur vardagskartan ser ut för flera av dem som bor i området. För att skapa mig en uppfattning om dessa har jag samtalat med flera personer från området. Detta anser jag har kompletterat min subjektiva uppfattning till en viss mån. En kompletterande studie under en längre tid och på flera gårdar skulle ändå kunna genomföras. Mycket av det som presenteras under analysen var saker som kanske redan var kända hos kommunen och ABK. För vissa saker finns dessutom planer på åtgärder eller är under projektering. Trots detta var det oerhört viktigt för mig att genomföra analysen. Även om man till stor del är medveten om vilka problem och brister som finns kan det vara svårt att förstå bakomliggande orsaker. När en grundlig studie genomförs och kvaliteter och brister noteras kan man se vad som faktiskt finns. Analysmetoderna kan därför vara ett sätt att förklara *varför situationen* på en viss plats ser

ut som den gör. Slutsatser kan därifrån dras, förslag till förbättringar lättare formuleras och presenteras.

I Resultatet utpekades brist på fungerande sociala ytor i centrum och parkeringsyta. Gehl menar att fysiska miljöer med rättplacerade sittplatser, kort avstånd mellan enheter på gatufasader och överlappade aktivitetsytor är avgörande för platsens attraktivitet. Lynchs noder och stråk tillsammans med CPTED principer såsom tillträdeskontroll och aktivitetsstöd har vid flera tillfällen föreslagits i planförslagen i studien. Därför tycker jag att det är anledning att diskutera analysmetoderna.

De förändringar som ska genomföras i köpcentret, centrumtorget, parkeringsytan, GC-stråken, infarten och övergångsstället är väldigt intressanta. Förändringar som jag tror kan leda till ett högre integrationsvärde både socialt och fysiskt. En stor och omfattande multifunktionsmötesplats på centrumtorget visar sig inte lämplig. Den kommer inte generera stora effekter på integration och sammanlänka. Effekterna kan bli de omvända och starka personer och familjer kan sticka ut på bekostnad av andra svaga grupper. Denna

tendens finns på flera gemensamma platser i Gamlegården. Analysen visar istället att en hög integration kan säkerställas via redan befintliga noder och tillkomna platsbindningar i närheten av dessa. CPTED principer, trots att de nyligen började impliceras i svenska städer, är en användbar och intressant metod och bör ses som komplement till övriga stadsanalyser. Att enbart förlita sig på CPTED kan dock vara riskabelt. Det är inte klart hur långt man kan gå med principerna när det gäller övervakning och tillträdeskontroll. Även vid hantering av övergångszoner i offentliga miljöer i ett utsatt område. Genom att föreslå olika typer av mötesplatser av mindre omfattning med bestämda funktioner på flera platser i Gamlegården skulle flera platser aktiveras, socialnärvaro och integration ökas. Ett kulturhus och ett aktivitetshus är exempel på mötesplatser som analysen tycker är intressanta att genomföra. Det skulle på sikt positivt påverka områdesutvecklingen som modell för hållbarhet i Näsby.

8.4. Planförslagen

Planförslagen som formuleras i studien är dels på övergripande nivå, dels på detaljerad nivå

för Gamlegårdens centrum, Centrum torget och Näsby. Förslagen är helt och hållet baserade på resultaten från de genomförda analyserna. Syftet är att göra köpcentret tryggt, socialt och attraktivt för boende, besökare och verksamheterna på centret. På så vis skapas bättre förutsättningar för att lösa områdets problem med otrygghet och integration. På sikt skulle det lättare kunna sammanlänka Gamlegården med Näsby. Som inspiration till planförslagen har jag studerat flera utförda analysstudier som utförts av Spacescape och Gehls arkitektur och hur andra städer i Sverige jobbar med utveckling av sina utsatta områden. Många av förslagen som förkom i analysen är ganska generellt formulerade och kan därför tillämpas på flera ställen i området, medan andra är specifika för vissa plaster. De handlar om anpassning efter rumsligintegration och inströmning till området. Förflyttning av infarten gör platsen mer integrerat med Södra Näsby. Busstrafiken på Näsbychaussén aktiverar centrumets östra ingång och binder det nya kulturhuset med Kristianstads centrum. I min analys förkommer ett kulturhus och detta förslag kan ses som en stor och komplex lösning, men nödvändig. Urbana Hemsbyggdgården skulle

bättra fungera som ett paraplykoncept för utveckling av Gamlegården och Näsby om den flyttar till en byggnad med säkrare kvaliteter och funktioner. Dock har jag valt att stanna på grundnivå vad gäller förslagen på mötesplatsen och kulturhuset för att undvika att fastna i detaljer och specifika utformningar och funktioner. Undvikandet beror också på att jag inte hinner utforma detaljer som är avsatta för ändamålen som en multifunktionell mötesplats och kulturhus ska ha. Att istället föreslå riktlinjer och strategier för förändring av köpcentret, centrumtorget, Näsbystråk samt noder anser jag att en rimlig nivå för studien har uppnåtts. Längre fram i arbetet med stadsutveckling- Näsby ska detaljerade studier och förslag på detaljerad utformning kunna genomföras.

8.5. Om fortsättningen

Den fördjupande översiktsplanen för Kristianstad (ÄÖP) och även Lokalplanen för Utveckling av Näsby befinner sig i olika skeden därför kan denna platsanalys ses som ett steg i denna riktning. Analysen kommer därmed att utgöra ett diskussionsunderlag för de kommande planerna. Tydliga mål och

visioner som är baserade på samsyn kring problem och brister, samförstånd om kvaliteter som finns i ett område är viktiga för att skapa en gemensam drivkraft för vilken riktning Gamlegården och Näsby ska utvecklas. Detaljstudier av olika slag kommer att vara nödvändiga i arbetet med Stadsutveckling Näsby. Trygghet, integration och gängkriminalitet förebyggande insatser spelar stor roll för Gamlegården och Näsby. Detta kommer att behöva undersökas ingående. Här handlar det om att ta vara på befintlig infrastruktur, skapa nya mötesplatser och noder. Se över utemiljöerna och stråken och hur de samspelar. Dessutom krävs mobilitetsåtgärder och utvärdering av antalet parkeringsplatser i Gamlegården och på centrumtorget. Omlokalisering kan få betydande effekter för områdets fortsatta utveckling. Stor vikt bör läggas på territorialitet, få bukt med nedskräpning och sociala konflikter i området genom normförändring. Detaljerade ritningar för vissa åtgärder kan vara aktuella framöver. Exempelvis kan gestaltungsförslag på utemiljöer samt platsbildningar tas fram.

9. Referenser

9.1. Litteratur

- AB Kristianstadsbyggen (2022) Tillgänglig:
<https://www.abk.se/artikel/abk-historia-60-och-70-talet>
- AB Kristianstadsbyggden (2016) ABK satsar på att förnya Gamlegårdens centrum. Tillgänglig:
<https://www.mynewsdesk.com/se/abk/pressreleases/abk-satsar-paa-att-foernya-gamlegaardens-centrum-1318575>
- ABK (2022) Gamlegårdens aktivitetsplats. Tillgänglig:
<https://www.abk.se/artikel/gamlegardens-aktivitetsplats>
- ABK (2021). Barn med och påverkar när ABK planerar nytt multisportområde på Gamlegården. Tillgänglig:
<https://www.mynewsdesk.com/se/abk/pressreleases/barn-med-och-paaverkar-naer-abk-planerar-nytt-multisportomraade-paa-gamlegaarden-3124832>
- ABK (2022). ABK historia - 60- och 70-talet. Tillgänglig: <https://www.abk.se/artikel/abk-historia-60-och-70-talet>
- ABK (2019). Krafttag mot skräp och sopor. Tillgänglig:
<https://www.abk.se/CM/Templates/Article/general.aspx?cmguid=581663e9-a128-428b-a172-d2eb1584be77>
- Allmännytta (2022) Miljonprogrammet. Tillgänglig:
<https://www.allmannytta.se/historia/tidslinje/miljonprogrammet/>
- Andersson, O. (2012). Vykort från Utopia: Makten Stockholm och medborgarnas stad. Tallinn: Estland
- Arnstberg, K & Ramberg, I. (red) (1997). I stadens utkant: perspektiv på förorter. Vällingby: Baran Vällingby
- Arnstberg, K. & Bergström, I. (2010). Bostaden i staden: Europa planerar för stadsboende och stadsliv. Stockholm: Kristianstads Boktryckeri AB
- Barn & ungdomsråd 2017. Rapport 2017 Stockholms stads barnombudsman. Tillgänglig:
<https://barnrattsresan.barnombudsmannen.se/media/1073/slk219-stockholm-stad-barnombudsmansrapport-2017.pdf>
- Bergdahl, L (2017). CPTED för en trygg park – en studie om betydelsen av den fysiska miljöns utformning i en park ur ett trygghetsperspektiv. Tillgänglig: CPTED för en trygg park (kth.se)
- Boverket. (2013). Planera för rörelse! - en vägledning om bygg miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen. Boverket Internt
- Boverket (2021). BID- en samverkansmodell mellan fastighetsägarna. Tillgänglig:
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/samverkansmodeller/bid/>
- Boverket (2019). Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED). Tillgänglig:
[https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/fysiska-atgarder/cpted/\(2022-06-30\)](https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/fysiska-atgarder/cpted/(2022-06-30))
- Boverket (1997). Mötesplatser i förorter. Utvärdering av statsbidrag. Tillgänglig:
https://data.kb.se/datasets/2015/02/sou/1998/1998_25%28librisid_18628452%29.pdf
- Boverket (2010). Plats för trygghet. Tillgänglig:
https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/plats_for_trygghet.pdf (2022-04-10)
- Boverket (2018) Tillgänglighet på allmänna platser och områden för andra anläggningar. Tillgänglig:
[https://www.boverket.se/sv/PBLkunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/allmanna/tillganglighet/\(2022-05-18\)](https://www.boverket.se/sv/PBLkunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/allmanna/tillganglighet/(2022-05-18))
- BRÅ (2022) Det brottsförebyggande arbetet i Sverige Nuläge och utvecklingsbehov 2022
https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784014e7/1649331136136/2022_Det_brottsforebyggande_arbetet_i_Sverige.pdf
- Carmona, Matthew, C. Tiesdell S. Heath, T & Oc T. (2010) Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design. 2 uppl., Storbritannien: Architectural Press.
- Ceccato, V. (2010). Trygg stadsmiljö Teori och praktik för brottsförebyggande & trygghetsskapande åtgärder. Tillgänglig:
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/trygg-stadsmiljo.pdf>
- CMB – Centrum för Management i Byggsektorn- Vad hindrar respektive möjliggör tät och blandad stadsutveckling? Tillgänglig: https://www.cmb-chalmers.se/wpcontent/uploads/2015/11/Vad_hindrar_blandstad_kortrapport_min.pdf

CMB – Centrum för Management i Byggsektorn- Perspektiv på bostadsförnyelse Vad kan vi lära av tidigare renoveringar? Stadsutveckling? Tillgänglig: https://www.cmb-chalmers.se/wp-content/uploads/2015/10/Perspektiv_bostadsfornyelse_kortrapport1.pdf

CPTED-organisationens representant i Sverige (2021). Tillgänglig: [https://www.mynewsdesk.com/se/stiftelsen-tryggare-sverige/pressreleases/stiftelsen-tryggare-sverige-bli-den-internationella-cpted-organisationens-representant-i-sverige-3075993\(2022-07-05\)](https://www.mynewsdesk.com/se/stiftelsen-tryggare-sverige/pressreleases/stiftelsen-tryggare-sverige-bli-den-internationella-cpted-organisationens-representant-i-sverige-3075993(2022-07-05))

Dahlin-Ivanoff, S & Holmgren, K (2017). Fokusgrupper: Spain. GrapyGems.

Dell Technologies (2022) Kodcentrum kan lära fler unga att programmera. Tillgänglig: <https://www.dell.com/sv-se/blog/kodcentrum-kan-laera-fler-unga-att-programmera/>

Delmos (2012) Segregation. Tillgänglig: [https://delmos.se/om-segregation/\(2022-04-01\)](https://delmos.se/om-segregation/(2022-04-01))

Eberhard, D. (2006). I trygghetens narkomanernas land: Sverige och det nationella paniksyndromet: Falu: Scandbook

Fastighetsägarna (2021) så skapar vi socialt välmående bostadsområden: Slutrapport för branschinitiativ avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder. Tillgänglig: [https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gfrs-rapporter/sa-skapar-vi-socialt-valmaende-bostadsomraden_v2.pdf?bustCache=1654028115203\(2022-05-14\)](https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gfrs-rapporter/sa-skapar-vi-socialt-valmaende-bostadsomraden_v2.pdf?bustCache=1654028115203(2022-05-14))

Fastighetnytt (2021) Debatt: Riv inte miljonprogrammen – återerövra dem. Tillgänglig: <https://www.fastighetsnytt.se/samhallsbyggnad/arkitektur/debatt-riv-inte-miljonprogrammen-atererovra-dem/>

Fastighets Sverige (2016) ABK förnyar Gamlegårdens centrum. Tillgänglig: <https://www.fastighetssverige.se/artikel/abk-fornyar-gamlegardens-centrum-r-n-20270> (2022-04-30)

Formas Fokuserar 20(2012). Miljonprogrammet – utveckla eller avveckla? Tillgänglig: https://formas.se/download/18.462d60ec167c69393b913bd9/1549956099902/miljonprogrammet_utveckla_eller_avveckla.pdf

Framtiden (2022). Hjällbo Centrum får lyft av Poseidon och Boverket: Tillgänglig: <https://framtiden.se/hjallbo-centrum-far-lyft-av-poseidon-och-boverket/> (2022-03-20)

Framtiden (2022). Hållbarhet för oss: Tillgänglig: https://poseidon.goteborg.se/wp-content/uploads/Arssrapport_utvecklingsomraden_2021.pdf (2022-03-18)

Framtiden (2022). Nu öppnar Mixköket i Hammarkullen. Tillgänglig: [https://framtiden.se/nu-oppar-mixkoket-i-hammarkullen/\(2022-07-26\)](https://framtiden.se/nu-oppar-mixkoket-i-hammarkullen/(2022-07-26))

Framtiden (2021). Positiv utveckling i Göteborgs utsatta områden: tillgänglig: https://www.mynewsdesk.com/se/forvaltnings_ab_framtiden/pressreleases/positiv-utveckling-i-goeteborgs-utsatta-omraaden-3136253 (2022-03-20)

Framtiden (2022). Städning i egen regi gör succé i Hjällbo: Tillgänglig: <https://framtiden.se/stadning-i-egen-regi-gor-suce-i-hjallbo/> (2022-05-28)

Framtiden (2022) Vi gör det här tillsammans. Tillgänglig: https://poseidon.goteborg.se/wp-content/uploads/Arssrapport_utvecklingsomraden_2021.pdf

Franzén, M. Hertting, N. & Thörn, C. (2016). Stads till salu: entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde. Polen: Axlo

Förpackningsinsamlingen (2004). Tillgänglig: <https://news.cision.com/se/forpackningsinsamlingen/r/sopspaning-vid-gamlegarden-kristinanstad,c95563>

Gehl, J. (2010). Life Between Buildings: Using public space. The Danish Architectural press

Glimt Film (2021) YallaTrappan- arbetsglädje och systemskap. Tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=1SElh417Yug> (2022-05-31)

Göteborg Stads (2022). Guts, en mötesplats för tjejer. Tillgänglig: <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/guts-fritidsgard> (2022-07-03)

Göteborg Stad (2022). Kulturella mötesplatser. Tillgänglig: [https://stadsutveckling.goteborg.se/konst-och-kultur/konst-i-stadsmiljon/\(2022-07-12\)](https://stadsutveckling.goteborg.se/konst-och-kultur/konst-i-stadsmiljon/(2022-07-12))

Göteborg Stad (2017). Inventering av Kulturvärden i KKA Pilotarbete Kortedala. Tillgänglig: https://samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta/web/image/blob/1303939/Kulturv%C3%A4rdesinventering%202017_01.pdf (2022-07-17)

Handlingsplan Näsby stadsutveckling ett modellområde för hållbar utveckling med målbild och

genomförandeplan 2021-05-12. (Kristianstads Kommun, 2021)

Helsingborg (2022). Aktivitetshuset Tryckeriet. Tillgänglig: [https://helsingborg.se/uppleva-och-gora/aktivitetshuset-tryckeriet/\(2022-07-03\)](https://helsingborg.se/uppleva-och-gora/aktivitetshuset-tryckeriet/(2022-07-03))

Hem & hyra (2016). Så ska kvinnor och barn blir tryggare i Gamlegårdens centrum. Tillgänglig: <https://www.hemhyra.se/nyheter/sa-ska-kvinnor-och-barn-blir-tryggare-i-gamlegardens-centrum/>

Hillier, B. (1996). Space is the Machine, a Configurational Theory of Architecture, Cambridge

Huddinge kommun (2022). Huddinge kommun Översiktsplan 2030. Tillgänglig: [https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/_gemensamma/styrdokument-overgripande/strategi/oversiktsplan-2030/oversiktsplan-huddinge-kommun-2030 \(2022-04-02\)](https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/_gemensamma/styrdokument-overgripande/strategi/oversiktsplan-2030/oversiktsplan-huddinge-kommun-2030 (2022-04-02))

Huddinge kommun (2012). Trygghetshandbok- Stadsmiljöer. Tillgänglig: [trygghetshandbok-stadsmiljoer.pdf](https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/stadsmiljoer.pdf) (huddinge.se) (2022-04-15)

Inobi (2017). Att bygga mötesplatser: Guide till strategisk interstrukturförsörjning

Innovation Skåne (2022). Innovationer för Skåne och Världen. Tillgänglig: <https://innovationskane.com/om-oss/#section5>

Jacobs, J. (2004). Den amerikanska storstadens liv och förfall. Borgå, Finland: WS Bookwell

Jensen, M. (1995) Kvalitativa metoder-för samhälls- och beteendevetare. Printed in Sweden. Litteraturstudier. Lund

Kaladjahi, H. (2002). Stora fiskar äter fortfarande små fiskar. Helhetsutvärdering av storstadssatsningen i Botkyrka kommun. Botkyrka: Elanders Gotab

Klingberg, E. (2006). När ny urbanismen kom till stan. Pratminus Förlag,

Kristianstads kommun. (2022). Handlingsplan Näsby stadsutveckling ett modellområde för hållbar utveckling med målbild och genomförandeplan 2021-05-12. (Kristianstad Kommun, 2022)

Kristianstadsdagbladet (2021) Vi ska bygga nytt, inte riva på Gamlegården. Tillgänglig: <https://www.kristianstadsbladet.se/debatt/vi-ska-bygga-nytt-inte-riva-pa-gamlegarden-55c9cd45/> (2022-03-10)

Kristianstads kommun (2019). Invigning av det offentliga konstverket Marmorlinjen. Tillgänglig: https://www.mynewsdesk.com/se/kristianstads_kommun/pressreleases/invigning-av-det-offentliga-konstverket-marmorlinjen-2927340 (2022-07-08)

Kristianstads kommun (2021). Översiktsplan och strategisk planering. Kristianstads kommun. Tillgänglig: [https://www.kristianstad.se/sv/bygga-bo-och-miljo/detaljplan-och-oversiktsplan/oversiktsplan/pagaende-oversiktlig-planering/\(2022-02-15\)](https://www.kristianstad.se/sv/bygga-bo-och-miljo/detaljplan-och-oversiktsplan/oversiktsplan/pagaende-oversiktlig-planering/(2022-02-15))

Kristianstads kommun (2022). BRÅ Vandrings på Gamlegården. Tillgänglig: <https://www.kristianstad.se/sv/nyhetsarkiv/bra-vandring-pa-gamlegarden/> (2022-05-25)

Kristianstads kommun (2022). Näsby historia: tillgänglig: [https://www.kristianstad.se/sv/uppleva-](https://www.kristianstad.se/sv/uppleva-och-gora/idrott-motion-och-bad/bad-simhallar/arkiv-och-slaktforskning/lokalhistoria/nasby---historia/)

och-gora/idrott-motion-och-bad/bad-simhallar/arkiv-och-slaktforskning/lokalhistoria/nasby---historia/

Kristianstadsbladet (2021) Flera vakter och mer kameraövervakning på Gamlegården. Tillgänglig: <https://www.kristianstadsbladet.se/kristianstad/fler-vakter-och-mer-kameraovervakning-pa-gamlegarden-be878063/> (2022-04-05)

Kodcentrum (2022) <https://kodcentrum.se/om-kodcentrum>

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, 2015. Tillgänglig: <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/utredningar-och-rapporter/social-hallbarhet/skillnadernas-stockholm.pdf>

Legeby, A. (2010). From Housing Segregation to Integration in Public Space A Space Syntax Approach Applied on the City of Södertälje. Tillgänglig: <https://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:476471/FULLTEXT01.pdf>

Lindberg, A. (2014). Planering för mötesplatser i staden Fokusområde: Annedal, Stockholm.

Luleå tekniska universitet (2021). Universitetet får viktig roll i europeisk satsning på sociala innovationer. Tillgänglig: [https://www.ltu.se/ltu/Samverkan/Motesplats-Social-Innovation/Universitetet-far-viktig-roll-i-europeisk-satsning-pa-sociala-innovationer-1.209741\(2022-05-31\)](https://www.ltu.se/ltu/Samverkan/Motesplats-Social-Innovation/Universitetet-far-viktig-roll-i-europeisk-satsning-pa-sociala-innovationer-1.209741(2022-05-31))

Lundevall, P. (2015). Staden mellan rummen: Stockholms stadsbyggnad i brytningstid. Stockholm: Carlsson Bokförlag

Lynch, K. (1960) The Image of the City. MIT Press

Andersson, E. Andersson, R. Fransson, U Mats Franzén, M. Magnusson, L. m.fl. (2008). Den delade staden: segregation och etnicitet i stadsbygden Den delade staden 2 upplagan. Umeå: Borea Bokförlag

Malmö stads (2021). BID Sofielund ett verktyg för stadsutveckling. Tillgänglig: <https://malmo.se/Om-Malmo-stad/Studiebesok/Tema-Hallbar-stad/Social-hallbarhet/BID-Sofielund.html>

Microsoft (2017). Tillsammans tänder vi framtidens digitala stjärnor. Tillgänglig: [https://news.microsoft.com/sv-se/2017/05/15/vitander-framtidens-digitala-stjarnor/\(2022-05-31\)](https://news.microsoft.com/sv-se/2017/05/15/vitander-framtidens-digitala-stjarnor/(2022-05-31))

Mitt i Söder, (2019). Polisen: Kriminella jobbar på fritidsgårdar. Tillgänglig: <https://www.mitti.se/nyheter/polisen-kriminella-jobbar-pa-fritidsgardar/repjclQPRT9ukr4C0xcqhS9Ig4w/> (2022-07-06)

Mobilitiesplan för Skåne (2017). Tillgänglig: https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer/mobilitetsplan_low.pdf

Månadsbladet (2019). Ett krafttag mot nedskräpning och för en korrekt sopsortering på Gamlegården. Tillgänglig: [https://kvarteret.abk.se/content/uploads/20/09/abk2019-09-november.pdf\(2022-07-25\)](https://kvarteret.abk.se/content/uploads/20/09/abk2019-09-november.pdf(2022-07-25))

Olsson, S. (2008). Stadens attraktivitet och det offentliga stadslivet: Tillgänglig: <https://www.yumpu.com/sv/document/view/20370394/stadens-attraktivitet-och-det-offentliga-stadslivet-cerum-umea->

Polisen- Årsredovisning (2020) Tillgänglig: <https://polisen.se/siteassets/dokument/polisens-arsredovisning/polismyndighetens-arsredovisning-2020.pdf>

Poseidon (2020). Strategier för utveckling av Hjällbo. Tillgänglig: https://goteborg.se/wps/PA_Pabolagshandlingar/file?id=27102 (2022-03-11)
Project For Public Spaces. (2008). Tillgänglig: Vilken roll kan design spela för att skapa säkrare parker? (pps.org)(2022-07-15)

Sahlin, I. (red) (2010). I trygghetens namn: Göteborg: Daidalos Bokförlaget AB

Samhällsbyggaren (2017). Vilken betydelse har stadsmiljön för säkerheten? Tillgänglig: <https://samhallsbyggaren.online/wp/experterna/vilken-betydelse-har-stadsmiljon-for-sakerheten/> (2022-07-01)

Spacecape (2021). Ett sammanhängande Huddinge: tillgänglig: <https://www.huddinge.se/globalassets/ovriga-webbar/verksamhetswebbar/oversiktsplan/dokument-oversiktsplan/op-2050-ett-sammanhangande-huddinge-2021.pdf> (2022-04-02)

Spacecape (2022) Mäta staden. Tillgänglig: https://www.spacecape.se/wp-content/uploads/2016/11/mata_stad_20161117.pdf (2022-02-07)

Social hållbarhet- Näsby (2021). Tillgänglig: https://www.kristianstad.se/contentassets/6580dae69fd64c1aaa826eb98afdcca1/rapport-social-hallbarhet-nasby_2021.pdf

Statens konstråd (2022). Marmorlinjen och Förhandlingen. Tillgänglig: <https://statenskonstrad.se/konst/marmorlinjen-och-forhandlingen/> (2022-07-08)

Ström, R (2010). Att etablera alternativkultur; En rapport om det annorlunda Umeå. Tillgänglig: <https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:326662/FULLTEXT01.pdf> (2022-07-05)

Söderlind, Jerker (1998). Stadens renässans från sårhåle till samhälle: om närhetsprincipen i stadsplaneringen. Stockholm: SNS förlag

Thörn, H. (2013). Stad i rörelse: stadsomvandling och striderna om Haga och Christiania. Falu: bokförlag Atlas

Trivector (2018). Mobilitet och tillgänglighet hos boende i socialt utsatta områden Delrapport 1 från Forskningsprojektet Inkluderande MaaS. Tillgänglig: https://www.trivector.se/wp-content/uploads/2019/08/2018_45_vinnova_inkludera_nde_maas_delrapport_1_v1-0-1.pdf (2022-07-12)

Tioteovry (2022). PPS projektmodell. Tillgänglig: [https://www.tioteovry.com/se/tjanster/affars-och-teknikradgivning/pps/pps-modellen/pps-projektstyrning/\(2022-07-01\)](https://www.tioteovry.com/se/tjanster/affars-och-teknikradgivning/pps/pps-modellen/pps-projektstyrning/(2022-07-01))

Trollhättans Stad, 2022. Tillgänglig: <https://www.trollhattan.se/startside/uppleva-och-gora/avgifter-och-taxor-kultur-och-fritid/kronan-kulturhus/>

Tryggare Sverige- Tillsammans gör vi skillnad Platssamverkan för att skapa ett säkert och levande

Jakobsberg (2022). Tillgänglig:
<https://www.mynewsdesk.com/se/stiftelsen-tryggare-sverige/pressreleases/platssamverkan-foer-att-skapa-ett-saekert-och-levande-jakobsberg-3178591> (2022-07-01)

Unesco (2021). Cities culture, creativity. Tillgänglig:
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377427/PDF/377427eng.pdf.multi>. (2022-07-10)

Umeå universitet (2022) Mötesplats Social Innovation. Tillgänglig: <https://www.umu.se/samverkan-och-innovation/samarbeta-med-oss/motesplats-social-innovation/> (2022-05-31)

United (2022) <https://unfccc.int/news/new-un-high-level-advisory-group-on-sustainable-transport>

Vinnova (2015) Social innovation- Vinnova Information VI 2015:4 Tillgänglig:
https://www.vinnova.se/contentassets/693e9b8253f6438190b90283f040046d/vi_15_04_t.pdf (2022-05-30)

Åsberg, Rodney (2001). Det finns inga kvalitativa metoder– och inga kvantitativa heller för den delen. Det kvalitativa-kvantitativa argumentets missvisande retorik, Pedagogisk Forskning i Sverige

Åström, K (1993). Stadsplanering i Sverige: Trelleborg: skogs Boktryckeri AB

ÄÖP, Översiktsplan för Kristianstads Stad (2021) Tillgänglig:
<https://www.kristianstad.se/contentassets/e6048f85964f493390be2769ee646d7b/antagen-op-kristianstad-stad--kortversion.pdf>

9.2. Muntliga källor

Coop -Gammelgårdens centrum (2022-04-06)
Fältsekreterare (2022-04-06)
Gamlegårdens bibliotek (2022-04-13) Camilla Nilsson
Gamlegården kafé och konditori (2022-05-05)
Kvinna boende i Gamlegården (2022-07-18)
Öppna Förskolan (2022-04-06)

9.3. Bildkällor

Icke numrerade bilder är egna fotograferade foto,
Bilder 1, 2,3, 10, 25: Kristianstad Kommun
Bild 5: Kristianstadsbladet
Bild 6: Polisen 2021
Bild 11, Hjällbo centrum- Poseidon.se
Bild 13: BID Sofielund; Malmö. Tillgänglig på:
<https://talkofthecities.iclei.org/bid-malmo-a-tool-for-good-urban-development/>
Bild 14: Spacescape Närhetsanalyser – Spacescape
Bild 17: Mixköket, Nu öppnar Mixköket i Hammarkullen – Framtiden- FramtidenFramtiden.se
Bild12: Hjällbo centrum. <https://framtiden.se/hjallbo-centrum-far-lyft-av-poseidon-och-boverket>
Bild 22 Film om Gamlegården- Youtube (2011)

Bilder på sida (62& 63)

1-, Höskolan Kristianstad tillgänglig på:
<https://www.hkr.se/om-hkr/fakta-om-hogskolan/hogskolans-historia/>
2-Entrén till Hjärtebackspark från Näsbychaussén
3-Korsningen mellan Kullmans- och Kommendant's väg. Tillgänglig: Googles mapps: Tillgänglig:
<https://www.google.com/maps/place/Kristianstad/@56.0491333,14.162066,3a,75y,239.52h,83.5t/data=!3m6!1e1!3m4!1sonIqzZ7YJjqCNUVwKre78A!2e0!7i16384!8i8192!4m5!3m4!1s0x4654034d24249807:0x40190>

78290e7ae0!8m2!3d56.0293936!4d14.1566779!5m1!1e2

Bilder på sida 74(Blå numrerade):

1-Fittja Urban Park

<https://nola.se/nyheter/m%C3%B6blerat-f%C3%B6r-trygghet/>

3-Hundlekplats, Tillgänglig på:

<https://www.harligahund.se/kul-hundpark-i-skane/>

4-Forest Garden; Tillgänglig:

https://www.youtube.com/redirect?event=channel_header&redir_token=QUFFLUhqbnBBZ2pibGVHTDBNVHpSbDJnd1NNYWFZeFU0UXxBQ3Jtc0trQUIndWluRzI4WTBWa1pmVEJnY3hnZEJOaDYzd0RRVVIxa3M4WXJfNDR6Ung2WnZSTV9oSIUzNWdILXFSZVlleGM0OVduTXZQSVh6aFltQmxGOG9iVIBIM1E5b2Y1WkFkMGc4dmh6MGNOTUpaQkVhRQ&q=htp%3A%2F%2Fwww.forestgarden.co.uk

5-Bergsjön Nya kulturhus, Sweco: Tillgänglig:

<https://www.sweco.se/projekt/kulturhuset-bergsjon/>

9-Lekplatsen Fittja, Cementa AB; Tillgänglig:

https://www.cement.heidelbergmaterials.se/sites/default/files/assets/document/cementa_215_web.pdf